

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

BOŞ ZAMANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE
İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ ÖĞRENCİ
KULÜPLERİNİN YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Emel EMİNOĞLU

Ankara
Haziran, 2011

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

BOŞ ZAMANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE
İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ ÖĞRENCİ
KULÜPLERİNİN YERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emel EMİNOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Zeki KAYA

**Ankara
Haziran, 2011**

Emel EMİNOĞLU'nun “**Boş Zamanların Değerlendirilmesinde İlköğretim Okullarındaki Öğrenci Kulüplerinin Yeri**” başlıklı tezi, 13.06.2011 tarihinde, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Prof. Dr. Zeki KAYA (Tez Danışmanı)

Üye : Doç. Dr. Nurdan KALAYCI

Üye: Yrd. Doç. Dr. Yücel KAYABAŞI

ÖNSÖZ

Hızla gelişen teknolojinin değiştirdiği yaşam koşulları her yönüyle gelişmiş bireylere duyulan ihtiyacı artırmıştır. Boş zamanların bu gelişimi kazandırabilecek niteliklere sahip etkinliklerle değerlendirilmesi çağımızın dinamik yapısına ayak uydurabilmek açısından son derece önemlidir.

İlköğretim okullarındaki öğrenci kulüpleri boş zaman değerlendirme etkinliklerinin eğitim sistemimizdeki uygulama alanlarıdır. Öğrencilerin bilmekten çok uygulayabilen, yaşam becerileri gelişmiş bireyler olarak yetişmesinde, öğrenci kulüpleri aracılığıyla dersler dışındaki boş zamanlarda gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler büyük rol oynamaktadır. Bu kulüplerin çalışmasını izlemek ve boş zamanların değerlendirilmesindeki yerini incelemek, çağın gereklerine uygun, nitelikli programlar hazırlamak bakımından önem taşımaktadır.

Tez çalışmam süresince yardım ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Zeki KAYA'ya, değerli hocalarım Doç. Dr. Nurdan KALAYCI ve Yrd. Doç. Dr. Yücel KAYABAŞI'na teşekkür ederim.

Ayrıca boş zamanlarını değerlendirerek yaptıklarıyla konunun önemini anlamamı ve bu alanda çalışmamı sağlayan, derin sevgisini ve özlemini duyduğum babaannem Şehriban EMİNOĞLU'na, ilgili verilerin Milli Eğitim Bakanlığı'ndan alınmasında yardımlarını esirgemeyen Birgül HAYDAROĞLU'na, verilerin toplanmasında emeği geçen, uygulama okullarındaki tüm yönetici, öğretmen ve öğrencilere, tezimin her aşamasında bana samimiyetle yardımcı olan Ceyda EFE'ye, istatistik çalışmalarına sabır ve içtenlikle destek veren, yaşamım ve tezim süresince karşılaştığım tüm zorluklarda yanımda olan abim Erdem EMİNOĞLU'na, hayatımın her alanında olduğu gibi yabancı kaynak temini ve metin çevirilerinde de bana yardımcı olan, sonsuz sevgisi, ilgisi ve eğitim aşkı ile beni her zaman yüreklendiren annem Bahar EMİNOĞLU'na, yaşamım boyunca attığım her adımda desteği ve güveni ile bana en büyük gücü veren, eğitim ve çalışma azmini daima örnek aldığım ve araştırmaya 2000 km'yi aşan ulaşım desteği sağlayan babam Kazım EMİNOĞLU'na en içten teşekkürlerimi sunarım.

Emel EMİNOĞLU

ÖZET

BOŞ ZAMANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ ÖĞRENCİ KULÜPLERİNİN YERİ

EMİNOĞLU, Emel

Yüksek Lisans, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zeki KAYA

Haziran – 2011, 107 sayfa

Bu araştırmanın amacı, boş zamanların değerlendirilmesinde ilköğretim okullarındaki öğrenci kulüplerinin yerinin incelenmesidir.

Bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri literatür taraması, okullardan alınan resmi yazılar ve araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığıyla elde edilmiştir.

Araştırma, pilot ve asıl uygulama olmak üzere iki basamakta gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama 2009-2010 eğitim öğretim yılı bahar döneminde taşra ilçe merkezlerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin (N=81) katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Asıl uygulama ise 2010-2011 eğitim öğretim yılı güz döneminde Ankara ili Çamlıdere, Evren, Güdül, Haymana, Kalecik, Nallıhan, Şereflikoçhisar ilçe merkezlerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin katılımıyla (N=1058) gerçekleştirilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve aritmetik ortalamaların ortalaması teknikleri kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular, ilköğretim okullarının fiziksel olanaklarının öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını iyi düzeyde karşılayabildiğini, yönetici ve öğretmenlerin öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleşmesine iyi düzeyde özen gösterdiğini, ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkında olumlu görüşlere iyi düzeyde sahip olduğunu, öğrenci kulübü etkinliklerinin boş

zamanların değerlendirilmesinde olumlu yönde önemli bir rol oynadığını ve boş zamanların değerlendirilmesini sağlama yeterliliğine iyi düzeyde sahip olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman, boş zaman değerlendirme, ğrenci kulüpleri, ders dışı etkinlikler.

ABSTRACT

THE PLACE OF STUDENT CLUBS AT ELEMENTARY SCHOOLS IN THE EFFICIENT USE OF LEISURE

EMİNOĞLU, Emel

Master, Department of Curriculum and Instruction

Thesis Advisor: Prof. Dr. Zeki KAYA

June – 2011, 107 pages

The purpose of the present study is to examine the place of student clubs at elementary schools in the efficient use of leisure.

The present study is based on the screening method. Research data have been obtained through literature screening, formal letters received from diverse schools, and a survey carried out by the researcher.

The research has been carried out in two steps consisting of a pilot and an actual implementation stage. The pilot implementation was carried out in the spring semester of the school year 2009-2010 with the participation of students (N = 81) attending the 6th, 7th, and 8th classes of official elementary schools bound to the Turkish Ministry of National Education, located in provincial county towns. The actual implementation was carried out in the fall semester of the school year 2010-2011 with the participation of students (N = 1058) attending the 6th, 7th, and 8th classes of official elementary schools bound to the Turkish Ministry of National Education, located in the county towns of Çamlıdere, Evren, Güdül, Haymana, Kalecik, Nallıhan, and Şereflikocahisar in the province of Ankara.

Frequency, percentage, arithmetic average, and the mean of arithmetic averages were the techniques that have been engaged for data analysis.

The findings obtained as result of this research have shown that the physical opportunities offered by elementary schools suffice to meet the needs of student clubs on a high level; that directors and teachers show sufficient care to ensure that the

activities of student clubs are carried out in accordance with the intended purpose; that families and the environment have developed a positive opinion towards the activities of student clubs; that the activities of student clubs, in the positive sense, play a significant role in the efficient use of leisure; and that these activities possess the competence to ensure an efficient use of free time.

Key words: Leisure, efficient use of leisure, student clubs, extracurricular activities.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Boş Zamanların Değerlendirilmesi	8
2.1.1. Zaman Kavramı	8
2.1.2. Zaman Kullanımı ve Önemi	11
2.1.3. Boş Zaman Kavramı	15
2.1.4. Boş Zaman Değerlendirme	19
2.1.5. Boş Zaman Değerlendirme Etkinliklerinin Özellikleri	24
2.1.6. Boş Zaman Değerlendirme Etkinliklerinin Sınıflandırılması	27
2.1.7. Boş Zaman Değerlendirmenin Yararları	30
2.1.8. Boş Zaman Eğitimi	35
2.2. İlköğretim Okullarındaki Öğrenci Kulüpleri	39
2.2.1. İlköğretim Okullarındaki Ders Dışı Etkinlikler	39
2.2.2. Öğrenci Kulüpleri Uygulaması	45
2.2.3. Ülkemizdeki Öğrenci Kulüpleri Uygulaması	47

2.2.4. Ders Dışı Etkinlikler ve Öğrenci Kulüplerinin Yararları	53
2.2.5. İlköğretim Programlarında Öğrenci Kulüpleri	56
2.3. İlgili Araştırmalar	58
 BÖLÜM III	
YÖNTEM	61
3.1. Araştırmanın Modeli	61
3.2. Evren ve Örneklem	61
3.3. Verilerin Toplanması	65
3.4. Verilerin Analizi	69
 BÖLÜM IV	
BULGULAR ve YORUM	70
4.1.İlköğretim Okullarında Hangi Öğrenci Kulüplerinin Bulunduğuna İlişkin Bilgiler	70
4.2. Öğrencilerin, İlköğretim Okullarının Fiziksel Olanaklarının Öğrenci Kulüplerinin İhtiyaçlarını Hangi Düzeyde Karşılatabildiğine İlişkin Görüşleri	73
4.3. Öğrencilerin, Yönetici ve Öğretmenlerin Öğrenci Kulübü Etkinliklerinin Amacına Uygun Olarak Gerçekleştirilmesine Ne Düzeyde Özen Gösterdiklerine İlişkin Görüşleri	76
4.4.Öğrencilerin, Ailelerin ve Çevrenin Öğrenci Kulübü Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Görüşleri	81
4.5.Öğrencilerin, Öğrenci Kulübü Etkinliklerinin Boş Zamanların Değerlendirilmesindeki Rolüne İlişkin Görüşleri	84
4.6.Öğrencilerin Belirtmek İstedikleri Diğer Görüşler	92
 BÖLÜM V	
SONUÇ ve ÖNERİLER	96
5.1. Sonuç	96
5.2. Öneriler	99
 KAYNAKÇA	101

EKLER	108
EK: 1 Anket Formu	109
EK: 2 Anket Uygulama İzin Yazısı	112
EK: 3 Uygulamanın Yapıldığı İlköğretim Okullarında Bulunan Öğrenci Kulüplerini Belirten Resmi Yazılar	113

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Öğrencilerin İlçelere Göre Dağılımı.....	62
Tablo 2. Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı.....	63
Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	64
Tablo 4. Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı	64
Tablo 5. Faktör Yük Değerleri	66
Tablo 6. Madde Toplam Korelasyonları	68
Tablo 7. İlköğretim Okullarında Bulunan Öğrenci Kulüpleri	70
Tablo 8. Öğrencilerin, İlköğretim Okullarının Fiziksel Olanaklarının Öğrenci Kulüplerinin İhtiyaçlarını Hangi Düzeyde Karşılatabildiğine İlişkin Görüşleri	74
Tablo 9. Öğrencilerin, Yönetici ve Öğretmenlerin Öğrenci Kulübü Etkinliklerinin Amacına Uygun Olarak Gerçekleştirilmesine Ne Düzeyde Özen Gösterdiklerine İlişkin Görüşleri	77
Tablo 10. Öğrencilerin, Ailelerin ve Çevrenin Öğrenci Kulübü Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Görüşleri	81
Tablo 11. Öğrencilerin, Öğrenci Kulübü Etkinliklerinin Boş Zamanların Değerlendirilmesindeki Rolüne İlişkin Görüşleri	85
Tablo 12. Öğrencilerin Belirtmek İstediği Diğer Görüşler	92
Şekil 1. Zamanın Kullanım Bölümleri	14

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu ile araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları açıklanarak araştırmada kullanılan terimler tanımlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Gelişen teknolojinin son derece zenginleştirdiği iletişim ve bilişim dünyası, günümüz insanına oldukça hızlı ve dinamik bir yaşam sunmaktadır. Bilginin bu denli hızlı dolaşımının oluşturduğu zorlu rekabet koşulları, her bakımdan donanımlı birey ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bilgi çağının gereksinim duyduğu insanlar, sosyal ilişkileri kuvvetli, girişimci, problem çözme becerisine sahip, yeteneklerini en üst sınırına kadar geliştirmesini bilen bireylerdir. Bu donanımın en kapsamlı biçimde elde edilebilmesi zamanın verimli kullanılmasına bağlıdır. Bunun için ise eğitim ya da çalışma için ayrılan zaman dışında kalan zamanların da etkili bir biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir. “Zaman hayattır. Geçen zamanı yerine koymanın ve telafi etmenin imkânı yoktur. Zamanı boşa geçirmek, hayatı boşa geçirmek demektir. Buna karşılık insanın geçen zamana hükmetmesi, hayatına hükmetmesi anlamına gelir” (Baltaş ve Baltaş, 2010: 278). Zamanın doğru kullanımı ile insan, hayatının her dakikasından en üst düzeyde yararlanacağı gibi boş zamanlarını da kendisine gerekli donanımları kazanacak biçimde değerlendirebilir. Bunun sağlaması ise geleceğin dünyasına yön verecek başarılı bir toplum oluşturmak açısından son derece önemlidir.

Boş zaman, insanın iş hayatından arta kalan özgür zaman içinde yer alan, her türlü bağımlılık ve bağlantılardan kurtularak özgürce kullanılan zaman dilimini anlatır (Kılbaş, 2010: 4). Boş zamanlar insan yaşamının sanıldığından çok daha büyük bir bölümünü oluşturur. Bu zamanlar sağlıklı bir şekilde dinlenip eğlenirken bilgi ve beceri

kazanmak için harcanan sürelerle dönüştürülebilirse bireylerin ve toplumun gelişim düzeyinde yüksek oranda artış sağlanabilir. Boş zamanların doğru değerlendirilmesi, insanların yaşamla bağlarını güçlendirerek onları mutlu kılar (Tezcan, 1993: 28). Sosyal ilişkilerini canlandırır, daha yaratıcı ve üretken olmalarını sağlar. Yaşadıkları koşulların zorunlu kıldığı alanlar dışında, farklı yeteneklerini ortaya çıkararak onlara kendini tüm yönleriyle gerçekleştirme fırsatı sunar (Yetim, 2005: 187). Bunun dışında boş zaman, insanın kendisini mesleki alanda da geliştirmesine imkân yaratır. Bu fonksiyonuyla gelişen toplumun sorumluluklarını yüklenmek için yeni özellikler kazanmasını sağlar (Karaküçük, 2008: 49).

Bu anlamda “boş zamanları değerlendirme insanlar için bir ihtiyaçtır” (Yetim, 2005: 187). Ancak sahip olunan imkânlar ve insanların bu konudaki bilinçleri çoğu zaman yeterli olamamaktadır (Yetim, 2005: 189). Boş zaman değerlendirme etkinliklerine gerektiği kadar önem verilmemektedir. Bu durum, bireyi ve toplumu bu etkinliklerin sağlayacağı tüm yararlardan yoksun bırakmanın yanı sıra bazı tehlikelerin ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Birey sahip olduğu boş zamanı öyle ya da böyle kullanmak zorundadır. Bu zamanı nasıl kullanacağı konusunda bilinçlendirilmemiş ve boş zamanlarında yapabileceği yararlı bir beceri kazanmamışsa zararlı alışkanlık ve uğraşılara da yönelebilir. Boş zamanın yanlış kullanımı, tembellik, başıbozukluk, serserilik, görüş darlığı, can sıkıntısı, hoşnutsuzluk, bağımlılık ve suç işleme gibi davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilir (Karaküçük, 2008: 51).

Bu noktada boş zamanların değerlendirilmesinin önemli bir eğitim konusu olarak ele alınmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Doğru boş zaman değerlendirme alışkanlıkları kazandırabilmek için bireylerde bazı davranış değişiklikleri yaratılmalıdır. Gerek bireylerin boş zaman kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi gerekse onlara boş zamanlarında yapabilecekleri becerilerin kazandırılması için gerekli eğitimi vermek ise okulun sorumluluğundadır. Özellikle ilk yaşam deneyimlerinin kazanıldığı ilköğretim okullarına bu konuda önemli görevler düşmektedir. Okullar, ders dışı etkinlikler ve öğrenci kulüpleri aracılığıyla öğrencilerin boş zamanlarını etkin ve verimli bir biçimde değerlendirmelerini sağlarken, dersler dışındaki alanlarda da kendilerini bütün yönleriyle ifade etmelerine olanak tanıyan bir ortam yaratabilmelidir.

Öğrenci kulüpleri; bilimsel, sanatsal, sportif, kültürel, sosyal vb. etkinliklerin planlı ve düzenli olarak uygulandığı kuruluşlardır. Bu kulüpler okullarda ders saatlerinin dışında, eğitsel etkinlikler düzenleyen ve yürüten öğrencilerden oluşur (Başaran, 2008: 339). Öğrenci kulüpleri gerektiği şekilde çalıştığında öğrencilerin boş zamanlarını nitelikli bir biçimde değerlendirme becerisi kazanmalarını ve yaşam kalitelerini yükseltecek yeni donanımlar elde etmelerini sağlar. Öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bu kulüplere yönlendirilerek düzenli bir eğitim almaları, hem dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarının karşılanması hem de ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı bir şekilde gelişmeleri açısından büyük önem taşır.

Ancak öğrenci kulübü etkinliklerinin bütün bunları sağlayacak şekilde gerçekleştirilebilmesi için gerekli koşulların oluşturulması şarttır. Öncelikle bu etkinliklere okul yönetimi ve öğretmenler tarafından gereken önem verilmelidir. Çalışmalar için yeterli süre ve uygun fiziksel ortam sağlanmalıdır. Araç, gereç ve malzemeler temin edilmelidir. Görevli öğretmenler çalışmalar için gereken hazırlığı yapmalı, kendilerini öğrencilere rehberlik edebilecek şekilde geliştirmelidir. Aileler bu etkinliklerin kazanımları konusunda bilgilendirilmelidir. Ancak bu etkinlikleri gerçekleştirecek temel koşullar sağlandıktan sonra uygulamanın sonuçları tartışılabilir. Bundan dolayı öğrenci kulübü etkinliklerinin gerektiği gibi uygulanıp uygulanmadığının belirlenmesi, bu konudaki aksaklıkların giderilmesi bakımından önemlidir.

Bununla birlikte öğrenci kulüplerinin sağlıklı bir şekilde geliştirilebilmesi için, uygulamanın sonuçlarının incelenmesi gereklidir. Bu çalışmaların boş zamanların değerlendirilmesi konusundaki etkisi öğrencilerde yarattığı değişimlerle kendini belli eder. Bu değişimleri en çok bireyin kendisi hissedeceğinden, özellikle duygusal tatmin sağlayan kulüp çalışmalarının amacını ne düzeyde gerçekleştirebildiğinin belirlenmesi için öğrenci görüşlerine başvurmak doğru bir seçim olacaktır.

Öğrenci kulübü etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde ilköğretim okullarının bulunduğu bölgenin fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik durumu oldukça etkili olmaktadır. Büyük şehirlerin gelişmiş yapısı, nitelikli etkinliklerin uygulanmasına elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Ancak büyük şehirlere dahil olmalarına rağmen şehir merkezlerine uzaklıkları nedeniyle birçok olanaktan yararlanamayan taşra

ilçelerde, öğrenci kulübü çalışmalarının uygulanmasında bir takım zorluklar yaşanabilir. Bu ilçelerdeki etkinliklerin amacına ne düzeyde ulaşabildiğinin belirlenmesi, program geliştirme çalışmalarının doğru yönlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, boş zamanların değerlendirilmesinde ilköğretim okullarındaki öğrenci kulüplerinin yerinin incelenmesidir.

Bu amaç çerçevesinde öğrenci görüşleri alınarak aşağıdaki sorulara yanıt alınmaya çalışılmıştır.

1. İlköğretim okullarında hangi öğrenci kulüpleri bulunmaktadır?
2. İlköğretim okullarının fiziksel olanakları öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını hangi düzeyde karşılayabilmektedir?
3. Yönetici ve öğretmenler öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine ne düzeyde özen göstermektedirler?
4. Ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Öğrenci kulübü etkinliklerinin boş zamanların değerlendirilmesindeki rolü nedir?

1.3. Önem

Bu araştırma, ilköğretim okullarında uygulanan öğrenci kulübü etkinliklerinin amaçlarını gerçekleştirme düzeyinin belirlenmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Sosyal etkinliklerin amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olmak koşuluyla, öğrencilerin yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına yardımcı olmaktır (MEB, 2005). Bu amaç dâhilinde öğrenci kulüpleri dersler dışında yaptığı etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin boş zamanlarını yeteneklerini geliştirip çok yönlü donanım elde etmek için kullanmalarını sağlamaya çalışmaktadır.

Bu araştırma taşra özelliği gösteren ilçelerde gerçekleştirilen kulüp etkinliklerinin bu hedefine ulaşmasında yaşanan aksaklıkların ortaya koyulmasına ve öğrencilerin gözüyle eksikliklerin belirlenmesine katkıda bulunacaktır. Araştırmanın sonuçları öğrenci kulübü çalışmalarının verimliliğinin artırılması açısından oldukça önemlidir.

1.4. Varsayımlar

1. Hazırlanan veri toplama aracı araştırmanın amacını gerçekleştirebilecek özelliklere sahiptir.
2. Araştırma için seçilen örneklem evrenin tümünü temsil edebilecek niteliktedir.
3. Araştırmaya katılan öğrenciler anket maddelerini içtenlikle ve doğru yanıtlamışlardır.
4. Araştırmada kullanılan ölçme aracının geçerliği ve güvenirliği tamdır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında, Ankara ili Çamlıdere, Evren, Güdül, Haymana, Kalecik, Nallıhan, Şereflikoçhisar ilçe merkezlerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrenciler ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma örnekleme dâhil olan ilköğretim kurumlarında bulunan öğrenci kulüpleri ile sınırlıdır.
3. Araştırma verileri kullanılan veri toplama aracı ile elde edilen bilgilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Boş Zaman: Bireyin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kendi isteği yönünde özgürce harcayabileceği zaman (Kılbaş, 2010: 4).

Boş Zaman Değerlendirme: Bireyin, mesleki, ailevi, toplumsal, kişisel vb. tüm zorunlu görevlerini yerine getirdikten sonra, özgür iradesiyle seçebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini artırma ve kendini yenileme uğraşlarına katılması (Gökmen, Açıkalin, Koyuncu ve Saydar, 1985: 28).

Rekreasyon: Bireylerin boş zamanlarında yaptıkları etkinlikleri ifade eden kavram (Karaküçük, 2008: 58).

Ders Dışı Etkinlikler: Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin ders saatleri dışında ya da bu amaçla düzenlenen belirli zamanlarda, okul yönetiminin bilgisi ve denetimi ile öğretmenlerin rehberliği altında gönüllü olarak yaptıkları; planlı, programlı, düzenli çalışmalardır (Binbaşoğlu, 1983: 209).

Öğrenci Kulübü: Öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içinde ve okul dışında etkinlikler gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla oluşturulan grup (MEB, 2005).

Toplum Hizmeti: Öğrencilerin, yaş ve bilgi düzeyine uygun olarak her türlü toplum ve çevre sorunlarının çözümüne katkıda bulunmak amacıyla yapacakları çalışmalar (MEB, 2005).

Danışman Öğretmen: Öğrenci kulübü ve bu kulüp aracılığıyla gerçekleştirilen toplum hizmeti çalışmalarının rehberlik, danışmanlık ve gözetim görevini yürüten öğretmen (MEB, 2005).

Çok İyi: Aritmetik ortalamalarda 4.50 ile 5.0 arasındaki puanların karşılığı olan yeterlilik düzeyi.

İyi: Aritmetik ortalamalarda 3.50 ile 4.49 arasındaki puanların karşılığı olan yeterlilik düzeyi.

Orta: Aritmetik ortalamalarda 2.50 ile 3.49 arasındaki puanların karşılığı olan yeterlilik düzeyi.

Zayıf: Aritmetik ortalamalarda 1.50 ile 2.49 arasındaki puanların karşılığı olan yeterlilik düzeyi.

Çok zayıf: Aritmetik ortalamalarda 1.00 ile 1.49 arasındaki puanların karşılığı olan yeterlilik düzeyi.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ilgili literatürün taraması sonucu elde edilen bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Boş Zamanların Değerlendirilmesi

2.1.1. Zaman Kavramı

“Zaman, bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit” olarak tanımlanabilir. “Olayların oluş ve akış sırasını belirleyen, düzenli ve dönemli gök olaylarını birim olarak kullanan sanal bir kavramdır” (TDK, 2010). Zamanın temel unsuru olaydır. Zaman sabah yataktan kalkmak, arabaya binmek, işe gitmek, telefonun çalması gibi ardı sıra gelen olayların, olguların dizisini, sürecini belirtir. (Abay, 2000: 38-39). Zaman, hareketi ve var oluşu çevreleyen kontrol dışı kesintisiz bir süreç, her tür var oluşun içinde cereyan ettiği kozmik akıştır (Tutar, Tengilimoğlu, Altınöz, Başpınar ve Erdönmez, 2007: 17).

İnsan zihni zamanın varlığını ilk algıladığından bu yana, kavramı açıklamak için büyük çaba sarf etmiştir. Gerek birey gerekse toplum açısından ifade ettiği önem, zamanı çağlar boyunca insan yaşamının en önemli sorunsallarından biri haline getirmiştir. Geçmişte ve günümüzde olduğu gibi gelecekte de bu önem anlamını ve etkisini sürdürmeye devam edecektir (Doğan, 2000: 440). “Varlığı, evreni ve insanı anlamak için zamanı anlamak ve kavramak zorunludur” (Çüçen, 1996: 73). Ancak bilim dünyasının zaman kavramını tam olarak açıklayan bir tanım ortaya koyduğu da söylenemez. Bilim adamlarından önce de toplumlar zamanın baskısını hissetmiş ve anlamlandırmaya çalışmışlardır. Örneğin Güney Amerika yerlileri (Mayalar) zamanın

bir ruh hali ve savaşların üzerinde kayıtlı olduğu bir takvim olduğuna inanmışlar, hep aynı tarihlerde savaş yapmışlardır. Ateşe tapanlar (Mecusiler) ise zamanı devreden bir çember olarak düşünmüşlerdir (Abay, 2000: 38). Filozoflar ve bilim adamları ise zaman kavramının nitelikleri hakkında çeşitli görüşler ortaya koymuşlardır. Augustinus zamanı tanımlamakta çekilen zorluğu “Bana zamanın ne olduğunu sorduklarında biliyorum. Ancak cevabını açıklamaya kalkıştığımda, zamanın ne olduğunu bilmediğimi anlıyorum.” sözleriyle belirtmiştir. Zamanın gücü hakkında ise Horatius, “Zamanın yıkıp yok etmediği hiçbir şey yoktur.” derken, Buckstone, “İnsan zamanın esiridir.” ifadesini kullanmıştır (Abay, 2000: 38-39). Newton, zamanın mutlak olduğunu ve oluşumunun evrene bağlı olmadığını ileri sürer. Leibntz ise Newton’un tersine, zamanın kendi başına bir varlık olmadığını ve olayların sırası olduğunu iddia eder. Aynı şekilde Einstein da zamanın olayların sırasına göre ölçüldüğü ve bu olayların dışında bağımsız bir varlık olmadığı görüşündedir (Tutar ve diğerleri, 2007: 21). Kant’a göre, insanlar zaman kavramını deneyimle, görgü ve gözlemle kazanmazlar. Bu kavrama düşünce ve mantık yoluyla ulaşırlar (Abay, 2000: 38-39).

Addington’a (1988/2001: 132-133) göre zaman, bir nesnenin uzaydaki bir noktadan başka bir noktaya geçtiği aralığı ifade eder. İnsanların sonsuzluk ölçüsü olan zamanı anlamak için zamanın uzaya bağlı olduğunu anlamak gerekir. Zaman ve uzay kavramları yakından ilişkilidir. Biri diğerinin göreceli değerine bağlıdır. Uzay ölçüdür. Zaman uzay sayesinde ölçülebilmektedir. Hawking (2005/2008: 32) de bu fikri destekleyerek zamanın uzaydan tümüyle ayrı ve bağımsız olmadığını, ikisinin uzay-zaman denilen nesneyi oluşturmak üzere birleştiğini kabul etmek zorunda olduğumuzu belirtir.

Akoğlu (2000: 24) zamanı, içinde yüzdüğümüz, bizi doğumdan ölüme taşıyan, bir ırmağa benzetir. Çubukçu ise (2000: 26), maddenin temel varoluş biçimlerinden birisi olarak tanımladığı zamanın, tıpkı hareket gibi, mekân gibi maddenin varlığının bir boyutu olduğunu belirtir. “Hareket ve maddenin nesnel hali zamanla belirir. Zamanın olmadığı yerde nesnellikte yoktur. Bu nedenle zaman cismin belirleyici faktörüdür. Hareketin hızı zamanın da hızıdır” (Tutar ve diğerleri, 2007: 19).

Zaman son derece değerli ve eşsiz bir kaynaktır. Para gibi toplanamayan, hammadde gibi depolanamayan, istesek de istemesek de, dakika dakika hem de her

dakikada 60 saniye gibi belirli bir hızla harcamak zorunda olduğumuz bir kaynaktır. Bir makine gibi başlatılıp durdurulamaz ve bir memur, bir işçi gibi yerine bir başkası getirilemez. Zaman, tek kullanımlık, tekrar ele geçmeyen bir kaynaktır. (Mackenzie, 1985/1985: 14).

Her iş, her oluş ve her hizmet mutlaka zaman kullanmayı gerektirir. Zamanın yerini alabilecek ikame bir mal olmadığı için profesyonel çalışma yapan herkes zamanını akıllıca planlayarak kullanmak zorundadır. Çünkü zaman tasarruf edilemeyen, satın alınamayan, kiralanamayan, ödünç alınamayan, çoğaltılamayan, sadece kullanılan ve kaybedilen aktifimiz veya varlığımızdır. Sürekli olarak tek yönlü akar ve yitirilir. Zaman pahalıdır, fiyat denilen şeylerin çoğu zaman fiyatıdır (Eren, 2003:147). Geçen zamanın geri getirilmesi veya zamanın biriktirilmesi mümkün olmadığı için maliyeti oldukça yüksektir (Uğur, 2000: 22).

Zaman algımız etrafımızdaki gece-gündüz değişmesi, mevsimlerin akıp gitmesi gibi periyodik hareketlere bağlıdır. Buna göre subjektif ve objektif olmak üzere iki tür zaman algısı vardır (Tutar ve diğerleri, 2007: 25).

Sübjektif (öznel) zaman algısı: “Zaman bilincine dayanır, yaşantılara bağlıdır; nesnel olarak ölçülemez; duruma göre, yaşanan zaman kısa ya da uzun görünebilir” (TDK, 1975). “Bu algı yaşadığımız zamanı iyi, hoş görmemize bağlıdır. Yaşadığımız süre zevkli ise zaman kısa, zevksiz ise uzun olarak algılanır” (Tutar ve diğerleri, 2007: 25).

Objektif (nesnel) zaman algısı: “Ölçülebilen zaman, ama kendi içinde değil, cisimlerin devinimiyle ölçülebilir. Uzaydaki devinimlerin sıralanması, zamanın da zaman kesimlerine bölünmesini sağlar. Modern fizik nesnel zamanın olmadığını ileri sürer ” (TDK, 1975). “Herkes için aynı olan aynı algılanan zaman algısıdır” (Tutar ve diğerleri, 2007: 25).

Zaman algısına dayandırılarak yapılan sınıflamaya göre zaman türleri ise şunlardır (Tutar ve diğerleri, 2007: 30-32):

Gerçek zaman: Gerçek zaman, fiziksel etkisi olan, saatle ölçülebilen zamandır. Salise, saniye, dakika, saat, gün, hafta, ay, mevsim, yıl, yüzyıl gibi birimlere bölerek ifade edilir.

Psikolojik zaman: Gerçek zamanın algılanan kısmıdır ve mutlak zaman fikrinin olmadığı kabul edilmesiyle söz konusu olmuştur. Gerçek zamanın insanlar üzerindeki fiziksel etkilerine bağlı olarak farklı biçimlerde ortaya çıkar. Psikolojik zaman, kişinin içinde bulunduğu psikolojik duruma göre, gerçek zamandan daha kısa veya uzun algılanabilir. İnsan neşeli ve mutlu ise psikolojik zaman algısı gerçek zamandan daha kısa, üzüntülü ve mutsuz ise daha uzun olacaktır.

Biyolojik zaman: Canlı varlıklar üzerinde zamanın bazı biyolojik etkileri vardır. Her canlının biyolojik yapısını düzenleyen, organlarının yaşamsal görevlerini zamanında yerine getirmesini sağlayan bir vücut saati vardır. Bazı hayvanların belirli dönemlerde çiftleşmeleri ve belirli dönemlerde kış uykusuna yatmaları gibi olgular bu saatin çalışması ile ilgilidir. İnsanlar da uyumak, yemek yemek gibi yaşamsal etkinliklerini vücut saati aracılığıyla gerçekleştirirler. Buna “biyolojik saat” denir. Alışkanlıklar da biyolojik saatle ilgilidir. Örneğin; biyolojik saatimiz bizi her sabah aynı saatte uyandırabilir.

2.1.2. Zaman Kullanımı ve Önemi

Dünyada tüm insanlara eşit ve demokratik olarak verilmiş tek şey zamandır (Baltaş ve Baltaş, 2010: 278). Hayata gözlerini açan her insan eşit zaman sermayesine sahiptir. Herkes için bir gün 24 saat, bir yıl da 365 gündür. Ancak insanların zamana karşı yarışında başarılı olanlar, yalnızca zamanı en iyi şekilde planlayıp düzenleyerek kullanabilenlerdir. Çünkü akıp gitmekte olan zaman sermayesi erimektedir. Bu sermayeyi doğru kullanmasını bilmek başarının ilk şartıdır (Ertuğrul, 2005: 72).

Zamanın profesyonelce kullanımı, çağımız insanının kazanması gereken en önemli temel becerilerden biridir. Akıp gitmesine engel olamadığımız zamanı nasıl harcayacağımıza karar verebilir, çok etkili bir biçimde değerlendirilebilir veya boşa harcayabiliriz (Mackenzie, 1985/1985: 14). Hangi meslekten olursa olsun bireylerin

başarılı olmalarında zaman anlayışlarının, zamanı kullanma biçim ve alışkanlıklarının önemi büyüktür. Bu nedenle bütün kuşakların zaman konusunda belirli bir eğitimden geçerek yaşamın her anını verimli bir şekilde kullanmayı öğrenmeleri şarttır. Bireylerin başarısı aynı zamanda ait oldukları toplumların başarısı anlamına da gelmektedir. Dolayısıyla insanlarına zaman kullanımı konusunda doğru ve bilinçli bir yaklaşım kazandıran toplumlar bu konuyu ihmal eden toplumlara göre daha ileri durumdadırlar (Doğan, 2000: 440). Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini, ülke vatandaşlarının gelişmişlik düzeyleri belirler. Hedeflerine göre ne zaman ne yapacağını bilerek hareket eden, böylece çalışmalarında daha verimli sonuçlara ulaşan, zorunlu olarak yaptığı işlere, kendine, ailesine ve boş zaman ilgilerine yeterince zaman ayırmayı bilen insanlardan oluşan toplumlar, elbette daha başarılı olacaklardır.

“Bireyin zamanını iyi kullanabilmesi, ona beden ve ruh sağlığı açısından katkıda bulunacağı gibi daha üretken ve başarılı olmasını da sağlar” (Yetim, 2005: 186). Yapılan iş veya etkinliğin yararlı sonuçlarının yanı sıra insanların özel yaşamlarının ve sosyal ilişkilerinin de sağlıklı gelişimi söz konusudur. Çalışmanın yanında dinlenmeye, eğlenmeye ve sosyal gruplara katılmaya zaman ayırabilen insanlar, daha mutlu ve daha verimli olacak ve bu durumlarını iş ve aile yaşamlarına da yansıtacaklardır. Bunun sonucunda ise hem birey hem de toplum kazançlı çıkacaktır.

Zamanın yanlış kullanımı sonucunda birey ve toplum yalnızca yukarıda söz edilen yararlardan mahrum olmakla kalmaz aynı zamanda zarar da görür. Önceliklerine yeteri kadar zaman ayırmayan insanların yaşam dengesi bozulur ve asıl yapmaları gereken işleri verimli bir şekilde yapamazlar. Bu durumda ortaya çıkan bunalım ve rahatsızlıklar, kişiyi ve bütün toplumu etkilemektedir. Bu ise, bedeni hastalıklardan bile daha tehlikeli olabilmektedir (Karaküçük, 2008: 6). Planlaması fonksiyonel yapılamayan zaman kullanımında ortaya dinlenmek ve eğlenmek için ayrılacak bir zaman dilimi çıkmayacaktır. Bu nedenle zaman öncelikle analiz edilmesi gereken bir kavram olarak ele alınmaktadır (Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 16).

İnsanın geçen zamana hükmedebilmesi demek, hayatına hükmedebilmesi demektir. Bunu başarabilen kişi hayatının kalitesini yükseltir ve geçen zamandan kendisi ve amaçları adına en iyi biçimde yararlanır. Bunun için yapılması gereken ise, düşünce ve ayrıntılarla oyalanmayıp az zamanda çok iş yapmak değildir. Tam tersine

amaç ve öncelikleri belirleyip, insanın zamanını gerçekten yapmak istediği şeylere ayırarak hayatından daha fazla tat almasıdır (Baltaş ve Baltaş, 2010: 278). Önemli olan zaman bulmak değil, var olan zamanı değerlendirebilmektir (Ertuğrul, 2005: 73). Filozof Seneca bunu “Sahip olduğumuz zaman az değil, çok. Az olan zaman, ondan yararlandığımız zamandır.” diyerek vurgulamıştır (Abay, 2000: 38-39). Yararlandığımız zamanı ne kadar artırabilirsek zaman kullanımında o kadar başarılıyız demektir. Amaç ve önceliklerin doğru belirlenmesi için ise kişi kendini çok iyi tanımalıdır. Gerçekte ne yapmak istediğini bilmeli, gerek iş gerekse özel hayatında gelecekte hangi konumda bulunmak istediğinin farkında olmalıdır. İkinci önemli nokta bu amaç ve öncelikler arasındaki dengenin iyi kurulabilmesidir. İnsan kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri arasında iyi bir denge kurmalıdır (Karaküçük, 2008: 6).

Böyle bir çalışma düzeni içinde eğlenmeye, dinlenmeye, kişisel gelişim çalışmalarına, boş zaman etkinliklerine, sosyal ilişkilere ve problemlere geniş çaplı bakabilmeye her zaman imkân vardır. Geçmişte başarılı olmak için önerilen tek reçete “çok çalışmak” iken günümüzde çağdaş başarıya giden yolun “etkili çalışmak” olduğu keşfedilmiştir. Etkili çalışmanın temeli ise, zamanı belirlenmiş öncelikler doğrultusunda programlı olarak kullanmaktır (Baltaş ve Baltaş, 2010: 279).

Bu noktada “zaman yönetimi” kavramı bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. “Zaman yönetimi, amaçlara ve hedeflere ulaşmada önemli bir kaynak olan zamanı verimli kullanma çabasıdır” (Uğur, 2000: 18). Hayatımızı tüm yaşamsal etkinlikleri bir arada yürütebilecek biçimde kontrol etmemiz anlamına gelir. Aslında insan zamanı yönetemez. Çünkü durmaksızın hareket eden akreple yelkovanın hareketi insan denetimi dışındadır. Biz ne yaparsak yapalım, zaman önceden kararlaştırılmış bir hızla akıp gider. Zaman yönetimi ile vurgulanan saati yönetmek değil, zaman içinde kendimizi yönetebilmektir (Mackenzie, 1985/1985: 15).

Başarılı zaman yönetiminin daha fazla çalışıp aynı zamana daha çok iş sığdırmakla, günün her anını işle doldurup, gece bitiminde bitkin düşmekle ilgisi yoktur. Zaman yönetimi akılcı, bilinçli ve planlı çalışmaktır. Bu bilinçle hareket edildiğinde insanlar hayatı yaşamaya değer kılan aktivitelere daha çok zaman ayırabileceklerdir (Uğur, 2000: 18). Zaman kontrolü ne çok sıkı ne de çok gevşek

olmalıdır. Elimizi sıkı bir yumruk yapıp bir dakika süreyle öyle tutmaya çalışırsak, bu sürenin sonuna varmadan kolumuzda herhangi bir iş yapmamızı engelleyecek bir ağrı hissederiz. Bütünüyle gevşettiğimiz zaman da bir iş yapmamıza imkân yoktur. Ancak elimizi hafifçe kaldırıp, parmaklarımızı yavaşça oynatarak elimizdeki kasları iş yapacak gerginliğe getirebiliriz. İşte zaman üzerindeki kontrolümüz de ne birinci durumda olduğu gibi sıkı ne de ikinci durumda olduğu kadar gevşek olmalıdır. Günü dakikalara bölerek yaşayacak kadar sıkı bir denetim ne kadar yanlışsa kendini günün akışına ve olaylara bırakacak kadar gevşek bir tutum da o kadar yanlıştır (Baltaş ve Baltaş, 2010: 280).

Zaman yönetimi alanında çalışan bilim adamları konunun daha iyi anlaşılabilmesi için zamanı kullanım bölümlerine ayırarak incelemeyi gerekli görmüşlerdir. İyi bir planlama ve doğru yönetim için zamanın hangi etkinliklere harcandığının belirlenmesi önemlidir. Bu sınıflandırmalardan en çok kullanılan Brightbill, Meyer ve Sessoms (1969: 29) tarafından yapılan çalışmadır. Buna göre zaman, kullanım bölümlerine göre üç ana grupta incelenmiştir (Şekil 1).

ZAMAN

Zaman Tipleri	Nasıl Kullanıldığı
I. Varoluş	Yemek yemek Uyumak Vücut bakımı
II. Geçim	İş
III. Boş zaman	Eğlence Boş zaman değerlendirme Dinlenme

Şekil 1

Zamanın Kullanım Bölümleri (Brightbill ve diğerleri: 1969: 29).

Varoluşla ilgili zaman, insanın hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan biyolojik ihtiyaçlarının karşılanması ile günlük yaşamın gerektirdiği etkinliklere ayrılan süreyi kapsamaktadır. Geçim zamanı, kazanç sağlama amacına yönelik olarak yapılan iş ve iş dışında ancak işle ilgili etkinlikler (hazırlık, işe gidiş-dönüş, işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar) için ayrılan zamandır. Bunların dışında kalan zaman ise insanın kendi isteği doğrultusunda harcayabileceği “boş zaman”dır.

2.1.3. Boş Zaman Kavramı

“Boş zaman” kavramının kökeni, Latince “izinli olmak” veya “özgür olmak” anlamlarına gelen “licere” kelimesinden türetilmiş olan İngilizce “leisure” kelimesi ile Fransızca serbest zaman anlamına gelen “loisir” kelimelerinden gelmektedir. Bu kelimelerdeki ortak payda ise zorunluluğun olmaması ve ne yapmak istediğimizi özgürce seçebilmektir (Torkildsen, 2005: 46).

Anık Yunanda *schole* kelimesi boş zamanla yakından ilişkili ya da eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Torkildsen, 2005: 46). “Boş zaman” ve “okul” kavramları; araştırma ve öğrenmenin isteksiz olarak yapılamayacağı, iyi ve verimli bir çalışmanın boş ve kesintisiz zamanı gerektirdiği düşüncesiyle, birbirleriyle yakın anlamda kullanılmış, İngilizcede okul anlamına gelen “school” kavramı da, Yunancada boş zaman anlamına gelen “schole” kavramından türemiştir (Kılbaş, 2010: 1).

“Boş zaman, kişinin çalışmadığı, yaşam zorunluluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır” (Kılbaş, 2010: 4). “Boş zaman, kişinin, işe, işle ilgili sorumluluklarına, kendisinin ve ailesinin bakımına ayırdığı zaman dışında kalan, dolayısıyla zorunlulukların olmadığı, özgür bir zaman birimidir” (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2003: 18). Bir başka deyişle boş zaman, bireyin yaşamak için başvurması gereken bütün uğraşların dışında, bireysel tercihlerine ayırabileceği zamandır (Gökçe, 1983: 18). Tüm zorunlu ihtiyaçların karşılanması için ayrılan zaman haricinde, kişinin özgürce kullanabileceği zaman dilimidir (Gökmen ve diğerleri, 1985: 28).

En basit anlamda boş zaman bireyin özgürce, dilediği gibi harcayabileceği zaman dilimidir. Engellerden zorunluluklardan kurtulmak, seçme hakkına sahip olmak anlamına gelir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 19). Aristo, boş zamanı “yorgunluktan uzak olmak” şeklinde tanımlamaktadır (Kılbaş, 2010: 1). Dolayısıyla kişi kendini nasıl yorgunluktan uzak tutabiliyorsa boş zamanlarını o biçimde değerlendirmekte özgürdür.

Yetim’e (2005: 185-186) göre boş zaman; tamamen isteğe bağlı bir uğraşı bütünlüğünü dile getirir. Bu uğraşlar dinlenme, rahatlama, bilgi ve görgü arttırma, psikolojik ve fizyolojik zevklerde doyumunu gerçekleştirme, toplumsal hizmet katkısında bulunarak ahlaki inancın gereğini yerine getirme, yaratıcı yeteneklerini geliştirme biçiminde ve herhangi bir çıkar amacı gütmeksizin gerçekleştirilir. Horner ve Swarbrooke (2005: 22) da boş zamanın insanların özgür zamanlarında girdiği bir dizi deneyimi kapsadığını belirtir. Tör (1966: 61), okul ve iş saatleri dışında geçen hayat parçalarını “boş zamanlar” olarak adlandırmıştır. Abadan (1961: 3) ise boş zamanı, uyumak, yemek yemek, vücut temizliği yapmak, ders veya bir işte çalışmak zamanı dışında kalan vakit anlamında kullanmıştır. Benzer şekilde Bull, Hoose ve Weed (2003: 32) de boş zamanın, zaman temeli yaklaşımını açıklarken onu, para kazanmak ve yaşamsal etkinlikler için harcanan zamandan arta kalan zaman olarak tanımlamışlardır. Kılbaş’a (2010: 4) göre boş zaman, zorunlulukların en alt düzeyde olduğu, kişinin zamanının çoğunun boş olduğu bir yaşam, bir olasılıktır ve toplumsal değerleri ve onu çözümlemeye yönelik geniş bir bakış açısı içerir. Stebbins (1992: 5), karar yetkisine veya seçim hakkına sahip olunan zamanın, boş zamanın özü olabileceğini söyler. Boş zamanı çalışma bağlamında açıklayan Jensen ve Naylor’a (2006: 39) göre ise iş ve boş zaman iki taraflı kalkanımızdır. İşimiz yaşamamıza olanak sağlarken, boş zaman yaşantımızı daha anlamlı kılar.

Boş zamanlarda insan bir şey yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabilir, yapmak ya da yapmamak istediği şeyleri yine özgürce tayin edebilir (Hicter, 1966: 107). Amaç ve şart belirtmeksizin kendi eğilim ve arzusu yönünde, yaşam tarzına uygun olan meşguliyetlerde bulunabilir. Etkinliklerini yalnız veya başkaları ile birlikte gerçekleştirebilir (Hacıoğlu ve diğerleri, 2003: 18). Alışılan, günlük aile ve iş yaşamı dışında başka insanlar, gruplar veya nesnelerle yeni iletişim kurabilir. Yeni sosyal ortamlara girip, yeni arkadaşlar edinebilir. İsterse düşünür, düşümlere dalar, hayal kurar, tasarımlar yapar. İsterse dinlenir, eğlenir, resim yapar, bir

müzik aleti çalar, el sanatları veya sporla uğraşır, oyun oynar, gezilere katılır. İsterse kendini yeni bir meslekte yetiştirir ya da kendi mesleğinde ilerleyebilmek veya kendini geliştirmek için çaba harcar (Köknel, 2005: 350). Önemli olan kişinin boş zamanda gerçekleştireceği bu etkinlikleri özgürlüğü hissederek ve kendi kendini motive ederek yapmasıdır (Cordes ve İbrahim, 2003: 4-5). Bu sırada sezilecek herhangi bir gereklilik, zorunluluk veya toplumsal baskı duygusu bu zaman dilimini boş zaman olmaktan çıkarır. Bununla birlikte insanlar boş zamanlarında kendi istekleriyle toplumsal fayda sağlayacak etkinlikler de bulunabilir.

Boş zamanda kişi şartlar gereği bulunduğu konumdan ve bu konumun getirdiği sorumluluk ve eylemlerden sıyrılıp gerçek hisleri doğrultusunda hareket edebilme olanağına kavuşur. Boş zaman kavramı, bağımsızlık duygusunun hissedilme derecesi oranında anlam kazanır. Bu bağlamda dışsal zorlamalar kadar içsel zorlamalardan kurtulmak da önemlidir. Boş zamanda bireyin yalnızca zorunlu olarak yaptığı değil kendisini yapmak zorunda hissettiği eylemlerden de uzaklaşabilmesi yani kendi kendine yaptığı baskıdan da kurtulabilmesi söz konusudur.

Kılbaş'a (2010: 5) göre boş zaman, bütünüyle gerçekleştirilebilir bir görüş olmayıp, bundan öte bir ideali yansıtır, alternatif bir var olma durumu sunar. Boş zamanı kullanım biçimi, kişinin doğası, ilgisi, gereksinimi, deneyimi ve kişiye etki eden çevresel etkenler gibi geniş bir yelpazede değişiklik gösterirler. Modern toplumlarda boş zaman; kişisel gelişimin sağlanması için öncelikli toplumsal boşluk olarak görülür. Boş zaman deneyimi; algılanan özgürlükle, içsel doyumla, boş zaman durumu yaratan toplumsal etkileşimlerle özdeşleştirilmiştir.

Boş zamana hayatın gerekliliklerinin yerine getirilmesinden sonra arta kalan zaman olarak yaklaşıldığında, “zaman” ögesi ön plana çıkmaktadır. Boş zaman süresince yapılan olumlu etkinliklere dayandırılarak yapılan tanımlamalarda “faaliyet” ögesi vurgulanmaktadır. Çalışma hayatının dışına çıkarak özgürleşme, yenilenme, mutluluk ve direnç kazanabilme açısından bakılarak yapılan tanımlamalarda ise “ruhsal durum” ögesinin ağırlık kazandığı görülmektedir. Buna göre boş zaman, faaliyet ve zaman ögesine dayalı, içsel sukunet, durgunluk, açıklık, rahatlama gibi duyguları içeren bir ruhsal ve zihinsel tutumdur (Karaküçük, 2008: 33).

Literatürde sıklıkla rastlanan “boş zaman” ve “serbest zaman” kavramlarının birbirlerinin yerine kullanılarak karıştırıldıkları görülmektedir. Özellikle Türkiye’de bu iki kavramın birini diğerine tercih edenler bulunmaktadır. Sanayileşmenin teknoloji yoluyla zaman kavramına getirdiği yeni açılımlar içinde “çalışma zamanı” ve “çalışma dışı zaman” anlayışı bulunmaktadır. Çalışma dışı zaman insanların işleri dışında kalan ve istekleri doğrultusunda harcayabilecekleri “informal alan” olarak ortaya çıkmıştır. Bu alan literatürde boş zaman ya da serbest zaman olarak ifade edilmektedir (Doğan, 2000: 441). Ancak çalışma dışı zamanın kapsamında, kazanç sağlamak amacıyla yapılan iş dışında kalan zorunluluklar da bulunmaktadır. Bu zaman dilimi zorlanma duygusunun en az olduğu insanların kendi istek ve seçimleri doğrultusunda kullanabilecekleri zamanı içerdiği gibi, işe hazırlık ve gidiş-geliş için ayrılan süreler ile yaşamak için yapılması gereken yemek, uyumak gibi biyolojik ihtiyaçlara, kişisel bakıma ve ev işlerine ayrılan zamanı da içermektedir. Bu eylemler ise yapıp yapmamayı değil yalnızca yapma zamanını seçebileceğimiz eylemlerdir. Bu durumda çalışma dışı zamanda serbestlikten söz edilebilmesine rağmen tam bir özgürlük bulunmamaktadır. Dolayısıyla iş dışında kalan “serbest zaman”, zorunlu etkinliklerle birlikte “boş zamanı” da içermektedir.

Zamanın boş olamayacağı “serbest zaman” ifadesinin tercih nedeni olarak sunulmaktaysa da böyle bir tercihi yapanlar “serbest” sözcüğünün gerçek anlamıyla oluşan farklılaşmadan haberdar görünmemektedir. “Serbest” Farsça bir sözcüktür ve “başı bağlı olmak” anlamına gelmektedir. Bu anlamıyla serbest zaman, özgür bir zaman diliminden çok programlanmış, düzenlenmiş bir zamanı ifade eder gözükmemektedir. “Serbest” sözcüğünün özgün karşıtı olarak ise “serbaz” sözcüğü kullanılmaktadır. O halde bu sözcüğün Türkçe karşılığı “boş” ve “başıboş” sözcükleri olmalıdır. Bu durumda, kavramın “boş zaman” olarak ifadesi sözlüğe ve etimolojiye uygun olan bir tercihtir (Doğan, 2000: 441) .

Bazı etkinlikler her zaman zorunlu olarak yapılmazlar. Örneğin dikiş dikme, örgü işleri, tamirat, bahçe işleri gibi etkinliklerle uğraşırken kişi bundan keyif de alabilir. Bunları rahatlatıcı etkinlikler türünden kabul edebilir. Bu durumda kişi etkinliği hem yapılması gerektiği için hem de hoşlandığı için gerçekleştirir. Bu yarı zaruri etkinliklere ayrılan zaman ise “yarı-boş zaman” olarak isimlendirilir (Dumazedier, 1991: 102).

Boş zamanı ifade etmek için farklı terimler ve tanımlar kullanılmasına karşın üzerinde durulan ortak nokta özgürlük duygusudur. Ancak tanımlar ve yorumlar bir yana, boş zamanın, odak noktası kişinin bu zamanını geliştirici, yararlı uğraşlarla değerlendirebilmesinde düğümlenmektedir. Bu düğümün çözümünde kişiye düşen görevler olduğu gibi, topluma ve devlete düşen önemli görevler de vardır. Kişinin isteğine, ilgi ve ihtiyaçlarına bağlı, yararlı uğraş konularını seçmesi ve bu konular ile ilgili etkinlikler gerçekleştirebilmesi devlet tarafından sağlanacak hizmetlerin niteliğine bağlıdır. Bireyin boş zamanlarında yaptığı etkinliklerde, aldığı ve almakta olduğu eğitimin, resmi ve özel örgütlerce hazırlanan elverişli çalışma koşullarının ve bulunduğu çevrenin etkisi büyüktür. Örneğin, bireyin boş zamanını okuyarak değerlendirebilmesi için, eğitim düzeyine uygun ve yararlı kitaplar, dergiler, gazeteler, broşürler, bunları barındıran zengin kütüphaneler ve okuma salonları gerekmektedir. Çeşitli düzeyde iş ve mesleklerde çalışan insanların ilgilerine uygun ve kolayca elde edebilecekleri nitelikli kitaplar sağlanmadan boş zamanların okuyarak yararlı bir şekilde değerlendirilebileceğinden söz edilemez (Gedikoğlu, 1991:52). Boş zamanı asıl önemli kılan içinde barındırdığı yenileme ve geliştirme potansiyelinin doğru değerlendirmeye ortaya çıkabilecek olmasıdır.

2.1.4. Boş Zaman Değerlendirme

Bireylerin, sahip oldukları yeteneklerin farkına vararak kendilerini tam anlamıyla tanımaları, neyi nereye kadar yapabileceklerinin bilincinde olmaları ve kendilerini tümüyle gerçekleştirerek mutlu olmaları için boş zamanlarını bilinçli bir şekilde değerlendirmeleri şarttır. Söz konusu yeteneklerin geliştirilerek topluma kazandırılması, toplum hizmetine sunulması dolayısıyla bireylerin ve toplumun yaşam kalitesinin artması ülkelerin gelişmişlik düzeyini yükselten önemli bir faktördür.

Boş zaman, boş geçirilen zaman değildir (Yılmaz, 1989: 202). Boş zaman nitelemesi gelecekteki bir zaman dilimi için yapılır. Bu zamanda öyle ya da böyle bir takım etkinlikler gerçekleştirilmesi zorunludur. Bu zamanı gelişi güzel veya planlı ve programlı olarak; yararlı, yararsız veya zararlı eylemlerle uğraşarak geçirebiliriz. Sorun boş zamanı doldurmak değil değerlendirebilmektir. “Verimli, üretken, geliştirici, yapıcı yani olumlu bir biçimde değerlendirilmesiyle boş zaman gerçek ve doğru içeriği ile

yaşama geçirilmiş olacaktır” (Yılmaz, 1989: 202). Boş zamanın üzerinde bu kadar önemle durulmasının nedeni, bireye ve topluma sağlayabileceği kazanımlardır. Doldurulan boş zaman bu kazanımları ortadan kaldırayabileceği gibi birey ve toplum açısından yıkıma da neden olabilir. Ancak değerlendirilen boş zaman sağlıklı, mutlu, bunalım ve sıkıntıdan uzak, suç oranı düşük, gelişmiş bir toplumun yaratıcı güçlerindendir.

Tarihin ilk dönemlerindeki sanayileşmemiş toplumlarda çalışma saatleri günümüze oranla daha uzundur. Bununla birlikte iş ve boş zaman arasında keskin bir çizgi yoktur, boş zaman hayatın ritminin bir parçası konumundadır (Torkildsen, 2005: 11). Teknik ve toplumsal işbölümü ve işlevsel farklılaşmalar fazla gelişmediği için çalışma hayatı ile ilgili faaliyetler, davranışlar ve örgütlemeler, öteki toplumsal faaliyetlerden ayrılmamıştır. Boş zaman değerlendirme etkinliklerinden olan danslar, sanatsal uğraşlar, müzik dinleme, spor yapma, eğlenme ve geziler ile mesleksi, dinsel ve öteki toplumsal faaliyetler iç içedir. Örneğin bayram gezmeleri ve törenleri, mesleksi eğlenceler ve şöenler hem boş zaman etkinliği hem de dinsel eylem özelliği taşır. Bu anlamda, sanayi öncesi toplumlarda, toplumsal faaliyetler ve davranışlar arasında, sanayi toplumlarında olduğu gibi, belirgin farklılaşmalar yoktur. Ayrıca bu toplumlarda bireylerin ve grupların seçme özgürlükleri de oldukça sınırlıdır (Güler, 1978: 18-19).

Zamanla dünyanın birçok yerinde tarımın gelişmesi, egemen sınıflar ile nüfusun geri kalanı arasındaki uçurumu genişletmiştir. İş rollerinin açıkça farklılaşması ile, boş zaman yüksek kültür, sosyal statü ve siyasi durum ile ilişkili hale gelmiştir. Örneğin, Mısır, Asur ve Babil medeniyetlerinde birçok boş zaman etkinliği görülmektedir. Ancak bu etkinlikler, soylular, askeri veya dini liderler gibi toplumun üst sınıflarının öncelikli aktiviteleridir (Torkildsen, 2005: 11).

Antik Yunan’da boş zamanın akıllı kullanımı hayatın amacı olmuştur (Torkildsen, 2003: 12). Antik Yunanlılar birer “demokrasi” vatandaşı olmaları nedeniyle yaşamdaki zevk veren eğlence ve diğer imkânlardan faydalanmaya önem vermişler, akıllı ve bilge olmayı arzulamışlardır. Akıllı ve bilge olabilmek içinse insanın kendisini özgür hissedeceği boş zamanlara sahip olması gerektiğine inanmışlardır (Karaküçük ve Gürbüz 2007).

Batı'nın Ortaçağına denk düşen zamanların toplumlarında da iş ile boş zaman arasında bir kurumsal ayrılıktan söz etmek için henüz erkendir ancak toplumun diğer alan ve kurumlarında Ortaçağdan itibaren meydana gelen değişimlere paralel olarak çalışma alanında ve ilişkilerinde, dolayısıyla çalışma-boş zaman ilişkisinde ve nihayet boş zaman fenomeninde de değişim gerçekleşmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte ise boş zaman bağımsız toplumsal bir kurum olarak sahneye çıkmıştır (Okumuş, 2002: 174).

Sanayi devrimiyle başlayan otomasyon ve fazla üretim, insan gücüne duyulan ihtiyacın azalmasına, çalışma saatlerinin kısılmasına yol açmıştır. Bunun sonucunda yaşam koşullarının getirdiği refah düzeyinin yükselmesiyle de bağlantılı olarak boş zamanlarda artmalar meydana gelmiştir (Karaküçük, 2008: 37). Sanayileşme çalışma hayatı ile eğlence ve dinlenme hayatını birbirinden ayırmış, bu ayrımın ortaya çıkardığı boş zaman kültürü çağa özgü yeni yaşama biçimlerini ve yeni alışkanlıkları da beraberinde getirmiştir (Doğan, 2000. 439-440). Modern yaşamdaki makineleşme, bol miktarda ürün ve artan zaman yaratarak, boş zamanı etkilemiş ve boş zaman değerlendirme olgusunu güçlendirmiştir. Ham madde erişimi, endüstrileşme ve kentlerin büyüüp gelişmesi, insanların boş zamanlarıyla ilişkilidir (Kılbaş, 2010: 59). Sanayileşme ile anlam ve önem kazanan iş yaşamı ve iş bölümünün bireyin yaşamını birincil ve ikincil zaman dilimlerine ayırdığı söylenebilir. Burada ikincil zaman dilimi iş yaşamı dışında özgürce kullanılan zamanlardır (Doğan, 2000: 441).

Toplumda boş zamanın ve onunla ilgili etkinliklerin ortaya çıkabilmesi için iki temel koşulun sağlanması gerekir. Bunlardan birincisi bireyin karar ve tercihlerinde, tutum ve davranışlarında özgür olabilmesi, sosyal etkinliklerinde olduğu gibi iş ve boş zamanla ilgili etkinliklerinde de toplum tarafından sıkı bir denetime tabi tutulmamasıdır. İkinci koşul ise ileri derecede teknik ve toplumsal iş bölümünün ve farklılaşmanın sağlanmasıdır. Böylece, ücretli çalışma öteki toplumsal faaliyetlerin dışında tutulur. İş yaşamı kesin sınırlarla belirlenip kurallara bağlanarak örgütlenir ve boş zamandan ayrılır. Bu iki koşul çağdaş sanayinin ve özgürlükçü yaşam felsefesinin gelişmesiyle ortaya çıkmış, buna bağlı toplumsal kurumların oluşmasıyla yaygınlaşmıştır (Güler, 1978: 20).

Makine gücünün insanlığa armağanı olan boş zaman artışı, bu zamanların nasıl değerlendirileceği konusunun daha çok tartışılmaya başlanmasına neden olmuştur. Boş

zamanların değerlendirilmesine duyulan istek ve ihtiyaç kültürel bir değişimi de beraberinde getirmiştir. İnsanlar bu zamanlarını imkânları ölçüsünde dinlenmek ve eğlenmek için kullanırken, sağlıklı bir biçimde kendilerini gerçekleştirerek mutlu olabileceklerinin farkına varmaya başlamışlardır. Ancak bu kazanımları elde edebilmek için boş zaman değerlendirmekle gerçekte neyin kastedildiğinin anlaşılması gerekir.

Boş zaman değerlendirme, “bireyin, mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesiyle seçebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini artırma ve kendini yenileme uğraşlarına katılmasıdır” (Gökmen ve diğerleri, 1985: 28).

Ruh sağlığı açısından dinlenmek, çalışmamak değil, çalışmanın şeklini değiştirmektir. İnsanlar denemedikleri fakat yapmak istedikleri şeyleri deneyerek bu etkinliklerdeki başarı düzeylerini keşfetmekle birlikte yenilenip güç tazelerler. O halde boş zamanların farklı etkinliklerle değerlendirilmesi dinlenmenin en iyi yollarından biridir. Ancak çalışmanın şekli değişirken ve boş zamanlar değerlendirilirken, bireye ve topluma yarar sağlanması, arzu edilen amaçtır. Boş zamanlar eğlence ve vakit öldürme alanı haline getirilmemelidir (Köknel, 1970: 90). Boş zaman değerlendirme yapıcı, geliştirici ve üretken bir niteliğe sahip olmalıdır (Gökçe, 1983: 18). Zamanı harcama değil, gerektirdiği gibi kullanma olarak anlaşılmalıdır. Ahlaki ve zihinsel olarak başkalarına zarar vermeyecek biçimde zevk, beğeni ve başarı duyguları uyandırmalıdır. Boş zamanlarda girişilen her eylem boş zaman değerlendirmesi olarak nitelendirilmez. Daima bir “yararlılık ilkesi” aranır (Atmaca, 1997: 331).

Boş zaman, süre olarak kişiden kişiye farklılık göstermekle birlikte, kısıtlı bir zaman dilimi olduğu için planlanması ve etkili bir şekilde değerlendirilmesi büyük önem taşımakta, bu konuda uzman yardımına dahi başvurulabilmektedir (Gül, 2008: 9). Boş zamanı bu denli profesyonel biçimde kullanma ihtiyacı “rekreasyon” kavramını ortaya çıkarmış ve her geçen gün daha da zenginleştirmiştir.

Rekreasyon, yenilenme, iyileşme veya yeniden yapılanma anlamına gelen Latince “recreatio” kelimesinden gelmektedir (Kelly, 1990: 25). Rekreyon, insanların boş zamanlarında, eğlence ve dinlence amaçlı yararlı faaliyetlere, tatmin motivasyonları ile gönüllü olarak katılmasıdır. İnsanlar boş zamanlarında bulundukları sosyal ve

fiziksel ortamdan uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme-görme, sağlık, diğer insanlarla beraber olma, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi değişik amaçlarla, açık veya kapalı alanlarda, aktif veya pasif olarak, şehir içinde veya kırsal alanda etkinliklere katılırlar. Bu katılımı ifade eden rekreasyon, çalışma faaliyetleri ile tükenen bedensel ve zihinsel kaynakların yeniden yaratılması amacını taşır (Hacıoğlu ve diğerleri, 2003: 27). Fiziksel, zihinsel ve ruhsal yapının tazelenerek yeniden inşa edilmesi anlamına gelir (Corbin, 1970: 8).

Rekreasyon, “bireylerin beğenisi bakımından doyurucu, ruhsal ve bedensel yenilenme amacını taşıyan, aynı zamanda bireyin sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik olanakları ile bağımlı boş zaman kullanımlarını içeren eylem ya da eylemler” biçiminde de tanımlanabilir (Akesen, 1978: 35). Boş zamanların değerlendirilmesi ile eş anlamlı olarak kullanılan rekreasyon gereksinimi karşılama deneyimidir, zevk tutkusuna yanıttır. Her ne olursa olsun, her birey bazı ruhsal gereksinimlerini doyurarak kendini yenileme arayışındadır. Rekreasyon, insanlardaki zarar görmüş şeylerin yeniden yaratılmasını, iyileştirilebilir olanların iyileştirilmesini ve bu hasarın kendi içindeki artışının engellenmesini sağlama çabasıdır. Dolayısıyla bir etkinliğin rekreasyon ya da boş zaman değerlendirme niteliğinde olup olmadığına ilişkin pek çok değişken etkili olabilmektedir (Kılbaş, 2010: 9).

Rekreasyon yani boş zamanların değerlendirilmesi aynı zamanda insanlar için bir ihtiyaçtır. Ancak insanların boş zamanlarını fark ederek değerlendirme ihtiyacı duyabilmesi için daha öncelikli ihtiyaçlarını karşılamış olması gerekir. Maslow insan ihtiyaçlarını, temel düzeyden başlayıp üst düzeydeki ihtiyaçlara doğru giden hiyerarşik bir sıralama ile ele almıştır. Boş zamanların değerlendirilmesi, bu sıralamanın en üst basamağında yer alan kendini gerçekleştirme ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Bu ihtiyaç grubu ise daha alt basamakta yer alan ihtiyaçlar karşılanmadıkça ortaya çıkmaz. Buna göre insanın öncelikle, yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan; su, yiyecek, uyku gibi fizyolojik gereksinimlerini gidermesi zorunludur. Daha sonra sırasıyla can ve mal tehdidi altında olmadan hayatını sürdürmesini sağlayacak güvenli bir ortamda yaşama gereksinimini, toplumsal bir grup tarafından kabul görerek başkaları ile birlikte olma ve ait olma gereksinimini ve hem kendilerine hem de diğer insanlara göre önemli veya saygın görünme gereksinimini karşılamalıdır. Bu ihtiyaçlarını karşılayan birey sıralamanın en üst basamağında yer alan kendini

gerçekleştirme ihtiyacına ulaşmış olur. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı, insanın içindeki tüm potansiyelinin farkına varması ve onu geliştirmek için çaba göstermesi ile karşılanabilir. Bu ihtiyacın giderilmesinde ise boş zaman değerlendirme etkinliklerinin payı büyüktür (Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 45). Bu etkinlikler, bireylerin yeteneklerini geliştirerek ortaya koyabilecekleri ürünlerin kalitesini en üst noktaya ulaştırmada oldukça etkilidir. Bununla birlikte insanların kendilerinin bile farkında olmadıkları yeteneklerine yönelerek, farklı alanlardaki becerileri ortaya koyabilir. Yeterliliklere dönüşmemiş gizil güçleri açığa çıkarabilme fırsatı sağlar. Bunun için yaratılan donanımlı ortamlarda birey kendini tam olarak gerçekleştirebilme olanağı bulur.

2.1.5. Boş Zaman Değerlendirme Etkinliklerinin Özellikleri

Boş zaman değerlendirme etkinliği, “bireylerin ya da toplumsal kümelerin, boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkilere verilen ad” olarak tanımlanabilir (Ozankaya, 1980: 27). Boş zaman değerlendirme etkinlerinin karakterini tespit etmekle görevli olan Uluslararası Boş Zaman Etüt Grubu ise boş zaman etkinliğini, bireyin mesleki, ailevi ve sosyal görevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle girişebileceği, dinlenme, eğlenme, bilgisini ve becerilerini geliştirme, maharetlerini arttırma, toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi uğraşlar bütünü olarak tanımlar (Abadan, 1961: 3). Boş zaman değerlendirme etkinleri “boş zaman” kavramının içerdiği anlamlara paralel olarak bir takım özelliklere sahiptir. Uygulamada bu özelliklere dikkat edilmezse etkinlik, boş zaman değerlendirme etkinliği olmaktan çıkar, zira bu etkinlik için ayrılan zaman boş zaman olma özelliğini yitirir.

Boş zaman değerlendirme etkinliklerinde, insancıl düşünce ve duygular, kişiliği zenginleştirici dinlenme ve eğlenme unsurları ile iç içe olmalıdır. Bu etkinlikler kişiyi iş ve mesleğinde, bilgi ve güzel sanat alanlarında geliştirip, olgunlaştırmalı, iyi yurttaş olma niteliklerini kazandıran çabalar içermelidir (Gedikoğlu, 1991: 54). Kendine güven duygusunun gelişmesini sağlayarak sosyal ilişkileri güçlendirecek nitelikte olmalıdır. İnsanı bunalım ve sıkıntıdan kurtarıp, ruh sağlığının düzenlenmesine ve kaza, ölüm gibi ruhsal çöküntü yaratan olayların izlerinin silinmesine yardım edebilmelidir. Yeteneklerin keşfedilip geliştirilmesine olanak sağlamalı, yaşamı kaliteli hale getirerek, mutluluk ve neşe hissi vermelidir. Önceden var olan becerilerde ilerleme ve verimlilik

sağlamalı, yeni bilgi ve beceriler kazandırmalıdır. Kişinin yaratıcılığını kullanabilmesi için ortam yaratmalı, kendini ifade edebilmesine imkân vermelidir.

Boş zamanın yapısında olduğu gibi boş zamanda yapılacak tüm etkinliklere katılımda da tamamen gönüllük esastır. Birey bir etkinliğe katılıp katılmayacağını, katılacaksa ne tür bir etkinliğe katılacağını her türlü baskı ve zorlama duygusundan uzak, özgür iradesiyle kendisi seçer. İsteddiği an seçtiği etkinliği değiştirebilir, bu etkinliği yapmaya bir süre ara verebilir ya da katılmaktan tamamen vazgeçebilir. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri bu koşullar çerçevesinde düzenlenmelidir. Kişi ilgi ve istekle başladığı aktivitelerden zamanla sıkılabilir, aradığını bulamayabilir, başka eylemlere özenip katılmak isteyebilir. Böyle bir durumda katılımcılara herhangi bir sebep belirtmeksizin etkinlikten ayrılabilme ve başka etkinliklere katılabilme hakkı tanınmalıdır.

Boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılımın mutlu olmaktan başka bir amacı olması gerekmez. Hatta Aristo, boş zaman etkinliğini, sadece yapmak için yapılan bir etkinliğin içinde bulunma durumu olarak ifade eder (McLean, Hurd ve Rogers, 2008: 34). Bu etkinliklerin haz ve neşe vermesi yeterlidir. Ancak “değerlendirme” sözcüğüne uygun biçimde bireye zarar verecek içerikten de uzak olmalıdır. Boş zamanlarda yapılan bağımlılık yaratan madde kullanımı ile ilgili eylemler, kumar oynamak, suç örgütlerinin faaliyetlerine katılmak vb. boş zaman değerlendirme etkinliği değil, boş zamanın yanlış kullanılmasına örnektir.

Boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılımda herhangi bir ticari kazanç, ödül, çıkar ya da başarı elde etme amacı yoktur. Bu etkinliklere katılımın kişi tarafından yeterli bir kazanım olarak algılanması gerekir. Sonucunda maddi veya manevi bir kazanç elde etmeyi düşünmek bireylerde hırs ve rekabet gibi duygular yaratır. Bu da baskı ve zorlama hissini getireceğinden etkinlik boş zaman değerlendirme etkinliği olmaktan çıkar. Dolayısıyla katılımcılar bu etkinliklere yalnızca katılmaktan hoşlandıkları için dahil olmalıdırlar. Etkinliklerin düzenlenmesinde ve yürütülmesinde de zamanla hırs ve rekabet ortamı yaratabilecek unsurlara yer verilmemesine dikkat edilmelidir.

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri kazanç sağlama amacına yönelik değildir ancak bu etkinliklerle deneyim kazanılan alanlar, sonradan kazanç sağlayacak bir işe ya da ikinci işe de dönüştürülebilir. Ya da bireyler burada elde ettikleri becerileri kendi işlerinde kullanabilirler. Çalışma hayatına yönelik olmamasına rağmen bu etkinliklerin dolaylı olarak iş yaşamına katkıda bulunma özellikleri de vardır.

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri, bireylerin ve toplumların imkan, ihtiyaç ve beklentilerine göre değişim gösterir. Toplumsal açıdan bakıldığında aynı aktivite bir toplumda boş zaman değerlendirme etkinliği olarak görülürken başka bir toplumda zevk alınmayan bir iş olarak görülebilir. Toplumların değer yargıları, hayata bakış açıları ve inançları boş zaman değerlendirme etkinliklerini etkilemektedir. Örneğin dinsel törenler boş zaman aktivitelerinin kabulünde ve yıllar içindeki gelişiminde önemli bir role sahip olmuştur (İbrahim, 1991: 1). Bu unsurlar boş zaman değerlendirme etkinliklerinin toplumdan topluma farklılaşmasına yol açar. Bireysel açıdan bakıldığında ise bir birey için dinlendirici ve mutlu edici bir etkinlik diğer bir birey için sıkıcı bir iş olabilmektedir. Örneğin, bir müzik aleti çalmak birçok insan için eğlendirici bir aktivite iken müzisyenler veya müzik öğretmenleri için kazanç sağlayan bir iş konumundadır. İnsanlar boş zaman değerlendirme etkinliklerini seçerken genellikle dengeli bir yaşam kurma eğilimindedirler. Günlük yaşamlarında çok fazla yapmak zorunda oldukları eylemleri içeren etkinliklerden uzak durmayı tercih ederler. Sürekli masa başında çalışan bir muhasebeci boş zamanlarında hareketli spor etkinlikleri yapmayı arzularken, bir sporcu daha pasif olabileceği boş zaman değerlendirme etkinliklerini seçecektir (Jenny, 1956:43). Genellikle ev kadınları boş zamanlarında arkadaşlarıyla buluşmaktan, kabul günleri dolaşmaktan zevk alırken, haftanın her günü sabahdan akşama kadar kalabalık gruplar içinde yaşamakta olan çalışan kadınlar, büyük bir olasılıkla, boş vakit bulduğu takdirde sessiz bir köşede kafasını dinlemeyi ya da kitap okumayı tercih edecektir. Bununla birlikte bireylerin yaşları, cinsiyetleri, eğitim durumları, ailevi ve ekonomik durumları, yaşadıkları ortamın özellikleri gibi faktörler de etkinlik seçimlerinde önemli rol oynamaktadır. Kadının ve erkeğin, yaşının ve gencin, serbest meslek sahibi ve kamu görevlisinin vb. hem boş zaman olarak niteleyebilecekleri zaman olanağı ya da sınırı, hem de boş zamanlarını değerlendirme sürecindeki ilgi alanları birbirinden çok farklıdır. Bu durum da boş zaman etkinliklerinin değişebilir nitelikte olduğunu göstermektedir (Gökçe, 1983: 18).

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri sonsuz sayıda ve esnektir. Geniş bir çeşitlilik gösteren bu etkinlikler, bireysel, grupsal, örgütlü, örgütsüz, planlı veya plansız gibi sayısız durumlarda bulunabilirler. Beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olmayan kişilerle, organize veya organize olmamış, açık veya kapalı mekanlarda yapılabilirler. Zihinsel, fiziksel, duygusal ya da toplumsal olabilirler. Her yaştaki ve cinsiyetteki bireyler için uygun etkinlikler bulunmaktadır (Tezcan, 1994: 26-27). Etkinliklerin uygulanma durumları bireysel tercihlere göre belirleneceği için imkan durumuna göre insanların tercih sayısı kadar değişik biçimde gerçekleştirilebilirler.

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri evrenseldir. Bütün insanlar için ortak bir dili vardır (Hacıoğlu ve diğerleri, 2003: 32). İnsan ihtiyacından doğduğu ve insani duyguların ürünü olduğu için her bireyi ilgilendiren bir yöne sahiptir. Her insan severek katıldığı meşguliyetleri olmasını ister. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri insanlığın ortak istek ve beklentilerinin yansımasıdır.

Bir etkinliğin yapılması, başka etkinliklere de ilgi duyulmasına ve bu etkinliklerin de gerçekleştirilmesine imkân verir (Karaküçük, 2008: 75). Boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılan bireyler bu uğraşların kendilerine sağladığı yaşam kalitesinin farkına vardıklarında, buna benzer başka etkinliklere de katılma isteği duyacaklardır. Dolayısıyla bu etkinlikler katılımcıların birden fazla etkinlikle uğraşmalarına olanak verecek biçimde düzenlenmelidir.

2.1.6. Boş Zaman Değerlendirme Etkinliklerinin Sınıflandırılması

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Birey hangi amaç ve istek doğrultusunda bir etkinliğe katılmaya karar vermiş ise, buna uygun bir etkinlik çeşidi ortaya çıkmaktadır. Yaşam biçimlerine göre insanların her biri için ayrı ayrı amaçlar ve isteklerin bulunabileceği düşünüldüğünde kesin bir grupta veya çeşitlendirme yapmanın zorluğu da görülecektir (Karaküçük, 2008: 77). Ancak aynı nedenler bu etkinliklerin incelenebilmesi açısından bir sınıflama yapmayı da gerekli kılmaktadır.

Boş zaman değerlendirme etkinlikleri;

1. Amaçlarına göre
 - a. Dinlenme amaçlı etkinlikler
 - b. Kültürel amaçlı etkinlikler
 - c. Toplumsal amaçlı etkinlikler
 - d. Sportif amaçlı etkinlikler
 - e. Turizm amaçlı etkinlikler
 - f. Sanatsal amaçlı etkinlikler
 2. Yaş gruplarına göre
 3. Faaliyete katılanların sayısına göre
 4. Zamana göre
 5. Kullanılan mekana göre
 6. Sosyolojik muhtevaya göre
- sınıflandırılabilir (Karaküçük 2008: 77).

Etkinlik alanlarını temel alan bir gruplama yapılırsa boş zaman etkinlikleri;

1. Müziksel etkinlikler (enstrümanlı, orkestralı, solo, koro vb.)
 2. Spor etkinlikleri (takım, ferdi, doğa, mücadele ve zihin sporları vb.)
 3. Oyunlar (her yaş kesimi için eğitsel oyunlar)
 4. Dans (halk oyunları, modern ve ritmik danslar vb.)
 5. Sanat ve hüner gerektiren etkinlikler (plastik, deri, grafik, seramik, metal, fotoğraf, resim, ahşap vb.)
 6. Mekan dışı etkinlikler (kamp kurmak, piknik, çevrecilik vb.)
 7. İlmi ve kültürel etkinlikler (edebiyat çalışmaları, tiyatro, bilimsel tartışma toplantıları vb.)
- biçiminde sınıflandırılabilir (Karaküçük, 2008: 86-87).

Gökmen ve arkadaşları (1985: 21), boş zaman değerlendirme etkinliklerini;

1. Zihinsel beceri gerektiren etkinlikler
2. El becerisi gerektiren etkinlikler
3. Bedensel beceri gerektiren etkinlikler
4. Toplumsal ağırlıklı etkinlikler

olarak sınıflandırır (Gökmen ve diğerleri, 1985: 21).

Güler'in (1978: 21) sınıflandırması ise;

1. Sportif etkinlikler
 2. Sanat etkinlikleri (resim, müzik vb.)
 3. Zihinsel etkinlikler (kitap okumak, araştırma yapmak, makale veya kitap yazmak vb.)
 4. Toplumsal etkinlikler (akraba ve dost ziyaretleri, her türlü yardımlar)
 5. Pratik uğraşlar (bahçe bakımı, hayvan yetiştirilmesi, diğer özel meraklar)
 6. Turizm faaliyetleri
- şeklindedir.

Köknel (2005: 350-351), boş zaman etkinliklerini etkin (faal, aktif) ve edilgin (münfail, pasif) olarak sınıflandırmıştır. Boş zamanların etkin davranış biçimiyle değerlendirilmesinde insan çalışmanın, uğraşın yapıcısı, yaratıcısı konumundadır. Genel olarak insanlar, bahçe ve toprak işleriyle ilgilenme, çiçek yetiştirme, el işi, nakış işleme, yün örme, edebiyat, müzik, dans halk oyunu, resim, heykel, tiyatro, sinema gibi güzel sanat dallarından biriyle uğraşma, koşma yürüme, spor yapma, öğretici ve tanıtıcı gezilere katılma, edebiyat, bilim, teknik alanlarda kitap okuma, yeni kazanılan bilgileri başkalarıyla paylaşma, konuşup tartışma gibi alanlarla uğraşarak boş zamanlarını etkin biçimde değerlendirirler. Boş zamanların etkin biçimde değerlendirilmesi, hem bireyin bedensel ve ruhsal gelişmesine olumlu katkı sağlar, hem de çevrenin, toplumun gelişmesinde aktif rol oynar. Etkin boş zaman değerlendirme biçimiyle insan bir yandan kendini gerçekleştirirken, öte yandan yaptıklarının, yarattıklarının başkalarından gördüğü ilgi, kazandığı beğeni oranında güven duyar, mutlu olur. Boş zamanların edilgin davranış biçimleriyle değerlendirilmesinde insan yapıcı ve yaratıcı olmayıp, dinleyici, izleyici konumundadır. Televizyon izlemek, radyo dinlemek, spor gösterilerine, maça, konsere, sinemaya, tiyatroya gitmek, amaçsız dolaşmak gibi davranışlar edilgin değerlendirme biçimleri arasında ilk sıralarda yer alır. Ancak bu tür değerlendirme biçimleri de insanın amacı, beklentisi, eğilimi, güdüsü, seçimi doğrultusunda etkin biçime dönüştürülebilir. Televizyonda bilim, sanat, teknik değeri olan dizilerin seçilip izlenmesi; radyoda eğitim ve öğrenimle ilgili konuşmaların dinlenmesi; sinema ve tiyatrodaki değerini yitirmeyen gösterilere gidilmesi; resim, heykel müzelerinin, sergilerinin gezilmesi, edilgin değerlendirme biçimlerini, etkin değerlendirme biçimlerine dönüştürebilir. İnsan buralarda dinlediklerine, izlediklerine,

gördüklerine ilişkin bilgiler edindikçe, bunları arkadaşlarıyla konuşup tartışıkça, kendini geliştirmiş, boş zamanını etkin ve yararlı biçimde değerlendirmiş olur.

2.1.7. Boş Zaman Değerlendirmenin Yararları

Çalışmanın insan yaşamında bir zorunluluk olarak yer almasından bu yana ayrı bir zaman parçası olarak ortaya çıkan boş zamanın günümüz koşullarında göz ardı edilemeyecek olan önemi, onun değerlendirilerek insanlar ve ülkeler açısından son derece yararlı sonuçlar doğurabilme potansiyelinden gelmektedir. En başta vurgulandığı biçimiyle, zaman kavramının belli bir eylemliliği içermesi, onun bir alt sınıfı olan boş zamanın da belli bir eylemliliği içermesi anlamına gelir. Dolayısıyla boş zamanların değerlendirilmesi kavramının mantıksal ve kuramsal temelinin, bu eylemlilik olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Boş zamanın içerdiği eylemler boş zaman değerlendirme etkinliklerinin gerektirdiği özellikleri taşımakta ise, bireyin fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimine büyük ölçüde katkı sağlayacak, bilinçli kültürlü, sağlıklı, güçlü ve zengin bir kişiliğe sahip olmalarında etkili olacaktır. Bu niteliklere sahip bireyler ise sağlıklı ve gelişmiş bir toplumun en önemli yapı taşlarından (Yılmaz, 1989: 201).

Kalkınma yolunda olan bir ülkede yaşayan gençlerin zamanını gereği gibi kullanmayarak boşa harcaması büyük bir gücün kaybı demektir. Çağdaş uygarlığın eriştiği ve erişmeyi amaç edindiği bilimsel ve teknolojik düzlemin oldukça hızlandırdığı hayat anlayışı içinde zamanın boşuna akıp gitmesine yer yoktur. Boş zamanlar içinde kaybolup giden insan gücü kalkınmanın yaratıcısı ve itici gücü olabilir. Ayrıca boş zamanların değerlendirilmesi kişinin ruh sağlığı ve toplumun düzeni bakımından da büyük önem taşımakta, bu zaman dilimini çalışma hayatı, öğrenimi ve eğitimi yönünde faydalı bir yardımcı olarak kullanamayanlarda kişilik gelişimi desteksiz kalmaktadır. İş dışında kalan zaman kişiye toplumsal bir yön kazandırılması için de bir fırsattır. (Köknel, 1970: 89).

Boş zamanların değerlendirilmesi, insanların dinlenme ve eğlenme ihtiyaçlarına cevap vererek yaşamın güçlüklerine karşı direnç kazanmalarını ve mutlu olmalarını sağlar. Çeşitli boş zaman değerlendirme etkinliklerine katılım yoluyla birey kendini ifade edebilme, gizli güçlerini ortaya çıkarma ve geliştirme, yaratıcılığını artırma ve

daha sağlıklı bir yaşama kavuşma imkânı bulur. Bireyin zamanını faydalı yönde kullanabilmesi ona beden ve ruh sağlığı açısından katkıda bulunur; kültürel yönünü zenginleştirir; daha üretken ve başarılı olmasını sağlar (Gökmen ve diğerleri, 1985: 14). Boş zamanlarda gerçekleştirilen zihinsel etkinlikler sağlıklı düşünme yeteneğini geliştirir, sportif etkinlikler fiziksel performansı ve beden direncini artırır, sanatsal etkinlikler ise estetik duygusunu güçlendirir. Böylece çeşitli toplumsal, fiziksel ve entelektüel yetenekler kazanılır ve uygulanır. Toplumsal olarak tanınan ve değer verilen gruplar içinde destekleyici toplumsal ağlar kurulur, yaşanan zorluklarla başa çıkma yolları öğrenilir (Kılbaş, 2010: 213).

İnsanların mutlu olabilmeleri için yaratma güçlerini ortaya çıkararak, enerjilerini toplum kalkınmasına bir şeyler katabilecek şekilde harcayabilmeleri büyük önem taşımaktadır (Karaküçük, 2008: 93). Bu sayede bireyler toplum nazarında daha çok işe yaradıklarını hissedecekler, özgüven kazanacaklar, yine toplum yararına çalışmak için daha istekli hale geleceklerdir. Yetenekli olduğu bir alanda çalışmak kişinin başarılı olmasını sağlar. Kendine saygı duygusu iddialar ile başarılar arasındaki bir bağlantıdır (Kurtkan, 1977: 344-345). İnsanlar bu duyguyu kazanmak için iddialı ve başarılı oldukları alanlarda kendilerini göstermeye ihtiyaç duyarlar. Bu da ancak yetenekli oldukları konularda yaratıcılıklarını kullanabilecekleri etkinlikler yardımıyla gerçekleşir. Yaratıcılık gelişimi, insanların çağa uygun yeni ürünler ortaya koyabilme güçlerini artırır. Yenilik ise hem uygulanması hem de sonuçları açısından günlük hayatın veya çalışma yaşamının kalıpları içinde zor ve riskli olabilir. Boş zaman, elde edilebilecek yeni denemeler ve deneyimler sayesinde sağlıklı yaratıcılık gelişimi için oldukça uygun bir alandır.

Ayrıca insanın çoğu kez hangi yetenek düzeyinde bulunduğu, hangi alanlarda beceri sahibi olduğu ve yapabileceklerinin sınırları anlaşılamaz. Ancak bu durum, kişinin gönüllü olarak ve severek yaptığı bir işte kendisini gösterebilir. Herhangi bir etkinliği boş zaman değerlendirme amacıyla yapan kişi, bu etkinlik için beceri ve yeteneğinin ortaya çıkmasını, etkinliğe katılan yetenekli diğer kişilerle kültürel ve sosyal ilişkiler kurarak ve devamlı çalışarak sağlayabilmektedir (Karaküçük, 2008: 97). Bununla birlikte etkinliği kendi istediği gibi biçimlendirebileceğini bildiği için, hayal gücünü ve yeteneklerinin sınırlarını zorlayarak, yapabileceği en kaliteli ürünleri ortaya koyabilir. Bu şekilde kişinin var olan yeteneklerinin farkına varması, kendini en doğru

biçimde ifade edebilmesi ve hayatı boyunca vereceği kendini gerçekleştirme mücadelesinde başarılı sonuçlar elde edebilmesi sağlanacaktır.

Olumlu benlik tasarımı geliştirme sürecinde de, bireyin katıldığı boş zaman değerlendirme etkinliklerinin türü, bu etkinliklere katılma biçimi ve ayırdığı süre önemli bir etkidir (Gökmen ve diğerleri, 1985: 14). Ayrıca uğraşılan etkinliklerin yanı sıra istendiği halde çeşitli imkânsızlıklar nedeni ile gerçekleştirilemeyen etkinliklerin türü ve bunlara katılmak isteme biçimleri de benlik gelişimi açısından önem taşır (Gökmen ve diğerleri, 1985: 19).

Boş zamanı ortaya çıkaran sanayileşme süreci ve kentleşme insanların günlük yaşamında ve çalışma koşullarında da değişikliklere neden olmuş, stresli ve gerilimli bir hayatı da beraberinde getirmiştir. Zamanla ruhsal sorunların giderek arttığı, sıkıntılı, gergin bireylerden oluşan toplumların ortaya çıkmaya başladığı söylenebilir (Çolakoğlu, 2005: 249). Bu sıkıntı ve gerilimin ortadan kaldırılması insanların ruh sağlığının korunması açısından gereklidir. Bunun için bireyler arada sırada yaşadıkları rutin hayattan uzaklaşarak farklı ortamlarda dinlenme, eğlenme veya sevdikleri işlerle uğraşma ihtiyacı duyarlar. Boş zamanların değerlendirilmesi bu ihtiyaca cevap verdiği için, sosyal gücü ve hayattaki zorluklarla başa çıkma kapasitesini artırır. Ruhsal bunalımı azaltır, psikolojik dengenin korunmasına yardımcı olur. Ortam koşullarından bir süre uzaklaşan insan daha sağlıklı düşünür, daha doğru kararlar verir. Dolayısıyla daha mutlu ve huzurlu bir yaşam sürer.

Boş zamanların özellikle grup etkinlikleri ile değerlendirilmesi, bireylerin zorunlu olarak katıldıkları ortamlar dışında da sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilmelerini mümkün kılar. İster çocuk ister yetişkin olsun insanların farklı ortamlar içinde farklı iletişim ve etkileşimler içinde olmaları toplumsal gelişim açısından önemlidir. Büyüme, gelişme ve olgunlaşma sürecinde çocuk anne-baba, bakıcı, öğretmen, gençlik önderi ve akran grupları gibi çeşitli insanlarla etkileşim içindedir. Bu etkilenmeler, olumlu yönde olabileceği gibi olumsuz yönde de olabilir. Toplumsal çevre, bireyin duygusal ve düşünsel tutum ve davranışlarını, belli amaçlar dâhilinde belli sonuçlara ulaştıracak eylemlere kanalize ederek biçimlendirir. Boş zaman değerlendirme ortamları çocuk ve gençlerin akranları ve önderleri ile özgür ve demokratik olarak, olumlu etkileşimler içinde olabilecekleri yerlerdir (Kılbaş, 2000: 188). Yetişkinler için de yetenek ve beceri

sahibi oldukları bir alanda başarı kazanarak bu başarıyı başkalarıyla paylaşabilmek her şeyden önce mutluluk vericidir. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri insanın sosyal çevresinin genişlemesini, farklı özelliklerde yeni arkadaşlıklar kurmasını, duygu ve düşüncelerini toplumun diğer üyelerine daha rahat ifade edebilmesini sağlar. Bu etkinliklere katılım bireylerin toplum içindeki statüsünü de etkilemektedir. İş dışında başka bir becerisi olan örneğin bir müzik aleti çalabilen insanlar diğerlerine göre daha popüler bir konumda görülmektedir. Aynı zamanda bu etkinlikler toplumsal bütünleşmeyi güçlendirme özelliği taşır. Örneğin, farklı bölgelerin halk oyunlarını öğrenen birey, o bölgelerin kültürünü de öğrenir, sever benimser ve paylaşır. Benzer şekilde farklı bölgesel sanatların, kültürel özellik gösteren boş zaman değerlendirme biçimlerinin yaygınlaştırılmasında da bu etkinliklerin payı büyüktür (Tezcan, 1994: 87). Ayrıca boş zamanların grup çalışmaları ile değerlendirilmesinde aynı etkinliklerden hoşlanan bireylerin bir araya gelmesi, aynı duyguların paylaşımı açısından toplumsal dayanışmayı sağlar.

Boş zaman değerlendirme, tanımı ve içeriği itibarıyla iş dışında kalan ve işe dönük tüm zorlamalardan arındırılmış etkinlikleri içerir. Ancak boş zamanların değerlendirilmesinin sağladığı bütün yararların en çok yansıdığı alanlardan biri yine iş hayatıdır. Öncelikle gençleri hızlı değişen dünyada kültürü, yetenekleri, becerileri zenginleştirilmiş insanlar olarak yetişkin hayata hazırlamakla bireyleri tek tek kazanmanın yanı sıra ülke kalkınmasında gerekli olan insan gücünü de oluşturmak mümkündür. Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin yarattığı zengin etkileşimlere dayalı olarak birey yetenek ve yeterliliklerinin daha çok farkına varacak, buna dayalı olarak geleceği için daha yerinde ve akılcı seçimler yapacaktır. Ayrıca bu etkinlikler sayesinde kendini yeni durumlar için daha donanımlı hale getirecektir. Boş zaman değerlendirmenin bu işlevi, özellikle çok sık değişen teknolojinin “meslek” denilen şeylerin kapsamını alt üst ettiği, gerektiğinde orta yaştan sonraki dönemlerde bile bireylerin yeniden meslek seçmek zorunda kalabildikleri bir çağda oldukça belirleyici olmaktadır. İşsiz kalan gençler ve yetişkinlerle çalışan danışmanlar yapıcı boş zaman değerlendirme etkinlikleri geliştirebilmeleri doğrultusunda bireyleri yönlendirmektedir (Gökmen ve diğerleri, 1985: 23).

Çalışan insanlar için ise iş hayatının yoğun temposu, resmi iş ilişkileri, hırs ve başarı duygusu, sürekli aynı ortamlarda aynı işlerle uğraşma gibi durumlar bir süre

sonra yorgunluk, sıkıntı ve ruhsal bunalım yaratabilmektedir. Buna bağlı olarak iş verimliliğinde hissedilir bir azalma gözlenmektedir. Bu durumda insanların kendilerini yenileyebilecekleri dinlenme ve eğlenme ortamları yaratılması gerekir. Daha iyi dinlenmek daha iyi çalışmayı getirir. Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin içerdiği, dinlenme ve rahatlama, iş hayatına daha zinde ve başarılı bir dönüş sağlar. Böylece çalışma kalitesi ve üretim artar. Bu da ülkenin ekonomik gelişimine önemli bir katkıda bulunmak demektir. Benzer bir şekilde çalışanlar mevcut işlerinde daha iyi bir konuma sahip olmak için kendilerini geliştirmek, çağın gereklerine uygun yeni bilgiler edinmek ihtiyacı duyabilirler. Bu durumda boş zaman değerlendirme etkinlikleri onlara gerekli becerileri kazandırabilecek bir fırsat olarak sunulabilir. Bu sayede kişiler meslekteki statülerini yükselterek mutlu olabilirler. Ancak burada kişinin gönüllü ve istekli olma şartına aykırı zorlayıcı bir durum oluşmamasına dikkat edilmelidir.

Boş zaman değerlendirmenin iş hayatına başka bir yansıma biçimi ise mesleğini istediği için değil, şartlar gereği seçmek zorunda kalan veya başka bir işte çok daha başarılı olacağının farkında olmayan kişilerin durumunda yaratabileceği değişikliktir. Özellikle ülkemizde gençlerin istekli ve yetenekli oldukları alanlara yönlendirilmelerinde yaşanan aksaklıklar, meslek seçmede karşılaştıkları sınavlar, aile baskısı, maddi durum gibi etkenler sonucu insanlar kendilerine uygun meslekleri seçmekte güçlük yaşamaktadırlar. Boş zaman değerlendirme etkinlikleri insanlara sevdikleri alanlarda çalışma fırsatı verir. Kişi bu alanlardaki başarı düzeyini maddi risk almadan deneyerek öğrenme şansına sahip olur. İsteyerek yaptığı bu etkinliklerde yeterince başarılı olduğunu da görürse, ileride daha profesyonel çalışmalar yaparak ikinci bir işe sahip olabilir veya işini bu işle değiştirebilir. Ayrıca bu etkinlikler sırasında, daha önce hiç uğraşmadığı için bazı alanlardaki yeteneklerinin farkına varamayan insanlar, bu durumlarını keşfederek büyük başarılarla imza atabilirler.

Boş zamanlar insanların herhangi bir denetime tabi tutulmadan özgürce kullanacakları zamanlardır. Dolayısıyla bu zaman dilimi iyi veya kötü her türlü eyleme açık bir yön içerir. Bu nedenle boş zamanların doğru değerlendirilmesi aslında bir zorunluluktur. Aksi halde doğabilecek olumsuzluklar kişiyi ve toplumu tedirgin eder (Köknel, 1970: 90). Boş zaman değerlendirme etkinliklerinin yeteri kadar örgütlenmiş olmaması, gençleri olumsuz ve başıboş faaliyetlere yöneltebilir (Gökçe, 1983: 20). Zararlı gruplaşmalar içine itebilir, alkol ve uyuşturucu madde alışkanlığına sebep

olabilir. Ruh hastalıklarının ve suçluluğun bir nedeni olarak gençleri hastane ve hapisanelere kadar sürükleyebilir. O halde kötü alışkanlıklar edinmeyi önlemesi ve edinilen kötü alışkanlıkların ortadan kaldırılması işlevi dolayısıyla sahip olduğu koruyucu ve tedavi edici yön göz önüne alındığında, geniş bir ruh sağlığı planlaması içinde boş zamanların değerlendirilmesi öncelikle ele alınacak bir konudur (Köknel, 1970: 93).

İnsanın zaman zaman oturup düşünmek, hayal kurmak, tasarımlar ve tasarılar yapmak, amaçsız, başıboş gezip tozmak, evde, kahvede diğer insanlarla oturup çene çalmak, gibi ihtiyaçları da vardır. Bunlar da boş zamanın edilgin biçimde değerlendirilmesi kapsamında olup ara sıra bu tür eylemler gerekli, hatta yararlı olabilir. Ancak boş zamanlarda sürekli olarak bu davranışların gerçekleştirilmesi, bunların alışkanlık durumuna gelmesi, bireyin beden ve ruh sağlığını dolayısıyla da toplumun sağlığını bozan önemli sorunların ortaya çıkmasına yol açar. Ruhsal bozukluklar, dengesizlikler, davranış ve uyum bozuklukları, alkol, ilaç, uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı, oyun, kumar tutkusu ve bunlara bağlı bedensel, ruhsal, toplumsal sorunlar görülmeye başlar (Köknel, 2005: 351).

2.1.8. Boş Zaman Eğitimi

“Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk, 1975: 12). Her alanda olduğu gibi bireyin boş zamanlarında gerçekleştirdiği davranışlarında da istenen olumlu değişimlerin meydana getirilmesi, bireyin doğru boş zaman eğilimleri kazanması için gereklidir. Yukarıda da belirtildiği gibi boş zamanlarını olumlu eylemlerle değerlendiremeyen kişiler birçok açıdan zarar görebilmektedir. Bunu engelleyebilecek nitelikli boş zaman değerlendirme biçimleri ise nitelikli boş zaman eğitimi ile kazanılır.

“Boş zaman eğitimi, bireyin boş zamanlarını kendisine ve topluma yararlı olacak bir biçimde değerlendirebilmesi için verilen eğitim olarak tanımlanabilir” (Gül, 2008:15). Formal olabileceği gibi informal de olabilen boş zaman eğitiminde amaç, bireyin kendisini yaratıcı olarak ifade etmek üzere etken ve kişiliğini geliştirici boş zaman değerlendirme etkinliğini seçebilme yeteneği kazanmasıdır (Tezcan, 1994: 11).

Boş zamanın özel bir etkinliklerle değerlendirilmesi, ilgi, ihtiyaç, yaş, cinsiyet, öğrenim, ekonomik düzey, kültürel ve toplumsal durum, gibi birçok etkene bağlıdır. Bireyin bütün bu özelliklerini dikkate alarak boş zamanını en verimli biçimde nasıl değerlendirebileceğini öğretmek boş zaman eğitiminin görevidir (Tezcan, 1993: 76).

Eğitimin amacı, çağın gereklerine uygun donanıma sahip nitelikli bireyler yetiştirmek, bilgi sahibi etmekten çok, bilgi edinmekten haz duyulmasını, mutlu etmekten çok, mutlu olma yeteneği kazanılmasını sağlamaktır (Türkoğlu, 1993: 2). Buna göre boş zaman eğitimi, eğitimin tamamlayıcısı niteliğindedir. Çünkü bahsedilen özellikler insanlara yalnızca bilgi aktarımıyla kazandırılmaz. Bunun için kişilerin isteyerek ve severek katıldıkları ortamlarda farklı etkileşimlerde bulunarak farklı yaşam deneyimleri elde etmeleri gerekir. Bunun en verimli şekilde gerçekleştirilebilmesi için bireylerin sahip oldukları boş zamanın farkına varmalarını ve bu zamanı doğru biçimde kullanmalarını sağlayacak bir eğitime ihtiyaç vardır.

Boş zamanları değerlendirme insanın yaşam felsefesi, hayattan beklentileri, yaşama anlam katma, algılama ve anlama çabaları ile yakından ilgilidir. Bu duyarlılıklara sahip olan insanlar için yaşam, her anı değerlendirilmesi gerekli olan geniş bir zaman dilimidir. Hayatı anlamlandırma çabası içinde boş zamanların değerlendirilmesinin gereğini ortaya koyan bu duyarlılıklara sahip olmak da belirli bir eğitimi gerekli kılmaktadır (Doğan, 2000: 447-448).

Boş zamanın akıllı bir biçimde değerlendirilebilmesi için psikoloji ve sosyolojinin öngördüğü olgu eğitimidir. Bireyler, bu amaca yönelik olarak çeşitli türlerde araç, gereçle ve elemanla donatılmış bir eğitim ortamına gereksinim duymaktadır (Atmaca, 1997: 332). Bu ortamların sağlanması da yine toplumda boş zaman eğitiminin öneminin kavranmasıyla ilgilidir. Böyle bir eğitimden geçmiş olan kişiler bu önemin farkında olacağından yeni kuşakları da bu konuda bilinçlendirmek için çaba göstereceklerdir.

Boş zamanların değerlendirilmesiyle, insanın yitirdiği bütünlüğü yeniden kazanması, bireylerin toplum duygusu ile nitelikli insan ilişkileri kurması ve toplumsal sınıflar arasında dayanışma sağlanması amaçlanmaktadır. Kuşkusuz boş zamanı bu tür bir amaca yöneltmek, bilinçle kullanmak koşuluyla olur. İşte burada boş zaman eğitimi

devreye girerek büyük endüstrinin artırdığı bu zaman dilimini yitirilmiş olmaktan kurtarıp, insanın eksiklerini tamamlaması ve çok yönlü gelişmesi için bulunmaz bir fırsata dönüştürmektedir (Gedikoğlu, 1991: 51).

Boş zaman artık kişilerin kendilerine yönelmiş tehdit edici unsurları bertaraf ederek uyumlu bir yaşam dengesi kurabilmesi için iyi bir fırsat haline gelmiştir. Bunun için bu zaman diliminin değerlendirilmesi artık hayati bir önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu olgunun rastlantılara bırakılmayarak düzenli ve sistemli bir biçimde ele alınması gerekmektedir (Atmaca, 1997: 328). Bu ise ancak etkili bir eğitim ortamıyla gerçekleştirilebilir.

Boş zaman eğitiminin nasıl sağlanacağı konusunda bazı görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Kimilerine göre boş zaman için eğitime, boş zaman değerlendirme yoluyla ulaşılır. Bu durumda boş zaman eğitimi, daha çok, birey ya da grupları bazı özel alanlarda beceri sahibi kılmak olarak algılanır. İnsanlar boş zamanlarını daha önce öğrendikleri ve yapmaktan hoşlandıklarının farkına vardıkları etkinliklerle değerlendirmek isterler. Bu yüzden boş zaman değerlendirme eğitiminin etkinlik temeline dayanması daha uygun olacaktır. Kimileri ise onu geniş ölçüde ilgilerin ve becerilerin yaratılmasını gerektiren bir rehberlik sorunu olarak düşünür. Bununla birlikte, boş zaman eğitiminin kişisel yaşamların zenginleştirilmesi, farklı ilgiler yaratılması, yetenek ve becerilerin geliştirilmesi kadar, bir yaşam felsefesini içine aldığı konusunda görüş birliğine varılmıştır (Tezcan, 1994: 76).

Boş zaman eğitiminde ilk görev aileye düşmekte, eğitim gibi boş zaman eğitimi de ailede başlamaktadır. Bu yüzden öncelikle ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Boş zaman değerlendirme ile ilgili hiçbir eğitimi olmayan aileler çocuklarını doğru bilgilendirememektedir. Bu durum genellikle çocukların boş zaman değerlendirme etkinliklerinden uzak tutulması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu tip etkinlikler gereksiz veya zararlı görülmekte çocuğun ders çalışmasının önündeki bir engel sayılmaktadır. Bazen de çocuk kendi istediği ve yetenekli olduğu alanlara yönlendirilmek yerine ailenin istekli olduğu alanlara itilmektedir. Her iki durum da çocuk açısından huzursuzluk yaratmakta, onun sağlıklı beden ve kişilik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Eğitimin her alanında olduğu gibi, boş zaman eğitiminde de temel sorumlu kuruluşlar okullardır. Okullar hem çocuk ve gençlere boş zamanlarını iyi ve değerli bir biçimde kullanmayı öğretmekle hem de ailelerin bu konudaki eksiklerini gidererek yanlış tutumlar içine girmelerini engellemekle görevlidir. Boş zaman eğitiminde okulun, bireyin değerini arttırarak yaşamında mutluluğu yakalaması yönünden ona yardımcı olmak, boş zaman ilgilerini uyandırmak, onu şevklendirmek, bu konuda tutum ve değer geliştirmek ve boş zaman becerilerini öğretmek gibi işlevleri vardır. Okul, boş zaman değerlendirme olanak ve hizmetlerini yaratmak ve boş zamanı kullanmakta ihtiyaç duyulan tüm doyum sağlayıcı becerileri kazandırmak için en uygun yerdir (Tezcan, 1993: 79-80). Okullar, öğrencilere boş zamanlarını olumlu ve etkin bir biçimde kullanabilmeyi öğretmenin yanı sıra bu durumun, genel eğitimi desteklemesini sağlamakla da yükümlüdür (Karaküçük, 2008: 138-139). Okullar boş zaman değerlendirme biçimlerini öğretici etkinlikler düzenlerken bu etkinliklerin yalnız eğlendirici değil, aynı zamanda fiziksel ve düşünsel kapasiteyi geliştirici beceriler kazandıracak nitelikte olmasına dikkat etmelidir. Bu amaçları içeren boş zamanı değerlendirme programlarıyla öğrencilere sorumluluk alma, küçük gruplar içinde iş yapma, üretken olma, birbirlerine karşı hoşgörülü olma, kurallara uyma, tarafsız ve rasyonel düşünme alışkanlıkları kazandırılır. Böylelikle, bu etkinliklerle dinlendiricilik ve eğlendiricilik yanında, eğiticilik boyutu da getirilerek işlevsel bir anlam kazandırılır (Gökçe, 1983: 18).

Gerek boş zaman eğitiminde gerekse boş zaman değerlendirme etkinliklerinin planlanmasında, okul dışındaki resmi ve özel kurum ve kuruluşlara da görevler düşmektedir. Boş zamanların değerlendirilmesinin veya değerlendirilememesinin sonuçları tüm toplumu ilgilendirmektedir. Bunun için, araç ve gereçlerle donatılmış halk eğitimi merkezlerinden, tiyatrolardan, dernek ve lokallerden yararlanma olanakları gözden geçirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır (Gedikoğlu, 1999: 53).

Boş zaman eğitimi ile insanlara daha kaliteli bir yaşam olanağı sunulur. Bazı Yunan düşünürleri, boş zaman eğitiminin, eğitimin temel amacı olması gerektiği üzerinde durmuşlar, yaşam için alınan eğitimle boş zaman eğitimi eşit kabul etmişlerdir (Tezcan, 1993: 77). Boş zaman eğitimi, toplumsal ve bireysel refah bakımından boş zamanların kişisel gelişime ve toplumsal düzeni geliştirmeye yönelik kullanılması konusunda bireysel bilinç kazandırır. (Tezcan, 1993: 76). İnsanların mutlu,

sağlıklı ve hayattan zevk alarak yaşamalarını sağlayacak yönde adımlar atmasına yardımcı olur. Modern teknolojinin ve şehirleşmenin ortaya çıkarttığı kalabalık, kirlilik ve diğer sorunların yarattığı bedensel yıpranmalar ile moral çöküntülerini ortadan kaldıracak çözümlere ulaşmayı sağlar (Karaküçük, 2008: 123). Boş zaman eğitimi ile insanlar enerjilerini yapıcı etkinliklere yöneltmeyi, olumsuz sonuçlar doğuracak etkinliklerden uzak durmayı öğrenir. Boş zamanın kendilerine sağlayacağı yararların yanında verebileceği zararların da bilincine varır. Boş zaman eğitimi insanlara geliştiremedikleri yönlerini geliştirerek, kendilerini “kendileri” yapabilme yollarını öğretir (Atmaca, 1997: 328). Kültürün hem aktarılması hem de geliştirilmesinde tıpkı eğitim gibi rol oynar (Tezcan, 1994: 75). Harcanan boş zamanların insanları ve ülkeleri boş zaman değerlendirmenin tüm yararlarından mahrum bırakacağı düşünülürse boş zaman eğitiminin önemi çok daha iyi anlaşılacaktır (Atmaca, 1997: 328).

2.2. İlköğretim Okullarındaki Öğrenci Kulüpleri

2.2.1. İlköğretim Okullarındaki Ders Dışı Etkinlikler

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin normal sınıf çalışmalarına ek olarak, ders saatleri dışında ya da bu amaçla düzenlenen belirli zamanlarda, kendi istekleriyle, okul yönetiminin bilgisi ve denetimi ile öğretmenin rehberliği altında yaptıkları; planlı, programlı, düzenli çalışmalardır. Ders dışı etkinlikler; şarkı söyleme, enstrüman çalma gibi müziksel etkinlikleri; voleybol, basketbol, futbol, tenis, yüzme, satranç gibi sportif etkinlikleri; her türlü teknikle yapılan resim, heykel, seramik, el işleri gibi sanat etkinliklerini; bale, eşli danslar, modern dans, halk oyunları gibi dans etkinliklerini; her türlü eğitsel oyunları; kamp, piknik gibi mekan dışı etkinlikleri; şiir, yazı, tiyatro gibi kültürel etkinlikleri vb. kapsar. Ders dışı etkinlikler, derslerin eksiklerini tamamlamak, öğrencilerin birbirlerinden çok ayrı olan ilgi ve gereksinmelerini doyurmak ve iyi bir yurttaşlık eğitimi sağlamak amacıyla yapılan etkinliklerdir. Okulun ve çevrenin olanaklarına göre, değişik özellikler gösterdikleri için bu tür etkinliklerin, aynı öğretim basamağındaki çeşitli okullarda farklı olması doğaldır (Binbaşoğlu, 1983: 209).

Aytuna (1963: 156)’ya göre, öğrencilerin ders dışı etkinlikleri deyince, özellikle klasik öğretim programlarıyla ve pasif metotlarla çalışan okullarda; dersler aracılığıyla

ve dersler arasındaki eğitim ve öğretimin eksik bıraktıklarını tamamlamak amacıyla teşkilatlandırılmış akademik, pratik ve hayati değerdeki eğitsel öğrenci etkinlikleri anlaşılır. Dolayısıyla bu etkinlikler ezber bilgidan çok yaşam deneyimleri içerir.

Öğrencilerin ders dışı etkinliklerinde; tanıtmaya, sevdirmeye, yönlendirmeye, öğretmeye ve uygulama fonksiyonlarının tamamını veya birkaçını, yerine getirecek yeterli organizasyona ve imkânlarla sahip olmasıyla okul, önemli bir merkez oluşturmaktadır. Her okul, kendi imkanları ölçüsünde, öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğitimini ders dışı etkinlikler yardımıyla sağlayacak güçte görünmektedir (Karaküçük, 2008: 150-151).

Okulda dersler her ne kadar öğretim programlarına ve öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarına göre yapılırsa da, bunların ulaşamadığı noktalar olabilir. Bu noktalara ulaşmak ve öğrencilere özellikle mesleki kişiliklerinin gelişmesinde etkili olacak bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmak, ders dışı etkinlikler sayesinde gerçekleşir (Binbaşioğlu, 1986: 28). Eğitim ve öğretimin asıl amacı, öğrencinin bütün yönlerinin ve yeteneklerinin en son sınırına kadar geliştirilmesidir. Dersler bunu kısmen başarabilir. Ancak bu gelişimin tam olarak sağlanabilmesi için öğrencinin, daha başka etkinliklerle “yaşantı” kazanması gerekir. Bu yaşantılar, derslerin erişemediği noktalara erişerek bireyi çeşitli yönlerden geliştirecektir. Bundan dolayı okullarda, dersler kadar, ders dışı etkinliklere de önem vermek gerekir (Binbaşioğlu, 1983: 208).

Okul öğrencileri yaşama hazırlayan bir yuvadır. Yaşamda karşılaşılabilecek sorunların neler olduğu ise hiçbir zaman tam olarak bilinemez. Bu nedenle okul, öğrencilerde, çeşitli durumlara uyum yapmaya hizmet edecek davranış türleri geliştirmek zorundadır. Bu da sözle, ezberle değil, yaşantılarla olur. O halde, okulda toplum yaşamının gerektirdiği yaşam becerileri, öğrenciler tarafından doğrudan doğruya yaşanarak öğrenilmelidir. Bu tarz öğrenme ortamları da ders dışı etkinliklerle sağlanır. Programlarda bu amaçla ayrılmış olan zamanlarda ders yapmak veya çalışmanın gereğini yerine getirmemek, bu etkinliğin önemini ve değerini bilmemekten ileri gelir (Binbaşioğlu, 1983: 209).

Diğer taraftan, bireysel farklılıkların var olduğu sınıf ortamında, her öğrenci için yeterli gelişme sağlanamamaktadır. Programlar bireysel farklılıklar göz önüne alınarak hazırlanmaya çalışılsa dahi ders ortamında sınıf mevcutları ve dersin süresi her öğrenci

için uygun eğitim etkinliklerinin uygulanmasına izin vermemektedir. Öğrenciyi merkeze alan eğitim ve öğretim anlayışının geçerli olduğu günümüzde, ders dışı eğitim etkinliklerinin gerekliliği giderek daha fazla hissedilmektedir (Pehlivan, Esen ve Dönmez, 1994: 259).

Okulun görevi sadece akademik bir eğitim vermekten ibaret değildir. Ders dışı çalışmalar, öğrencilerin hayata bütünüyle hazırlanmalarına, zeki birer vatandaş olarak yetiştirilmelerine karşı gösterilen isteğe bir cevap olmak üzere okullara girmiştir (Schorling ve Wingo, 1964: 357). Sadece bilgi yüklemeyi önemli görerek amaç edinen eğitim anlayışı sonucunda ortaya sosyal ve kültürel becerileri gelişmemiş, var olan yeteneklerini kullanamayan, iletişim kurmakta ve kendini ifade etmekte zorlanan bireyler çıkar. Okulda, ders dışı etkinliklerin planlı, programlı etkin ve denetimli uygulanması, öğrencilerin sadece ders kitaplarına giren bilgilerle yaşama atılmalarını önleyecektir. Onlara girişim yeteneklerini artıran yaşam becerileri kazandıracak, görüşlerini özgürce ortaya koyabilmelerini sağlayacak, topluluk bilinçlerini, sorumluluk duygularını ve liderlik yeteneklerini geliştirecektir. Ders dışı etkinlikler öğrencilere boş zamanlarını nasıl değerlendirebileceklerini öğretmesi bakımından da önem taşımaktadır (Karaküçük, 2008: 151).

Çocuğun kendi bölgesindeki ya da dünyadaki sanata ve bilime katılmasını sağlamak da okulun görevlerinden biridir. Bu katılım okuldaki ve okul dışındaki boş zamanların ders dışı etkinliklerle değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan ürünlerle gerçekleşir. Bu nedenle, okullar, bir taraftan genel eğitimin amaçlarını gerçekleştirme sorumluluğunu taşıırken bir taraftan da öğrenci, personel, program ve uygulamalarını boş zaman değerlendirme ilkelerine göre yönlendirmek durumundadırlar. Bu nedenle okulun boş zamanı değerlendirme eğitimine önem ve öncelik vermesi gerekmektedir (Kılbaş, 2000: 189).

Amaçlar açısından incelendiğinde ders dışı etkinliklerin, eğitimin birçok amacını karşıladığı görülür. Derslerle ders dışı etkinlikler arasında amaçlar bakımından değil, kullanılan araçlar ve yöntemler bakımından farklılıklar vardır. Ders dışı etkinlikler her biri birbirinden üstün bir eğitsel değer taşıyan amaçlara sahiptir. Bu amaçlar;

1. Öğrencilerin, özellikle toplumsal değerlerle ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanmalarına yardımcı olmak
 2. Öğrencilerin ilgi duydukları bir alanda kendi kendilerine ya da grupça çalışabilme alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmak
 3. Öğrencilerin sorumluluk duygusu kazanmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olmak
 4. Öğrencilerde seçme, seçilme, denetleme bilinci hak ve ödev duygusu geliştirilmesine yardımcı olarak onları demokratik yaşama hazırlamak
 5. Öğrencilerin beden ve ruh sağlığının gereği gibi gelişmesine yardımcı olmak
 6. Öğrencilerde yarışma, yardımlaşma ve gıpta gibi ahlaki değer taşıyan duyguların gelişmesine yardımcı olmak
 7. Öğrencilerin ele aldıkları bir işi sonuçlandırmaktan ve bunu topluma sunmaktan zevk almalarına yardımcı olmak
 8. Öğrencilerde var olan ilgi ve yeteneklerin gelişmesine ve onların bir mesleğe yönelmelerine yardımcı olmak
 9. Öğrencilerin kendilerini tanımalarına ve “kendine güven” duygusu geliştirmelerine yardımcı olmak;
- şeklinde sıralanabilir (Binbaşıoğlu, 1986: 30).

Organizasyon prensipleri açısından bakıldığında ise yine büyük farklılıklar görülmediği anlaşılmaktadır. Ders dışı çalışma programının karşılaması beklenen psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlar; çocuğun bütünü geliştirmek, iyi vatandaş yetiştirmek ve boş zamanlarını iyi geçirmek için değerli eğlence ilgileri uyandırmak olarak sıralanabilir. Bu ihtiyaçların doğru biçimde karşılanması için diğer eğitim çalışmaları gibi ders dışı etkinlikler de sıkı bir suretle okulun idaresi ve kontrolü altında bulundurulmalıdır. Uygulanacak yeni etkinlikler planlar ve hedefler hakkında son sözü söylemek otoritesi öğretmen kurulunda olmalıdır. Her etkinlik bir öğretmen danışmanlığında yürütülmelidir. Danışman öğretmen, sorumlu olduğu etkinlik konusunu iyi bilmeli, katılan öğrenciler gibi bu alana ilgi ve sevgi duymalıdır. Çalışmalar sırasında öğretmen denetimi, emredici değil, iş birliği havası içinde ve rehberlik niteliğinde yapılmalıdır. Farklı etkinliklerin danışman öğretmenleri arasında işbirliği olmalıdır. Her etkinliğin, öğretmen ve öğrenci temsilcilerinden oluşan bir danışma kurulu olmalı, sorumluluk öğrenciler arasında paylaşılmalıdır. Öğrencilerin etkinlikteki başarı durumları, danışman öğretmenin öğrenci hakkında tuttuğu kayıtlarla

değerlendirilmelidir. Kazandırılan beceriler öğrencilerin bugünkü ihtiyaçlarına cevap verebildiği gibi büyüdükleri zamanki ihtiyaçlarını karşılamada da temel oluşturabilmelidir. Bütün öğrenciler bu faaliyetlere katılmaya teşvik edilmeli, mümkün olduğu kadar fazla sayıda öğrencinin ihtiyacına cevap verilmelidir. Etkinlikler öğrenciler için masrafsız olmalı, okul programında bu etkinlikler için zaman ayrılmalıdır (Schorling ve Wingo, 1964: 366-368). Böylece okul hem boş zamanların değerlendirilmesi eğitimi hem de öğrencilerin severek katılabilecekleri etkinliklerin öğretimi içeren etkili ve verimli ders dışı etkinlik programlarına sahip olur.

Bunların dışında okulun bir sorumluluğu da, çevre halkının boş zaman eğitimi üzerine alarak, hem onların boş zaman değerlendirme etkinliklerine bakış açılarını genişletmek hem de onlara boş zamanlarını değerlendirebilecekleri yeni uğraşlar kazandırmaktır. İmkan ve olanaklar doğru değerlendirilip, iyi bir planlama yapılırsa okullar bunu sağlayabilecek güce ve donanıma sahiptirler. Bu sayede veliler de bu etkinliklerin önemini kavrayacak ve öğrencilerin bu etkinliklere katılma isteğini olumlu karşılayacaklardır.

Ancak ülkemizdeki ilköğretim okullarında, ders dışı etkinliklerin oluşturulmasına ve uygulanmasına yeterince önem verilmemektedir. Programların içeriği ve bu etkinliklere ayrılan zaman oldukça yetersiz kalmakta, yöneticilerin ilgisizliği ve konuya yaklaşım tarzı, öğretmenlerin bu çalışmalara rehberlik etmekteki sıkıntıları, öğrenci sayısının fazlalığı karşısında okulun fiziksel kapasitesinin yetersiz kalışı ve maddi imkansızlıklar gibi sorunlar bu etkinliklerin gerektiği gibi uygulanmasını güçleştirmektedir (Karaküçük, 2008: 155).

Bununla birlikte 2010-2011 Eğitim-Öğretim Yılı başında ders dışı etkinlikler açısından oldukça olumlu bir gelişme yaşanmış, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu ilköğretimin 1,2,3,4 ve 5. sınıflarında “serbest etkinlikler saati” uygulaması başlatmıştır. Bu uygulamanın amacı, öğrencilere okulu daha çok sevdirmek, istek ve yetenekleri doğrultusunda etkinlikler yapmalarına ve ders seçmelerine imkan vermek olarak belirtilmiştir. Uygulama ile haftalık ders çizelgesi gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar, akademik çevreler ve alandan gelen bildirimler de dikkate alınarak yeniden düzenlenmiş, ilköğretim kurumlarındaki öğrencilerin zorunlu ders saatleri azaltılarak ders yükleri hafifletilmiştir. Buna göre; ilköğretim okullarının haftalık

zorunlu ders saati toplamı 1,2 ve 3. sınıflarda 25; 4. ve 5. sınıflarda 26 ders saati olarak belirlenmiştir. Bunun dışında 1,2 ve 3. sınıflarda 5, 4. ve 5. sınıflarda ise 4 ders saatinde serbest etkinlik uygulamalarının yapılması uygun görülmüştür. Bu saatlerde yapılacak etkinliklerin amacı; öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, bir aile ortamı gibi benimsemelerini, okulda kendilerini güvende hissetmelerini ve rahat ifade edebilmelerini dolayısıyla da daha mutlu olmalarını sağlamaktır. Ayrıca diğer öğrencilerle etkileşimlerini artırarak sosyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunmak da bu etkinliklerin hedefleri arasında yer almaktadır. Serbest etkinlik saatlerinde uygulanacak etkinlikler yoluyla öğretmenler öğrencilerinin yeteneklerini ortaya koyabilecekleri ortamlar düzenleyerek öğrencilere kendilerini daha iyi tanıma imkanı sunacaklardır. Bu ortamlar ve uygulanacak etkinlikler, öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerine, yaratıcı zekalarını ve hayal güçlerini; yardımlaşma, dayanışma, iş birliği, dürüstlük, empati kurma, öz güven, liderlik vb. özelliklerini geliştirmelerine imkan sağlayacak nitelikte olmalıdır. Ayrıca sosyal çevrelerini, yaşadıkları ortamı, milli, manevi ve evrensel değerleri tanımalarına, yaşadıkları sorunlara çözümler üretebilmelerine, toplumla uyumlu ve topluma katkısı olan bireyler olarak yetişmelerine de hizmet etmelidir (TTKB, 2010).

Bu uygulama ders dışı etkinlikler için özel bir zaman dilimi ayrılması ve bu alanda yapılan çalışmalara bir standart getirmesi açısından oldukça önemlidir. Bu saatlerde öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda müzik, resim ve sporla ilgili faaliyetlerde bulunma, bir hikayeyi sınıfça okuma ve buna yönelik canlandırma, anlatılan olayı resimleme, öğrencilerin yabancı dildeki ses ve kelimelere aşinalığını artırmak amacıyla sınıf seviyesinde şarkı söyleme, oyun oynama, zihinsel becerileri geliştirmeye yönelik yarışmalar düzenleme, bulmacalar çözme, şenlikler, şiir dinletileri düzenleme gibi etkinlikler yapılacaktır (TTKB, 2010).

Bu yeni uygulamada dikkat çeken husus, serbest etkinlik saatlerinde öğrencilere farklı ortamlarda yaşam becerileri kazandırılmasına öncelik verilmesidir. Buna göre öğretmen, öğrencilere MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği çerçevesinde çarşı, pazar gibi alışveriş ortamlarına giderek bütçe oluşturma, kaliteli ve uygun fiyatlı ürünü seçme, tüketici haklarını bilme konularında yardımcı olabilir. Okulun ve çevrenin olanakları ölçüsünde sebze meyve yetiştirme,

balık tutma vb. faaliyetler, yaşanan çevreyi düzenleme, bölgenin gelir kaynağı olan meslekleri tanıma, trafik ve ev kazalarından korunma gibi etkinlikler öğrenci seviyesine uygun olarak düzenlenebilir (TTKB, 2010).

Uygulamada yaşam becerilerinin yanında sosyal becerilere ve kişilik gelişimine de önem verilmiştir. İlköğretim sürecinin özellikle ilk yılları karakter oluşumu açısından oldukça önemli görülmüş, serbest etkinlik saatlerinde çocukların insani ve ahlaki değerleri, doğruyu yanlış, iyiyi kötüyü öğrenmelerini sağlamaya yönelik etkinlikler yapmaları öngörülmüştür. Öğrencilerin sosyal paylaşım içinde dostluk, arkadaşlık, yardımseverlik, adalet, sorumluluk, sevgi, nezaket, sabır, hoşgörü, empati, dürüstlük vb. değerleri kazanmalarının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bu özellikleri kazanmaları için öğrencilere, yaşları ve kavrama düzeyleri dikkate alınarak kişilik gelişimine yönelik; kitap okuma, drama, film izleme, yarışma, oyun, gezi ve gözlem, spor, sanat etkinlikleri vb. yaptırılacaktır (TTKB, 2010).

Ayrıca, serbest etkinlik saatlerinde kesinlikle deneme sınavları, sınavlara hazırlık ve telafi eğitimi yapılmayacak, beden eğitimi, müzik ve görsel sanatlar derslerinin olduğu günlerde serbest etkinlik uygulamalarına yer verilmeyecektir. Öğrenci sayısı fazla olan okullarda farklı şubelerden öğrencilerin katılabileceği çeşitli gruplar oluşturulabilir ve branş öğretmenlerinden yardım alınabilir. Aileler de serbest etkinlik saatlerinin içeriği ve işlevi konusunda bilgilendirilerek gerekli iş birliği sağlanacaktır (TTKB, 2010). Bu şekliyle uygulanabilirse serbest etkinlik saatleri ilköğretim okullarımızdaki ders dışı etkinliklerin geleceği açısından oldukça önemli bir adım olacaktır. Bunun için okul yönetimi ve öğretmenler tarafından bu saatlerin amacına uygun olarak kullanılmasına büyük bir özen gösterilmelidir.

2.2.2. Öğrenci Kulüpleri Uygulaması

Öğrenci kulüpleri, eğitimin amaçlarından bir kesimini gerçekleştirmek için, ilgi ve istek duyulan bir konuda, ders saatleri dışında, kulüp danışman öğretmenlerinin rehberliğinde eğitsel etkinlikler düzenleyen, öğrencilerden oluşan ve öğrenciler tarafından yönetilen kümelerdir. Öğrenci kulüplerinde danışman öğretmenlerin görevi, öğrencilerin özyönetim ve özdenetimleriyle yaptıkları etkinliklere rehberlik desteği

sağlamaktır. Kulüp çalışmalarının planlanması ve yürütülmesi kulübe üye olmayı seçen öğrencilerin görevidir. Kulüp kendi başkanını, yönetim kurulunu seçmede ve yapılacak tüm etkinliklerin oluşturulma ve uygulanma sürecinde özerktir (Başaran, 2008: 339).

Öğrenci kulüpleri, ders dışı etkinliklerin uygulama alanları olarak düşünülebilir. Kulüplerde, okulda dersler dışında yapılacak etkinlikler belirlenir, planlanır ve uygulanır. Öğrencilerin istekli çalışmaları danışman öğretmenin doğru rehberliği ile birleşebilirse ders dışı etkinlikler düzenli ve amacına uygun şekilde gerçekleştirilmiş olur. Öğrencilerde ders dışı etkinliklerin kazandırabileceği olumlu davranışlar gözlenir. Eğitimden alınabilecek en verimli sonuçlar alınmaya başlar.

Kulüp çalışmaları ders dışı etkinlikler aracılığıyla öğrencilere hem boş zaman eğitiminin verilebileceği hem de boş zaman değerlendirme becerilerinin öğretilebileceği yerlerdir. Ancak bu çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için dikkat edilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Öncelikle eğitim programlarında bu çalışmalara yer verilmeli ve yeteri kadar zaman ayrılmalıdır. Daha sonra da bu zaman dilimlerinde kulüp çalışmalarının aksatılmadan yapılması sağlanmalıdır. Çalışmaların yapılabileceği donanımlı fiziksel ortamların oluşturulması da öğrenci kulüplerinin verimliliğini etkileyen önemli bir faktördür. Kulüplerde ders dışı etkinliklerin sonuçlarından bahsedebilmek için önce bu etkinliklerin belirli bir düzeyde gerçekleştirilebilmesi gerekir. Bunun için en azından temel koşullar sağlanabilmelidir.

Kulüp çalışmalarına katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmalıdır. Ders dışı etkinlikler öğrencilerin zorunlu olarak katıldıkları derslerin dışında tamamen kendi arzu ve tercihleri doğrultusunda seçtikleri etkinliklerdir (Karaküçük, 2008: 150). Kulüplerde de ders dışı etkinlikler gerçekleştirildiğine göre öğrencilerin severek ve isteyerek üye olmaları beklenir. Ancak bu ders dışı etkinliklere katılmak istenmeyen öğrencilerin eğitsel çalışmalara katılması için cesaretlendirilemeyeceği anlamına gelmez. Aksine öğrenci kulüpleri sosyalleşme konusunda sorunları olan içine kapanık, arkadaşı olmayan “yalnız” çocuklar için çok önemli bir eğitim fırsatıdır (Başaran, 1983: 102-103). Ayrıca okulda kurulacak kulüpler belirlenirken de öğrencilerin istek ve önerileri alınmalıdır.

Kulüp çalışmaları sırasında oluşturulan ürünlerin sergilenmesi de öğrencilerin kendine güven duygusu kazanması bakımından önem taşır. “Herkes, iyi yaptığı bir iş için takdir görmekten hoşlanır” (Hicks, 1975/1975: 144). Belli bir akademik uğraşta mevcut yeteneklerini yeterince geliştirememiş bir öğrenci, potansiyelinin yeterli olmadığı kanısına varabilir. Bu kanı, onun başka alanlarda da başarılı olmasını engelleyecektir (Arseven, 1986: 19). Öğrencilerin yetenekli ve başarılı oldukları alanlarda çalışmalar yapmaları ve bu çalışmaları sergileyerek takdir toplamaları, özgüven kazanmalarını ve mutlu olmalarını sağlar. Bu yüzden farklı alanlarda etkinlikler düzenleyebildikleri için öğrencilere yeteneklerini gösterebilme fırsatı sunan öğrenci kulüplerinde oluşturulan ürünlerin sergilenebileceği ortamlar hazırlanmalıdır.

Öğrenci kulüplerinin okul dışında gerçekleştireceği kamp, gezi gibi etkinlikler için çevredeki kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılmalıdır. Özellikle Kızılay, Sivil Savunma, Gezi İnceleme gibi kulüplerin danışman öğretmenleri bu konuda bilinçli olmalı, çevrenin olanaklarından yararlanmayı bilmelidir. Yakın çevrede daha kolay ulaşılabilecek müzeler, bilim ve sanat merkezleri, kamp alanları gibi yerler tanınırsa daha nitelikli çalışmalar gerçekleştirilebilir. Bu tür etkinlikler öğrenciler için unutulmaz yaşantılar sağlayacak, yaparak yaşayarak öğrenme deneyimleri kazandıracaktır.

Aileler de kulüp çalışmaları hakkında bilgilendirilmeli ve bu sayede velilerin desteği sağlanmalıdır. Yapılan görüşmelerde çalışmalar tanıtılmalı, yararları anlatılmalıdır. Ayrıca öğrencilerin okul dışındaki zamanlarında içinde yaşadıkları okul çevresi de bu konuda bilinçlendirilerek öğrencilerin olumsuz bir tepki ile karşılaşmaları engellenmelidir.

2.2.3. Ülkemizdeki Öğrenci Kulüpleri Uygulaması

Türk Milli Eğitim sisteminin esaslarının belirlendiği 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda Türk Milli Eğitiminin genel amaçları arasında; Türk Milletinin bütün bireylerinin; beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı bir kişiliğe ve geniş bir dünya görüşüne sahip, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirilmesine yer verilmiştir. Ayrıca; bireylerin ilgi, yetenek ve kabiliyetlerini geliştirerek onlara gerekli bilgi ve beceriler ile işbirliği içinde çalışma alışkanlığı

kazandırmak, bu şekilde onları hayata hazırlayarak gerek kendilerini gerekse toplumu mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak da genel amaçlar arasında bulunmaktadır (MEB, 1973).

Bu kazanımların sağlanması için resmi veya özel ilköğretim ve ortaöğretim okullarında ders programlarının yanında; öğrencide güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları oluşturmaya ve beceriler kazandırmaya yönelik olarak; bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda gerçekleştirilen öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarının usul ve esasları İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ile düzenlenir (MEB, 2005).

Yönetmeliğe göre öğrenci kulübü, “öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içi ve okul dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan grubu” ifade eder. Öğrenci kulüpleri yalnızca bireyi geliştirici çalışmalar yapmakla kalmaz, “öğrencilerin, yaş ve bilgi seviyesine uygun olarak her türlü toplum ve çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlamak amacıyla yapacakları çalışmalar” şeklinde tanımlanan “toplum hizmeti” çalışmalarını da yürütür. Sosyal etkinlikler, okul yönetimi ve velilerin iş birliği ile okul içi ve okul dışı imkânlardan yararlanılarak öğrenci kulüpleri ve toplum hizmeti kapsamında yürütülür (MEB, 2005).

Öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarında uyulması gereken temel ilkeler katılımcılık, planlılık, süreklilik, üretkenlik, gönüllülük ve iş birliği ilkeleridir. Ayrıca bu çalışmaların; öğrencilerin gelişim seviyesine göre belirlenmesine, çevreye duyarlılık ve liderlik özellikleri kazandırmasına, ilgi ve yetenekleri geliştirmesine, demokratik yurttaşlık bilincini güçlendirmesine, öğrencileri toplumsal sorunların çözümüne yerel düzeyde katılmaya ve yöneltici projeler hazırlamaya özendirmesine, öğrencilerin kariyer gelişimlerini desteklemesine, etik ve estetik gelişim sağlamasına özen gösterilir (MEB, 2005).

Her bireyin topluma katkı sağlayabileceği göz önüne alınarak tüm etkinliklerde geniş katılım sağlanır. Çalışmaların planlanması ve yürütülmesinde çevrenin imkân ve şartları göz önünde tutulur; okul ve halk eğitim merkezlerinde oluşturulan öğrenci kulüpleri arasında ortak çalışmalar yapılır; resmî ve özel sivil toplum kurum ve

kuruluşlarıyla işbirliği yapıp bunların imkânlarından yararlanılır. Çalışmalar daha çok ders dışı zamanları kapsayacak ve değerlendirecek şekilde planlanıp uygulanır. Yurt içinde veya yurt dışında bulunan okullardaki öğrenciler ile ortak çalışmalar yapılır. Engelli öğrencilerin öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarına ilgi ve istekleri doğrultusunda etkin olarak katılabilmeleri için gerekli ortam ve şartlar sağlanır (MEB, 2005).

Okul müdürü, sosyal etkinliklerin mevzuata uygun ve verimli olarak yürütülmesinden sorumludur. Gerekli gördüğü durumlarda görevlendireceği müdür yardımcılara veya öğretmenlere yazılı olarak yetki ve sorumluluk verebilir. Okulun eğitim-öğretime açılışının 3. haftasında öğrenci kulüp ve toplum hizmeti çalışmalarını başlatır. Öğrenci kulübü çalışma planları ve proje önerilerini onaylar. Velilere gerekli duyuruları yapar ve onları sosyal etkinlik çalışmalarına katılmaya teşvik eder (MEB, 2005).

Kulüp çalışmaları, danışman öğretmenlerin gözetiminde kulüp üyesi öğrencilerle planlanıp yürütülür. Danışman öğretmen, öğrenci kulübü etkinliklerinin ve toplum hizmeti çalışmalarının rehberlik, danışmanlık ve gözetim görevini yürüten öğretmendir. Sosyal etkinlik çalışmalarının esasları doğrultusunda danışman öğretmenler, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ders yılı başında yapılan öğretmenler kurulunda belirlenir. Gerektiğinde bir öğrenci kulübüne veya toplum hizmeti çalışmasına birden fazla öğretmen görevlendirilebilir. Aynı şekilde bir öğretmene birden fazla öğrenci kulübü veya toplum hizmeti çalışmasında görev verilebilir. Ders yılı içinde yeni öğrenci kulüpleri kurulmak istenirse danışman öğretmenler yine ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda okul müdürü tarafından görevlendirilir. Danışman öğretmen kulübe üye olan öğrenci sayısını liste hâlinde sosyal etkinlikler kuruluna bildirir. Etkinlikler esnasında öğrencileri yaratıcı ve özgün fikirler üretmeye teşvik eder. İlgili yazışmaları koordine eder, Sosyal Etkinlikler Yıllık Çalışma Planı, Sosyal Etkinlikler Proje Uygulama Takvimi, Sosyal Etkinlikler Öğrenci Değerlendirme Formu, Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formu ve Sosyal Etkinlikler Proje Sonuç Raporunun hazırlanmasına rehberlik görevini yürütür. Yapılacak tüm çalışmalarda öğrencilerin duygu ve düşüncelerini etkilememek koşuluyla yazım kuralları ve benzeri konularda yardımcı olur. Çalışmaların seyrini takip eder, değerlendirir, sonucu Sosyal Etkinlikler

Kuruluna bildirir. Danışman öğretmen yürüttüğü tüm çalışmalardan okul müdürüne karşı sorumludur (MEB, 2005).

Yönetmelik gereğince, sosyal etkinlikler kapsamındaki öğrenci kulübü ve toplum hizmeti faaliyetlerini koordine etmek amacıyla Sosyal Etkinlikler Kurulu oluşturulur. Bu kurul müdürün görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında, danışman öğretmenlerin aralarından seçecekleri bir danışman öğretmen, kulüp temsilcilerinin aralarından seçecekleri üç öğrenci ve okul-aile birliğini temsilen iki veliden meydana gelir. Kurul, kulüp ve toplum hizmeti kapsamındaki okul içi ve okul dışı etkinliklerin verimli bir şekilde yürütülmesi için danışman öğretmenler, öğrenciler, gönüllü veliler, diğer öğretmenler ve çevrede bulunan ilgili birimlerle iş birliği içinde çalışmalarını yürütür. Öğrenci kulübü ve toplum hizmeti ile ilgili projeler konusunda çevrede bulunan kişilerden, resmî ve özel kurum ve kuruluşlardan ve diğer sivil toplum kuruluşlarından her türlü katkı istenebilir. Danışman öğretmen okul dışından sağlanacak desteklerle ilgili Sosyal Etkinlikler Kuruluna bilgi verir ve okul müdürünün olurlarını alır (MEB, 2005).

Sınıf öğretmeni ile sınıf/şube rehber öğretmeni, kurul tarafından belirlenen kulüplerin amaçları ve çalışmaları hakkında öğrencileri bilgilendirir. Öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda kurulan kulüplere üye olmalarını sağlar. Okulda ve çevrede yapılabilecek toplum hizmeti çalışmalarını öğrencilere tanıtır. Öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda bu çalışmalara yönlendirir. Kulüp çalışmaları ve toplum hizmetleri ile ilgili projelerin hazırlanmasında ve uygulanmasında rehberlik görevi üstlenir. Projelerin uygulama aşamalarında çalışmaları izler; görülebilecek eksikliklerin giderilmesi için gerekli tedbirleri alır; öğrenci velisiyle iş birliği yapar. Sonucunda ise öğrenci değerlendirme formu ile projeleri değerlendirerek sonucunu gizlilikle okul yönetimine bildirir (MEB, 2005).

Gönüllü veliler de sosyal etkinlikler çalışmalarına katılarak öğrencilere yardım ve rehberlik ederler. Gönüllü veliler öğretim yılı başındaki okul-aile birliği toplantısında, alacakları görev ve sorumluluklarının tanıtımından sonra kendi istekleriyle seçilirler. Veli olmadığı halde bu çalışmalara gönüllü olarak katılmak isteyenler de dolduracakları bir form ile okul yönetimine başvurabilirler. Başvurular Sosyal Etkinlikler Kurulunda uygun görülürse bunların gönüllü veli olarak çalışmaları

sağlanır. İlerleyen zamanlarda çalışmalarda yararlı olmadığı tespit edilenlerin görevine son verilir. Gönüllü veli proje önerilerinin hazırlanması ve projelerin uygulanması sırasında sınıf öğretmenleri ile sınıf/şube rehber öğretmenlerine yardımcı olur. Çalışmaların, bireysel veya gruplar hâlinde yapılmasına katkı sağlar. Okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklerde öğrencilere yardımcı olur. Gerektiğinde öğrenci kulübü çalışmalarına maddi destek sağlar (MEB, 2005).

Öğretim yılı başladıktan ve sınıf temsilcileri seçildikten sonra, sınıf temsilcileri ile okul yönetici ve öğretmenlerinin katılacağı toplantıda; kurumun türüne, seviyesine, imkân ve şartlarına; çevrenin ekonomik, sosyal, kültürel ve coğrafi özellikleriyle öğrencilerin sınıf seviyesine göre kurulacak öğrenci kulüpleri belirlenir. Bu kulüpler belirlenirken zekâ geliştirme (satranç, bilardo vb.), aileye ve çevreye ekonomik katkıda bulunma (ipek böceği, mantar, kümes hayvanı yetiştirmek, halı, kilim, kumaş dokumak, turist rehberliği yapmak vb.), millî ve insanî değerleri tanıma ve tanıtmaya (eski eserleri, yazma kitap ve levhaları toplamak, ören yerlerini incelemek, millî folklor ürünlerini araştırmak, öğrenmek ve derlemek vb.) gibi amaçlar da göz önünde bulundurulabilir. Konuları birbirine yakın olan kulüpler ayrı ayrı kurulabileceği gibi birleştirilerek de yeni öğrenci kulüpleri oluşturulabilir. Öğrenci kulübüyle ilgili çalışmaların planlanması ve yürütülmesi, danışman öğretmenin gözetiminde ders saatleri dışında öğrenciler tarafından gerçekleştirilir. Hangi kulübe üye olacaklarına karar vermeden önce sınıf öğretmenleri ile sınıf/şube rehber öğretmenleri, belirlenen öğrenci kulüplerinin tanıtımını, amaçlarını, çalışma esaslarını, öğrencilere açıklar. Öğrencilerin ilgi duydukları en az bir öğrenci kulübüne üye olmaları esas olmakla birlikte öğrenci isterse sınıf öğretmeni ve sınıf/şube rehber öğretmenin bilgisinde diğer bir öğrenci kulübüne ve etkinliklerine de katılabilir (MEB, 2005).

Öğrenci Kulüplerinde Öğrenci Kulübü Temsilcisi seçilir. Temsilci, öğrencilerle birlikte yıllık çalışma planlarının hazırlanmasını sağlar. Onaylanması için danışman öğretmene iletir. Yapılacak etkinliklerle ilgili görev dağılımını danışman öğretmene bildirir. Kulüp üyesi öğrencilerin belirli zamanlarda toplanmasını ve yapılacak proje çalışmalarında koordineyi sağlar. Çalışmaların seyri hakkında danışman öğretmeni bilgilendirir. Kulüp çalışmalarıyla ilgili yazışmaları yaparak dosyalandırmasını sağlar. Okuldaki diğer öğrenciler ise en az bir öğrenci kulübüne üye olmakla, en az bir toplum hizmeti yapmakla, toplantı ve çalışmalara düzenli olarak katılmakla, toplum hizmeti

çalışmalarını düzenli olarak kaydedip danışman öğretmene her ayın sonunda imzalatmakla, proje çalışmalarında yapacakları değişiklikleri öncelikle danışman öğretmen olmak üzere sınıf öğretmeni ile sınıf/şube rehber öğretmenine bildirmekle, kendisi ile ilgili doldurması gereken formları zamanında danışman öğretmene vermekle ve okul dışında yapılan etkinliklerde okulunu en iyi biçimde temsil etmekle görevlidir (MEB, 2005).

Öğrenci kulüplerinde öğrencilerin; kendilerine, ailelerine, çevrelerine ve topluma duyarlı, gönüllü çalışma bilincine sahip, sorun çözen ve çözüm üreten; resmî ve özel kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde çalışma becerisi kazanmış bireyler olarak yetiştirmeleri amacıyla toplum hizmeti çalışmalarına yer verilir. Bu çalışmalar öğrencilerin yaş ve bilgi seviyelerine uygun bireysel ya da grupla hazırlanacak çalışma planlarına ve projelere göre yaptırılır. Toplum hizmeti; velilerin okulla iş birliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapmak, okul ve çevresinde bakım, onarım ve güzelleştirme çalışmaları yapmak, okulun veya imkânları yetersiz diğer okulların ihtiyaçlarını gidermek için kampanyalar düzenlemek, alt ve diğer sınıflardaki öğrencilerin ders, ödev ve proje çalışmalarına yardımcı olmak, toplumda Türkçenin doğru, güzel, etkili kullanılmasına yönelik çalışmalar yapmak, kitap okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik çalışmalar yapmak, çevreyi ve kültürel değerlerimizi koruma ve yaşatma çalışmalarında bulunmak, toplum kurallarına uyulması için öğrencileri ve halkı bilinçlendirme çalışmaları yapmak, trafik kurallarına uyulması için öğrencileri ve halkı bilinçlendirme çalışmaları yapmak, ağaçlandırma çalışmaları yapmak, erozyonla mücadele etmek, yok olmaya yüz tutmuş bitki türlerini korumak ve yetiştirmek için çalışmalar yapmak, ihtiyaç sahibi insanlara yardımcı olmak, yaşlı ve bakıma muhtaç insanlara günlük işlerinde yardımcı olmak, huzur evlerinde ve çocuk yuvalarındaki insanların hayatlarını kolaylaştırıcı ve toplumla kaynaşmalarını sağlayıcı çalışmalar yapmak, kimsesiz ve sokakta yaşayan çocuklara yardımcı olmak, engelli insanlara yardımcı olmak, sosyal hizmet amaçlı sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına destek sağlamak gibi etkinlikleri kapsar. Toplum hizmeti çalışma esaslarına göre öğrenciler, bireysel olarak veya grup hâlinde yapacakları toplum hizmeti çalışmalarına Sosyal Etkinlikler Yıllık Çalışma Planı veya Sosyal Etkinlikler Proje Öneri Formunu hazırlayıp danışman öğretmenlerine onaylattıktan sonra başlarlar ve projelerini tamamladıklarında Sosyal Etkinlikler Proje Sonuç Raporunu danışman öğretmene verirler. Öğrenciler, ilköğretimin 1., 2. ve 3. sınıflarında yılda 5 saat; 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıflarında yılda 10

saat toplum hizmeti çalışmalarına katılırlar. Seçtikleri toplum hizmeti çalışmalarına katılabilmeleri için öğrencilerden Veli İzin Belgesi alınır (MEB, 2005).

Öğrenci kulübü ve toplum hizmeti ile ilgili örnek etkinlik çalışmaları; okul yönetiminin sorumluluğunda okul pano, gazete, dergilerinde, ilgili birimlerin web sitelerinde ve il/ilçe millî eğitim müdürlüğünün uygun bulduğu yerlerde sergilenebilir. Bu çalışmalarda üstün gayret gösteren öğrenciler; okul yönetimi, il/ilçe millî eğitim müdürlüğü, resmî, özel kurum ve kuruluşlar ile diğer sivil toplum kuruluşları tarafından ödüllendirilebilir. Ayrıca bilim, edebiyat, resim, müzik, drama, halk oyunları, spor, özel bilgi, beceri ve yetenek isteyen diğer alanlarda başarı gösteren öğrencilere Başarı Sertifikası verilir (MEB, 2005).

Öğrencilerin sosyal etkinlikler kapsamında yapacakları çalışmaları sonuçlandırıp sonuçlandırmadıkları, karnelerinin Sosyal Etkinlik bölümünde "TAMAMLADI", "TAMAMLAMADI" şeklinde belirtilir. Sosyal etkinlikler; öğrenci, sınıf öğretmeni, sınıf/şube rehber öğretmeni tarafından değerlendirilir. Yapılan değerlendirmenin sonucu öğrencinin dosyasındaki ilgili bölüme işlenir (MEB, 2005).

2.2.4. Ders Dışı Etkinlikler ve Öğrenci Kulüplerinin Yararları

Öğrenci kulüpleri aracılığıyla veya bunun dışında uygulanan, belirtilen özellikleri taşıyan ve amacı doğrultusunda gerçekleştirilen tüm ders dışı etkinlikler eğitimin tamamlayıcısı olarak istenen davranışların kazandırılmasında etkilidir. Öğrenci kulüplerinin ayrıcalıklı önemi ise bu etkinliklerin planlı ve düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamasından gelmektedir. Bu etkinlik çeşitleri, çocuklara ve gençlere kendi kimliklerini oluşturma fırsatı sağlar. Akran grupları ile, birlikte çalışma sistemi içinde bir gruba ait olma duygusu geliştirerek sosyal ilişkiler kurmalarına yardımcı olur (Kılbaş, 2010: 222). Öğrencilerin, kendilerini tanıyan, yeteneklerini geliştirerek toplum yararına kullanabilen, planlı ve düzenli çalışma alışkanlığı olan, kendine güvenen, ilişkilerinde ölçülü, saygılı ve hoşgörülü davranabilen, sorumluluk duygusuna sahip ve girişimci bireyler olarak yetişmelerini sağlar. Bu özelliklere sahip öğrencilerin oluşturacağı sınıf şüphesiz ki daha az sorun çıkaran, paylaşımların yüksek olduğu, hoşgörüyeye dayalı bir ortam olacaktır (Duruhan ve Demir, 2005:175-185). Dolayısıyla

ders dışı etkinlikler öğrencilerin sınıfa daha rahat uyum sağlamasına, öğretmenin de daha kolay yönlendirme yapmasına yardımcı olur. Kendini yönetme alışkanlığı kazanan öğrenciler, arkadaşlarının da demokratik bir anlayış çerçevesinde kurallara uygun hareket etmelerini sağlayacaklardır. Kültürel değerleri benimsemelerinin yanında yeni değerler geliştirip, görüş açılarını genişletecek, böylece geleneksel kalıplardan kurtulabileceklerdir (Başaran, 2008: 339).

Ders dışı etkinlikler aracılığı ile bir öğrencinin, resim öğretmeninden resim sevgisini, edebiyat öğretmeninden sahne, tartışma, konferanslar gibi toplumda kendini ifade etme ve konuşma sanatının inceliklerini, müzik öğretmeninden müzik dinlemeyi, bir enstrüman çalmayı veya şarkı söylemeyi, beden eğitimi öğretmeninden kapalı veya açık alanlarda yapılan birçok sportif etkinliği, coğrafya öğretmeninden ülkesini ve dünyayı gezip göreceği tatil yapabileceği yerleri, diğer öğretmenlerinden de ders dışında ilgi uyandırabilecek laboratuvar deneyleri, güzel yazı, grafik, koleksiyonculuk gibi birçok uğraşmayı öğrenmesi şüphesiz yaşamını büyük ölçüde zenginleştirerek hayatını renklendirecektir (Karaküçük, 2008: 139).

Ders dışı etkinliklerle, derslerdeki başarısı düşük veya orta düzeyde olan öğrencilerin yeteneklerine uygun alanlara yönlendirilerek başarı hazzını yüksek bir seviyede tatmaları sağlanır. Bu ise onların derslerde de aynı başarıyı yakaladıklarında hissedecekleri mutluluğun farkına varmaları demektir. Bu anlamda ders dışı etkinliklerin ders başarısının itici gücü olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenciler özellikle kulüp çalışmaları sırasında diğer kulüplerin etkinliklerini izleyerek başarılı ve mutlu olacakları başka alanlar keşfedebilirler. Böylece farklı yeteneklerini geliştirip daha nitelikli bireyler olarak yetişirler.

Ders dışı etkinlikler, öğrencilerin zamanı doğru kullanma alışkanlığı kazanmalarında da oldukça etkilidir. Bu etkinlikler öğrencilere sahip oldukları zamanın bölümlerini fark ederek, en verimli şekilde planlayıp kullanabilmelerini öğretir. Yapılan etkinlikler için gerek etkinlik saatlerinde gerekse boş zamanlarında ne kadar çalışacaklarını, bu çalışmalara ne kadar zaman ayıracıklarını, ürünlerin gerektiği zamanda tamamlanarak teslim edilmesini sağlamak için nasıl bir planlama yapacaklarını belirlerken zaman yönetimi algıları da gelişir. Zaman düzenlemesi yapılırken etkinliği yöneten öğretmen tarafından öğrencilere zaman ve boş zaman eğitimi de verilirse

öğrenciler bu etkinliklerin önemini çok daha iyi kavrayabilirler. Böylece hem boş zamanlarının farkında olan hem de bu zamanlarını hakkında bilgi ve beceri sahibi oldukları yararlı uğraşlarla değerlendirebilen kuşaklar yetişir. Bu ise, boş zamanların değerlendirilmesinin yukarıda sayılan tüm yararlarını sağlayacağı için hem birey hem toplum hem de ülke açısından hayati önem taşımaktadır.

Düşünülecek olursa, birçok kimsenin seçtiği meslekte, daha ilkokulda iken çalıştığı bir öğrenci kolunun az çok etkisi vardır. Sağlık ve temizlik kolunda çalışan bir öğrencinin doktorluk, hemşirelik gibi bir meslek ilgisinin gelişmesi, resim veya fotoğrafçılık kolunda çalışan bir öğrencinin sanatla ilgili hayallerinin oluşması yaygın olarak görülür. Bireyin kendine en uygun mesleği seçebilmesi tüm yaşamındaki huzur ve mutluluk açısından son derece önemlidir. Gelişme çağında kazanılan bu ilk yaşantılar, öğrencilere yönlendirici nitelikte olumlu etki yapar. Böylece bu çalışmalar basit mesleki deneyimler sağlayarak eğitimin genel amaçlarından önemli bir kısmını geliştirmede bir araç olarak kullanılır (Binbaşoğlu, 1986: 28).

Öğrenci kulüpleri işleyişleri itibarıyla her türlü etkinliğin öğrenciler tarafından yürütüldüğü kuruluşlardır. Bu kulüplere üye olan öğrenciler belirli aralıklarla bir araya gelerek kulüp etkinliklerini oluşturur ve planlarlar. Bu çalışmalar sırasında öğrencilere toplantı kuralları ve yönetimi, karar alma, iş paylaşımı, denetleme, kayıt tutma, dosya hazırlama, belge ve dokümanları düzgün biçimde saklama, bütçesi olan kulüplerde para ve hesap işlerini düzenleme gibi ileride atılacakları iş hayatına yönelik beceriler kazandırılır. Bunların yanında girişimcilik, kendi fikirlerini topluluğa ikna edici biçimde sunma, ürünlerini etkili bir biçimde tanıtmaya gibi meslek hayatının gerektirdiği sosyal beceriler edinmeleri de sağlanır.

Öğrenci kulüplerinde karşılaşılan en önemli sorun bu çalışmalara yönetici ve öğretmenlerce yeterince önem verilmemesidir (Başaran, 2008: 339). Oysaki ders dışı etkinliklere dersler kadar önem verilmelidir. Çünkü bu çalışmalar akademik, pratik ve yaşamsal bir değere sahiptir (Binbaşoğlu: 1986: 32). Her şeyden önce eğitim programlarını zenginleştirerek okulu daha çekici istekle geline bir yer haline getirir. Öğrencilerin okulda kontrollü olarak daha fazla zaman geçirmelerini sağlar. Eğitim programlarında yer alan diğer derslerin bilgi kazandırıcı özelliğine karşın; resim, müzik, beden eğitimi gibi derslerin beceri kazandırıcı, yetenekleri keşfedici, kişilik gelişimini

bütünleyici ve öğrencileri gelecekteki sosyal yaşama hazırlayıcı nitelikte etkin görevleri bulunmaktadır (Gündüz, Koç ve Tüver, 1991: 230). Bu derslerin de tamamlayıcısı olan tüm ders dışı etkinliklere önem vermemek demek onların sayılan tüm yararlarından mahrum olmak demektir.

2.2.5. İlköğretim Programlarında Öğrenci Kulüpleri

Eğitimin tanımında belirtilen istendik davranışların öğrencilere kazandırılabilmesi için, bu davranışların önceden kararlaştırılıp bir sıraya konması ve bu davranışları geliştirici öğrenme yaşantılarını gerçekleştirecek eğitim durumlarının düzenlenmesi gerekir. Bununla birlikte düzenlenen eğitim durumlarının ve öğrenme yaşantılarının istenilen davranışları geliştirmedeki etkililik derecesinin araştırılması yani değerlendirilmesi de zorunludur. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan, belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü eğitim programı olarak tanımlanır (Ertürk, 1975: 13-14).

Eğitim programı; bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık vb. hizmetler ve fonksiyonlar bu çerçeve içine girer (Varış, 1996. 14). Eğitim programlarındaki dersler daha çok akademik bilgi edinmeyi sağlarken, ders dışı etkinlikler sosyal deneyimler yoluyla yaşam becerileri kazandırmayı amaç edinir. Bu etkinlikler programları bedensel ve duygusal gelişim yönünden güçlendirir. Ders dışı etkinliklerin, öğrencilere estetik duygusu kazandırılmasına ve manevi değerlerin öğretilmesine önemli katkıları bulunmaktadır.

Eğitim programlarında ders dışı etkinlikler en ciddi ve planlı şekliyle öğrenci kulüpleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenci kulüpleri aracılığıyla gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler, öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını gidermek, ilgilerini geliştirmek, dersleri esnasında kazanamadıklarını onlara kazandırmak ve ileride başarılı birer vatandaş olmalarına yardım edecek çevre ve şartlar içinde yaşamalarını ve çalışmalarını sağlamak bakımından, eğitim ve öğretimin genel amaçlarını gerçekleştiren bir araç sayılmaktadır (Aytuna 1963: 156). Eğitim programları hazırlanırken, akademik başarı

kadar, öğrencilerin fiziksel ve duygusal olarak daha kaliteli bir yaşam sürdürmelerine ve insani değerleri yaşam tarzı olarak benimsemelerine de önem verilmelidir. Bilişsel alan ile ilgili hedeflerin yanı sıra duyuşsal ve devinişsel alan ile ilgili hedefler de gözetilmelidir. Öğrenci kulüpleri içerik ve işleyiş bakımından buna en uygun kuruluşlardır. Fiziksel ve düşünsel içerikli kulüpler (spor kulübü, satranç kulübü, felsefe kulübü vb.) eğitim programlarımızın amaçları arasında yer alan bedensel ve zihinsel yönden sağlıklı, özgür bilimsel düşünme gücüne sahip bireyler yetiştirilmesine önemli bir yere sahiptir. Sanatsal ve sosyal içerikli kulüpler ise (resim kulübü, müzik kulübü, sosyal yardımlaşma kulübü, kızılây kulübü vb.) ruh ve duygu bakımından dengeli, topluma karşı sorumluluk duyan, estetik duygusu gelişmiş bireyler yetiştirme amaçlarına ciddi ölçüde katkıda bulunur. Bireylerin ilgilerini fark ederek yeteneklerini geliştirmelerindeki rolü düşünıldüğünde öğrenci kulüpleri, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendilerini mutlu kılacak ve toplumun refah ve mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmaları amacının gerçekleştirilmesinde de oldukça etkilidir.

Öğrenci kulüpleri, geçmişte genel hedeflerde ifade edilirken yeni ilköğretim programlarının bir boyutu haline gelen değerler eğitiminin yapılabilmesi için de gerekli ortamı sağlar. Okulların görevleri arasında, okul programında açık olarak belirtilsin veya belirtilmesin, bir takım değerleri öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda yetiştirerek onların ahlaki gelişimine katkıda bulunmak ve karakterini olumlu yönde etkilemek bulunmaktadır (Akbaş, 2008:9). Bununla birlikte yeni ilköğretim programlarının bazılarında adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olamaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik gibi bazı değerlere yazılı olarak yer verilmiştir. Programların hedeflerinde yer alan bu değerlerin eğitimi öğrenci kulüplerinde yapılan etkinlikler sırasındaki sosyal paylaşımlarla desteklenirse, istenilen sonuca ulaşılması çok daha kolay hale gelir. Öğrencilerin gönüllü olarak ilgilendikleri işbirliğine dayanan serbest çalışmalar sırasında yaratılacak özgür ve samimi bir ortamda hem geleneksel hem de yeni değerlerin kazandırılması ve pekiştirilmesi mümkündür.

Öğrenci kulüplerinde gerçekleştirilen etkinlikler, örtük programların amacına ulaşmasında da oldukça etkilidir. Sosyal kazanımların aktarılmasında görevli olan örtük

programlar bazı durumlarda öğrencilerin toplumsal hayata uyumunu sağlamada eğitim programları kadar etkili olmaktadır (Demirel, 2007:7). Kazandırdığı bireysel ve toplumsal yaşam becerileri ile öğrenci kulüpleri örtük programların bu işlevine büyük ölçüde destek olmaktadır.

Görüldüğü gibi öğrenci kulüpleri programların özellikle duyuşsal ve devinişsel hedeflerinin kazandırılmasını birçok açıdan desteklemektedir. Yapılan etkinlikler okulun hayatın kendisi olmasını sağlayacak gerçek sosyal deneyimlerin birçoğunu kapsamaktadır. Bu yönüyle öğrenci kulüpleri yapılandırmacı bir eğitim anlayışı için vazgeçilmeyecek temel unsurlardan biridir.

2.3.İlgili Araştırmalar

Sağlam Saföz (2008), boş zamanları değerlendirmeye yönelik hazırlanan grup rehberliği programının, öğrencilerin saldırgan davranışları üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırmada, ilköğretim 4. ve 5. sınıfa devam eden saldırganlık düzeyi yüksek 42 öğrenci ile deneysel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda deney grubuna uygulanan grup rehberliği programının öğrencilerin saldırganlık düzeylerini azaltmada etkili olduğu görülmüştür.

Yetiş (2008), orta öğretim öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimlerini çeşitli değişkenlerle ilişkisi açısından incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, Ankara merkez ilçelerinde bulunan resmi orta öğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan 1567 öğrenciden anket tekniği kullanarak veri toplamıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin dershaneye gitmeleri nedeniyle boş zamanlarının yeterli olmadığı, Anadolu liselerinin basketbol, voleybol, badminton, masa tenisi, tenis branşlarına yönelirken, meslek lisesi öğrencilerinin atletizm, güreş, judo eğilimlerinin olduğu, imkan verildiğinde öğrencilerin dağcılık, trekking, kayak, yüzme bisiklet sporlarını yapmak istedikleri görülmüştür. Boş zaman etkinliklerine meslek lisesi yöneticilerinin daha olumlu baktığı tespit edilmiştir.

Yiğit (2008), ortaöğretim kurumlarında uygulanan öğrenci kulüpleri uygulamasının katılımcılık, planlılık, gönüllülük, işbirliği, süreklilik ve üretkenlik

ilkeleri temel alınarak öğrenci ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi amacıyla yaptığı araştırmada, Kütahya il merkezindeki liselerde görev yapan 115 kulüp danışmanı öğretmen ile aynı okulların 10. ve 11. sınıflarında öğrenim gören 430 kulüp üyesi öğrenciye anket uygulamıştır. Araştırma sonunda; kulüp danışmanı öğretmenlerin öğrenci kulüplerinin planlılık ve süreklilik ilkelerini her zaman; katılımcılık, gönüllülük ve üretkenlik ilkelerini bazen uyguladıkları; işbirliği ilkesini ise hiçbir zaman uygulamadıkları görülmüştür. Kulüp üyesi öğrenciler ise süreklilik ilkesini her zaman, planlılık, katılımcılık, gönüllülük ve üretkenlik ilkelerini bazen uygulamakta; işbirliği ilkesini ise hiçbir zaman uygulamamaktadırlar.

Aykaç (2007), serbest zaman etkinliklerinin ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin kaygı ve akademik başarısına etkisini incelediği araştırmasını, Kocaeli Gölçük Kavaklı İlköğretim Okulu'nda öğrenim görmekte olan 20'si kız 20'si erkek olmak üzere 40 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Katılımcılara 10 hafta süreyle rekreatif etkinliklerin uygulandığı çalışmanın sonucunda erkek öğrencilerin kaygı ve başarı düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmezken, kız öğrencilerin durumluluk kaygı düzeyinin azaldığı görülmüştür.

Özkaptan (2007), Sakarya ili Adapazarı merkez ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarındaki sosyal kulüp etkinliklerinin rekreasyonel açıdan değerlendirilmesi amacıyla yaptığı araştırmada, devlet okulları ve özel okullardaki sosyal kulüp faaliyetlerini incelemiştir. Verilerin 500 öğrenciye uygulanan anket aracılığıyla toplandığı araştırmanın sonucunda devlet okulları ile özel okullarda yapılan sosyal kulüp çalışmaları arasında hedeflere ulaşma düzeyi ile öğrenci istek ve beklentilerine uygunluk açısından özel okullar lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Karlı (2006), ilköğretim okullarında sosyal kulüp çalışmalarının öğrencilerin yöneticilik niteliklerinin gelişmesine katkısını incelediği araştırmasında, Ankara ili Beypazarı ilçesinde görev yapan 20 okul yöneticisi ve 120 öğretmenden anket aracılığıyla veri toplamıştır. Araştırmanın sonucunda ilköğretim okullarında sosyal kulüp çalışmaları yoluyla öğrencilerin yöneticilik niteliklerinin gelişmesi amacına, birinci ve ikinci kademedeki orta derecede ulaşıldığı görülmüştür.

Yavaş Karataş (2006), yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarını incelemek amacıyla, Bingöl il merkezine bağlı dört yatılı ilköğretim bölge okulunda yaptığı araştırmada öğrencilerin %36'sının boş zamanlarını değerlendiremediğini düşündüğünü belirlemiştir. Öğrencilerin %42'si okullarında yapılan boş zaman etkinliklerini yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin boş zamanlarında en çok spor etkinlikleriyle uğraştıkları görülürken, düzenlenmesi en çok istenen etkinlik bilgisayar kursu olmuştur. Öğrencilerin %71.8'i boş zamanları değerlendirme etkinliklerinin derslerini olumlu etkilediğini belirtmiştir.

Duruhan ve Demir (2005), devlet okulları ile özel okulların, eğitici kol çalışmalarının amaçlarına ulaşmasında yeterlilik düzeylerini karşılaştırmalı olarak belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, Kayseri il merkezindeki resmi ve özel ilköğretim okullarının 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan 300 öğrenci üzerinde bir anket çalışması gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada elde edilen bulgular, eğitici kol çalışmalarının hem devlet okullarında hem de özel okullarda istenilen düzeyde ve nitelikte yapılmadığını göstermektedir. Ayrıca araştırma sonucunda grupla çalışma zevki aşılama, planlı ve düzenli çalışma alışkanlığı kazandırma, demokratik tutum ve alışkanlıklar kazandırma gibi konularda, özel okulların devlet okullarından daha düşük etkililik düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, boş zamanların değerlendirilmesinde ilköğretim okullarındaki öğrenci kulüplerinin yerinin incelenmesi amacıyla uygun olarak tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 1998: 77). Bu araştırmada örneklem kapsamındaki öğrencilerin, araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığıyla alınan görüşleri, var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Çamlıdere, Evren, Güdül, Haymana, Kalecik, Nallıhan, Şereflikoçhisar ilçe merkezlerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ilköğretim okullarının 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır.

Örnekleme ise, araştırmanın evrenine dahil olan her ilçeden şans (random) yöntemi ile seçilen okullardan, ilçede öğrenim gören öğrenci sayısının %30’unu oluşturacak şekilde yine şans yöntemiyle seçilen 1058 6., 7. ve 8. sınıf öğrencisi

oluşturmaktadır. İlçelerde öğrenim gören öğrenci sayıları İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ilçelere göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1
Öğrencilerin İlçelere Göre Dağılımı

İlçe	f	%
Çamlıdere	49	4.6
Evren	32	3.0
Güdül	55	5.2
Haymana	231	21.8
Kalecik	146	13.8
Nallıhan	195	18.4
Şereflikoçhisar	350	33.1
Toplam	1058	100.0

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin, %33.1'i Şereflikoçhisar'da, %21.8'i Haymana'da, %18.4'ü Nallıhan'da, %13.8'i Kalecik'te, %5.2'si Güdül'de, %4,6'sı Çamlıdere'de ve %3'ü Evren'de öğrenim görmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okullara göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2
Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

İlköğretim Okulu	f	%
Çamlıdere-Merkez Atatürk İlköğretim Okulu	49	4.6
Evren-Evren İlköğretim Okulu	32	3.0
Güdül-Atatürk İlköğretim Okulu	28	2.6
Güdül-Güdül İlköğretim Okulu	27	2.6
Haymana-Atatürk İlköğretim Okulu	118	11.2
Haymana-İstiklal İlköğretim Okulu	113	10.7
Kalecik-Ahiler İlköğretim Okulu	58	5.5
Kalecik- Cumhuriyet İlköğretim Okulu	88	8.3
Nallıhan-Dumlupınar İlköğretim Okulu	49	4.6
Nallıhan-Sakarya İlköğretim Okulu	146	13.8
Şereflikoçhisar-Atatürk İlköğretim Okulu	50	4.7
Şereflikoçhisar-Cumhuriyet İlköğretim Okulu	216	20.4
Şereflikoçhisar-Mehmetçik İlköğretim Okulu	38	3.6
Şereflikoçhisar-Şeyhkuyusu (Şehit Volkan Alıcı) İlköğretim Okulu	46	4.3
Toplam	1058	100.0

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin; %20.4’ü Şereflikoçhisar-Cumhuriyet İlköğretim Okulu’na, %13.8’i Nallıhan-Sakarya İlköğretim Okulu’na, %11.2’si Haymana-Atatürk İlköğretim Okulu’na, %10.7’si Haymana-İstiklal İlköğretim Okulu’na, %8.3’ü Kalecik-Cumhuriyet İlköğretim Okulu’na, %5.5’i Kalecik-Ahiler İlköğretim Okulu’na, %4.7’si Şereflikoçhisar-Atatürk İlköğretim Okulu’na, %4.6’sı Çamlıdere-Merkez Atatürk İlköğretim Okulu’na, %4.6’sı Nallıhan-Dumlupınar İlköğretim Okulu’na, %4.3’ü Şereflikoçhisar-Şeyhkuyusu (Şehit Volkan Alıcı) İlköğretim Okulu’na, %3.6’sı Şereflikoçhisar-Mehmetçik İlköğretim Okulu’na, %3’ü Evren-Evren İlköğretim Okulu’na, %2.6’sı Güdül-Atatürk İlköğretim Okulu’na, %2.6’sı Güdül-Güdül İlköğretim Okulu’na gitmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3
Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	F	%
Kız	544	51.4
Erkek	514	48.6
Toplam	1058	100.0

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin, %51.4'ü kız, %48.6'sı erkektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4
Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	f	%
6. sınıf	359	33.9
7. sınıf	354	33.5
8. sınıf	345	32.6
Toplam	1058	100.0

Tablo 4'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin; %33.9'u 6. sınıf, %33.5'i 7. sınıf, %32.6'sı 8. sınıf öğrencisidir.

3.3.Verilerin Toplanması

Araştırmanın kavramsal çerçeve bölümünde yer alan bilgiler geniş bir literatür taraması ile, ilköğretim okullarında hangi öğrenci kulüplerinin bulunduğu okullardan alınan resmi yazılar ile, kulüplere ilişkin öğrenci görüşleri ise anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. “Anket, kalem-kâğıt yoluyla objenin, bireyin ya da grubun kendisi hakkında bilgi vermesi şeklidir” (Kaptan, 1998: 138). Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu, araştırmacı tarafından, ilgili literatür taraması yapılarak oluşturulan kuramsal temellere dayalı olarak hazırlanmıştır. Maddeler hazırlanırken boş zaman değerlendirme etkinliklerinin özelliklerinin ve boş zaman değerlendirmenin sağladığı yararların öğrenci kulüpleri ile ilişkilendirilmesi yoluna gidilmiştir. Hazırlanan anket formu uzman öğretim üyelerinin incelemesinden geçirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Araştırmada beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise boş zamanların değerlendirilmesinde ilköğretim okullarındaki öğrenci kulüplerinin yerini belirlemeye yönelik maddelere yer verilmiştir. İkinci bölümdeki maddelerde öğrencilerin “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “biraz katılıyorum”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmeleri istenmiştir. Ankette yer alan 1- 4 arası maddeler ilköğretim okullarının fiziksel olanaklarının öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını hangi düzeyde karşılayabildiğinin, 5-12 arası maddeler yönetici ve öğretmenlerin öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine ne düzeyde özen gösterdiğinin, 13-18 arası maddeler ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkındaki görüşlerinin ve 19-35 arası maddeler öğrenci kulübü etkinliklerinin boş zamanların değerlendirilmesindeki rolünün belirlenmesine yönelik olarak hazırlanmıştır.

Ölçeğin kapsam geçerliliği için konunun uzmanlarına başvurulmuş ve maddeler uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Yapı geçerliliği için ise taşra ilçe merkezlerinde öğrenim gören 81 ilköğretim öğrencisinin katıldığı pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonucunda veri yapısının faktör analizine uygunluğunu denetlemek için hesaplanan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı 0.85 bulunmuş ve 0.60’ın üzerinde bir değer olduğu için yeterli görülmüştür. Yapılan faktör analizi

sonucunda ölçeğin 4 faktörü de desteklediği doğrulanmıştır. Maddelerin faktör yük değerleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5
Faktör Yük Değerleri

Madde	Faktör Yük Değerleri			
	1	2	3	4
29	,916			
33	,909			
28	,901			
31	,896			
30	,885			
27	,878			
24	,876			
21	,872			
32	,871			
34	,869			
22	,851			
23	,838			
26	,821			
20	,815			
35	,805			
25	,755			
19	,735			
5		,921		
11		,909		
6		,895		
9		,893		
12		,887		
8		,879		
7		,876		

Tablo 5'in devamı

Madde	Faktör Yük Değerleri			
	1	2	3	4
10		,875		
13			,946	
16			,943	
14			,930	
15			,919	
18			,894	
17			,886	
2				,884
1				,867
3				,856
4				,827

Pilot uygulama sonuçları üzerinde yapılan güvenirlik çalışmasında Cronbach Alpha değeri 0.96 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Maddelerin ayırıcılık değerlerinin belirlenmesi için hesaplanan madde-toplam korelasyonu 0.30'un altında olan madde bulunmadığından herhangi bir madde anketten çıkarılmamıştır. Madde toplam korelasyonları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6
Madde Toplam Korelasyonları

Madde	Madde Toplam Korelasyonu	Madde	Madde Toplam Korelasyonu
1	,60	19	,64
2	,58	20	,68
3	,54	21	,76
4	,49	22	,70
5	,75	23	,63
6	,74	24	,73
7	,73	25	,54
8	,75	26	,56
9	,74	27	,72
10	,73	28	,73
11	,76	29	,70
12	,70	30	,76
13	,53	31	,79
14	,54	32	,74
15	,54	33	,81
16	,52	34	,78
17	,51	35	,64
18	,53		

Veri toplama aracı hazırlandıktan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan uygulama için gerekli izin alınmıştır. Araştırmacı tarafından Ankara ili Çamlıdere, Evren, Güdül, Haymana, Kalecik, Nallıhan ve Şereflikoçhisar ilçe merkezlerine bizzat gidilerek, örneklem kapsamındaki okullarda uygulama gerçekleştirilmiştir.

3.4.Verilerin Analizi

Veri toplama aracı ile elde edilen veriler SPSS (Statistical Package For Social Sciences) paket programına aktarılarak analiz edilmiştir. Toplanan 1065 anket formundan 7 tanesi değerlendirmeye alınmamıştır. Geçerli görülen 1058 anket formunda yer alan maddelere verilen yanıtlar “kesinlikle katılıyorum” (5), “katılıyorum” (4), “biraz katılıyorum” (3), “katılmıyorum” (2), “kesinlikle katılmıyorum” (1) şeklinde puanlandırılmıştır. Verilerin analizi için; frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve aritmetik ortalamaların ortalaması ($\overline{\bar{X}}$) hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmanın amacı çerçevesinde belirlenen soruların yanıtlarına ilişkin bulgular ve yorumları yer almaktadır.

4.1.İlköğretim Okullarında Hangi Öğrenci Kulüplerinin Bulunduğuna İlişkin Bilgiler

İlköğretim okullarında hangi öğrenci kulüplerinin bulunduğu ilişkin bilgiler Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

İlköğretim Okullarında Bulunan Öğrenci Kulüpleri

Öğrenci Kulübü	f	%
Bilim, Fen ve Teknoloji Kulübü	5	4.4
Fen ve Teknoloji Kulübü	1	0.9
Bilinçli Tüketici Kulübü	2	1.8
Bilinçli Tüketici ve Kooperatifçilik Kulübü	2	1.8
Kooperatifçilik Kulübü	1	0.9
Tüketiciyi Koruma ve Kooperatif Kulübü	1	0.9
Çevre Koruma Kulübü	1	0.9
Çocuk Hakları Kulübü	2	1.8
Çocuk Hakları Koruma Kulübü	1	0.9

Tablo 7'in devamı

Öğrenci Kulübü	f	%
Demokrasi ve İnsan Hakları Kulübü	3	2.6
Demokrasi, İnsan Hakları ve Yurttaşlık Kulübü	4	3.5
Enerji Tasarrufu ve Verimliliği Kulübü	1	0.9
Engellilerle Dayanışma Kulübü	1	0.9
Folklor Kulübü	1	0.9
Gezi İnceleme Kulübü	1	0.9
Gezi, Tanıtma ve Turizm Kulübü	5	4.4
Gezi-Gözlem ve Spor Kulübü	1	0.9
Spor Kulübü	9	7.9
Hayvanları Koruma Kulübü	1	0.9
Kütüphanecilik Kulübü	5	4.4
Kütüphane ve Okuma Yazma Alışkanlığını Kazandırma Kulübü	1	0.9
Kızılay Kulübü	2	1.8
Yeşilay Kulübü	1	0.9
Kızılay ve Yeşilay Kulübü	4	3.5
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kulübü	2	1.8
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma - Kızılay Kulübü	1	0.9
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma, Çocuk Esirgeme, Kızılay Kulübü	1	0.9
Sağlık ve Temizlik Kulübü	2	1.8
Sağlık, Temizlik ve Beslenme Kulübü	5	4.4
Sağlık, Temizlik, Beslenme ve Çevre Kulübü	1	0.9
Sağlık, Temizlik, Beslenme ve Kızılay Kulübü	1	0.9
Sağlık, Temizlik, Beslenme ve Yeşilay Kulübü	3	2.6
Kültür ve Edebiyat Kulübü	3	2.6
Kültür, Edebiyat ve Yayın Kulübü	2	1.8
Kültür, Edebiyat - Basın ve Yayın Kulübü	1	0.9
Kültür, Edebiyat, Yayın ve İletişim Kulübü	2	1.8
Kültür ve İletişim Kulübü	1	0.9
Yayın ve İletişim Kulübü	1	0.9

Tablo 7'in devamı

Öğrenci Kulübü	f	%
Kültür ve Kitaplık Kulübü	1	0.9
Kültür Edebiyat ve Tiyatro Kulübü	3	2.6
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kulübü	1	0.9
Matematik Kulübü	1	0.9
Meslek Tanıtma Kulübü	2	1.8
Müzik Kulübü	1	0.9
Müzik Eğlence Kulübü	1	0.9
Okulu Güzelleştirme Kulübü	1	0.9
Okul Müzesi Kulübü	1	0.9
Resim Kulübü	1	0.9
Resim ve Fotoğrafçılık Kulübü	1	0.9
Satranç Kulübü	4	3.5
Sivil Savunma Kulübü	12	10.5
Trafik Güvenliği ve İlk Yardım Kulübü	2	1.8
Toplam	114	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi ilköğretim okullarında; Sivil Savunma Kulübü (%10.5), Spor Kulübü (%7.9), Bilim, Fen ve Teknoloji Kulübü (%4.4), Gezi, Tanıtma ve Turizm Kulübü (%4.4), Kütüphanecilik Kulübü (%4.4), Sağlık, Temizlik ve Beslenme Kulübü (%4.4), Demokrasi, İnsan Hakları ve Yurttaşlık Kulübü (%3.5), Kızılay ve Yeşilay Kulübü (%3.5), Satranç Kulübü (%3.5), Demokrasi ve İnsan Hakları Kulübü (%2.6), Kültür ve Edebiyat Kulübü (%2.6), Kültür Edebiyat ve Tiyatro Kulübü (%2.6), Sağlık, Temizlik, Beslenme ve Yeşilay Kulübü (%2.6), Bilinçli Tüketici Kulübü (%1.8), Bilinçli Tüketici ve Kooperatifçilik Kulübü (%1.8), Çocuk Hakları Kulübü (%1.8), Kızılay Kulübü (%1.8), Kültür, Edebiyat ve Yayın Kulübü (%1.8), Kültür, Edebiyat, Yayın ve İletişim Kulübü (%1.8), Meslek Tanıtma Kulübü (%1.8), Sağlık ve Temizlik Kulübü (%1.8), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kulübü (%1.8), Trafik Güvenliği ve İlk Yardım Kulübü (%1.8), Çevre Koruma Kulübü (%0.9), Çocuk Hakları Koruma Kulübü (%0.9), Enerji Tasarrufu ve Verimliliği Kulübü (%0.9),

Engellilerle Dayanışma Kulübü (%0.9), Fen ve Teknoloji Kulübü (%0.9), Folklor Kulübü (%0.9), Gezi-Gözlem ve Spor Kulübü (%0.9), Gezi İnceleme Kulübü (%0.9), Hayvanları Koruma Kulübü (%0.9), Kooperatifçilik Kulübü (%0.9), Kültür, Edebiyat - Basın ve Yayın Kulübü (%0.9), Kültür ve İletişim Kulübü (%0.9), Kültür ve Kitaplık Kulübü (%0.9), Kütüphane ve Okuma Yazma Alışkanlığını Kazandırma Kulübü (%0.9), Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kulübü (%0.9), Matematik Kulübü (%0.9), Müzik Eğlence Kulübü (%0.9), Müzik Kulübü (%0.9), Okul Müzesi Kulübü (%0.9), Okulu Güzelleştirme Kulübü (%0.9), Resim Kulübü (%0.9), Resim ve Fotoğrafçılık Kulübü (%0.9), Sağlık, Temizlik, Beslenme ve Çevre Kulübü (%0.9), Sağlık, Temizlik, Beslenme ve Kızılay Kulübü (%0.9), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma, Çocuk Esirgeme, Kızılay Kulübü (%0.9), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma - Kızılay Kulübü (%0.9), Tüketicuyu Koruma ve Kooperatif Kulübü (%0.9), Yayın ve İletişim Kulübü (%0.9), Yeşilay Kulübü (%0.9) bulunmaktadır.

Buna göre ilköğretim okullarında en çok bulunan kulüplerin Sivil Savunma Kulübü ve Spor Kulübü olduğu söylenebilir. Resim, müzik ve fotoğrafçılık gibi sanatsal içerikli kulüpler ise en az bulunan kulüpler arasında yer almaktadır. Ayrıca okulların birkaç kulübü bir araya getirerek yeni kulüpler oluşturduğu da görülmektedir.

4.2.Öğrencilerin, İlköğretim Okullarının Fiziksel Olanaklarının Öğrenci Kulüplerinin İhtiyaçlarını Hangi Düzeyde Karşılatabildiğine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin, ilköğretim okullarının fiziksel olanaklarının öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını hangi düzeyde karşılayabildiğine ilişkin görüşleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8

Öğrencilerin, İlköğretim Okullarının Fiziksel Olanaklarının Öğrenci Kulüplerinin İhtiyaçlarını Hangi Düzeyde Karşılatabildiğine İlişkin Görüşleri

Görüşler Maddeler	f ve %	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	$\bar{X}$
1. Kulüp çalışmalarının gerçekleştirildiği yer çalışmalar için uygun özellikleri taşıyor.	f %	335 33.6	380 35.9	206 19.5	68 6.4	49 4.6	3.87
2. Kulüp çalışmaları için kullanılacak araç gereç ve malzemeler okulda bulunabiliyor.	f %	315 29.8	300 28.4	306 28.9	91 8.6	46 4.3	3.71
3. Okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için çevredeki kuruluşlarla iş birliği yapılabilir.	f %	213 20.1	333 31.5	264 20.5	141 13.3	107 10.1	3.38
4. Okulda çalışmalarımızı sergileyebilecek yerler (panolar, salon, gazete, web sitesi...) bulunabiliyor.	f %	504 47.6	288 27.2	178 16.8	61 5.8	27 2.6	4.12
$\bar{X}$							3.77

Tablo 8’de görüldüğü gibi, “1. Kulüp çalışmalarının gerçekleştirildiği yer çalışmalar için uygun özellikleri taşıyor.” maddesine; araştırmaya katılan öğrencilerin %35.9’u katılıyorum, %33.6’sı kesinlikle katılıyorum, %19.5’i biraz katılıyorum, %6.4’ü katılmıyorum ve %4.6’sı kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu maddeye ait görüşlerin oranlarına göre, değişik düzeylerde de olsa kulüp çalışmalarının gerçekleştirildiği yerlerin dörtte üçünden fazlasının çalışmalar için uygun özellikleri taşıdığı söylenebilir. Aynı madde ile ilgili görüşlere ait aritmetik ortalama ise 3.87’dir. Bu aritmetik ortalama göre de, kulüp çalışmalarının gerçekleştirildiği

yerlerin çalışmalar için uygun özellikleri taşımak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“2. Kulüp çalışmaları için kullanılacak araç gereç ve malzemeler okulda bulunabiliyor.” maddesine; araştırmaya katılan öğrencilerin %29.8’i kesinlikle katılıyorum, %28.9’u biraz katılıyorum, %28.4’ü katılıyorum, %8.6’sı katılmıyorum ve %4.3’ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının kulüp çalışmaları için kullanılacak araç gereç ve malzemeleri okulda bulabildiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.71’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, okulların kulüp çalışmaları için kullanılacak araç gereç ve malzemeleri bulundurmak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“3. Okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için çevredeki kuruluşlarla iş birliği yapılabilir.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %31.5’i katılıyorum, %25’i biraz katılıyorum, %20.1’i kesinlikle katılıyorum, %13.3’ü katılmıyorum, %10.1’i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa öğrenci kulüplerinin okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklerin dörtte üçünden fazlası için çevredeki kuruluşlarla iş birliği yapabildiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.38’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, öğrenci kulüplerinin okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için çevredeki kuruluşlarla iş birliği yapmak bakımından orta düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“4. Okulda çalışmalarımızı sergileyebilecek yerler (panolar, salon, gazete, web sitesi...) bulunabiliyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %47.6’sı kesinlikle katılıyorum, %27.2’si katılıyorum, %16.8’i biraz katılıyorum, %5.8’i katılmıyorum, %2.6’sı kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının okulda kulüp çalışmalarını sergileyecek yerler bulabildiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 4.12’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, okulların kulüp çalışmalarını sergileyebilecek yerlere sahip olmak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin, ilköğretim okullarının fiziksel olanaklarının öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını hangi düzeyde karşılayabildiğine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının ortalaması 5 tam puan üzerinden 3.77'dir. Bu ortalamaya göre, ilköğretim okullarının fiziksel olanakları öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını iyi düzeyde karşılamaktadır denilebilir.

Kulüp çalışmalarının sağlıklı yürütülebilmesi için uygun fiziksel koşulların sağlanması ve kullanılacak malzemelerin temin edilebilmesi büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin bu maddeye ilişkin görüşleri okulların uygun koşulları sağlamakla birlikte birtakım eksiklerinin de olduğunu göstermektedir. İlköğretim okulları, öğrenci kulüpleri için uygun çalışma ortamları, malzeme ve çalışmaları sergileyecek mekan sağlamak açısından başarılı bulunmakla birlikte çok başarılı bulunmamaktadır. Özellikle çevrede bulunan kuruluşlarla işbirliği yapılması ve çevrenin imkanlarından yeterince yararlanılması hususlarında bazı yetersizlikler olduğu söylenebilir. Resmi ve özel kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması ve bu kurum ve kuruluşların imkanlarından (kütüphane, müze, yüzme havuzu, atölye, spor salonu, fabrika, iş yerleri, çiftlik, kültür parkı vb.) yararlanılması kulüp çalışmalarına büyük katkı sağlar (MEB, 2005). Ancak ilköğretim okullarının bu yönden orta düzeyde bir başarı gösterdikleri görülmektedir.

4.3.Öğrencilerin, Yönetici ve Öğretmenlerin Öğrenci Kulübü Etkinliklerinin Amacına Uygun Olarak Gerçekleştirilmesine Ne Düzeyde Özen Gösterdiklerine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin, yönetici ve öğretmenlerin öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine ne düzeyde özen gösterdiklerine ilişkin görüşleri Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9’da görüldüğü gibi, “5. Ders yılı başında okulda kurulacak kulüpler öğrencilerin önerileri alınarak belirleniyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %40.2’si kesinlikle katılıyorum, %22.2’si katılıyorum, %15.6’sı biraz katılıyorum, %12.7’si kesinlikle katılmıyorum, %9.4’ü katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, ders yılı başında okulda kurulacak kulüpler belirlenirken değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının önerilerinin alındığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.68’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, öğrenci kulüplerinin, ders yılı başında öğrencilerin önerilerini alarak belirlenmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“6. Kulüp seçiminden önce öğretmenler kulüplerin çalışma alanları hakkında yeterince bilgi veriyor.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %42’si kesinlikle katılıyorum, %27.2’si katılıyorum, %18.6’sı biraz katılıyorum, %6.2’si kesinlikle katılmıyorum, %6’sı katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa öğretmenlerin dörtte üçünden fazlasının kulüp seçiminden önce öğrencileri kulüplerin çalışma alanları hakkında yeterince bilgilendirdiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.93’tür. Bu aritmetik ortalamaya göre, öğretmenlerin kulüp seçiminden önce öğrencileri kulüplerin çalışma alanları hakkında yeterince bilgilendirmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“7. Öğretmenler öğrencilerin gönüllü olarak katılmak istedikleri kulübe üye olmaları konusunda özen gösteriyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %45.4’ü kesinlikle katılıyorum, %24.6’sı katılıyorum, %18.4’ü biraz katılıyorum, %6.4’ü kesinlikle katılmıyorum, %5.2’si katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa öğretmenlerin dörtte üçünden fazlasının öğrencilerin gönüllü olarak katılmak istedikleri kulübe üye olmaları konusunda özen gösterdikleri söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.97’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, öğretmenlerin, öğrencilerin gönüllü olarak katılmak istedikleri kulübe üye olmaları konusunda özen göstermek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“8. Kulüp toplantıları 15 günde bir aksatılmadan yapılıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %41.4’ü kesinlikle katılıyorum, %24.7’si katılıyorum, %17.1’i biraz katılıyorum, %9’u katılmıyorum, %7.8’i kesinlikle katılmıyorum şeklinde

görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa kulüp toplantılarının dörtte üçünden fazlasının 15 günde bir aksatılmadan yapıldığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.83'tür. Bu aritmetik ortalamaya göre, öğrenci kulüplerinin toplantılarını 15 günde bir aksatmadan yapmak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“9. Kulüplerde yapılacak etkinlikler öğrencilerin katılımıyla belirleniyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %41.3'ü kesinlikle katılıyorum, %29.4'ü katılıyorum, %19'u biraz katılıyorum, %5.3'ü kesinlikle katılmıyorum, %4.9'u katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa kulüplerde yapılacak etkinliklerin dörtte üçünden fazlasının öğrencilerin katılımıyla belirlendiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.97'dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, öğrenci kulüplerinin, yapılacak etkinlikleri öğrencilerin katılımıyla belirlemek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“10. Kulüp çalışmalarında alınacak görevler öğrencilerin kendi isteğine göre veriliyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %39.7'si kesinlikle katılıyorum, %27.3'ü katılıyorum, %18.6'sı biraz katılıyorum, %7.7'si katılmıyorum, %6.7'si kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa kulüp çalışmalarında alınacak görevlerin dörtte üçünden fazlasının öğrencilerin kendi isteğine göre verildiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.86'dır. Bu aritmetik ortalamaya göre, öğrenci kulüplerinin çalışmalarda alınacak görevleri öğrencilerin kendi isteğine göre vermek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“11. Danışman öğretmenler kulüp çalışmalarında öğrencilere yeterince rehberlik ediyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %44.6'sı kesinlikle katılıyorum, %29.5'i katılıyorum, %17.5'i biraz katılıyorum, %5.1'i katılmıyorum, %3.3'ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa danışman öğretmenlerin dörtte üçünden fazlasının kulüp çalışmalarında öğrencilere yeterince rehberlik ettiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 4.07'dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, danışman öğretmenlerin kulüp çalışmalarında öğrencilere yeterince rehberlik etmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“12. Okul yönetimi kulübün ihtiyaçlarının temini konusunda yeterince yardımcı oluyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %33.4’ü kesinlikle katılıyorum, %31.9’u katılıyorum, %22.4’ü biraz katılıyorum, %7.1’i katılmıyorum, %5.3’ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa okul yönetim görevlilerinin dörtte üçünden fazlasının öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarının temini konusunda yeterince yardımcı olduğu söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.81’dir. Bu aritmetik ortalama göre, okul yönetimlerinin kulübün ihtiyaçlarının temini konusunda yeterince yardımcı olmak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin, yönetici ve öğretmenlerin öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine ne düzeyde özen gösterdiklerine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının ortalaması 5 tam puan üzerinden 3.89’dur. Bu ortalama göre, yönetici ve öğretmenler öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine iyi düzeyde özen göstermektedirler denilebilir.

Buna göre okul yönetimi ve öğretmenlerin kulüp çalışmalarının amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine özen gösterdiği, ancak uygulamada bazı eksiklerin olduğu söylenebilir. Öğrenciler, genel olarak yönetici ve öğretmenlerin kulüp çalışmaları ile ilgili görevlerini yerine getirdiklerini düşünmektedirler. Ancak bu grupta yer alan maddeler içinde en düşük puan “ Ders yılı başında okulda kurulacak kulüpler öğrencilerin önerileri alınarak belirleniyor” maddesine aittir. Oysa öğrenci kulüplerinin en önemli özelliği öğrencilerin isteği doğrultusunda oluşturulması, tamamen öğrencilerin arzu ve tercihlerinin bir yansıması olmasıdır (Başaran, 2008: 339, Karaküçük, 2008: 150). Buna son derece dikkat edilmezse çalışmaların amacına ulaşması imkansızdır. Kulüplerin belirlenmesinde olduğu gibi, üyelerin belirlenmesi ve görev dağılımında da iyi bir düzey yakalandığı halde çok iyi bir düzey yakalanamamıştır. Bu maddeler çalışmaların özünü oluşturduğu için ilköğretim okullarında bu konuya özen gösterilmekle birlikte yeterince özen gösterilmediği söylenebilir.

4.4.Öğrencilerin, Ailelerin ve Çevrenin Öğrenci Kulübü Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin, ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin görüşleri Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10

Öğrencilerin, Ailelerin ve Çevrenin Öğrenci Kulübü Etkinlikleri Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Görüşleri

Görüşler Maddeler	F ve %	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	$\bar{X}$
13. Aileler öğrencilerin kulüp çalışmalarına katılmasını destekliyor.	f %	466 44.0	273 25.8	197 18.6	72 6.8	50 4.7	3.98
14. Aileler kulüp çalışmalarını gerekli buluyor.	f %	454 42.9	291 27.5	207 19.6	64 6.0	42 4.0	3.99
15. Aileler öğrencilerin sergi ve gösterilere katılmasına izin veriyor.	f %	596 56.3	272 25.7	131 12.4	36 3.4	23 2.2	4.31
16. Aileler öğrencilerin okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklere katılmasına izin veriyor.	f %	425 40.2	328 31.0	210 19.8	46 4.3	49 4.6	3.98
17. Okul çevresinde yaşayan diğer insanlar kulüp çalışmalarını gerekli buluyor.	f %	262 24.8	283 26.7	294 27.8	113 10.7	106 10.0	3.46
18. Okul çevresinde yaşayan diğer insanlar sergi ve gösterilere katılmayı destekliyor.	f %	395 37.3	343 32.4	216 20.4	49 4.6	55 5.2	3.92
$\bar{X}$							3.94

Tablo 10’da görüldüğü gibi, “13. Aileler öğrencilerin kulüp çalışmalarına katılmasını destekliyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %44’ü kesinlikle katılıyorum, %25.8’i katılıyorum, %18.6’sı biraz katılıyorum, %6.8’i katılmıyorum, %4.7’si kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa ailelerin dörtte üçünden fazlasının öğrencilerin kulüp çalışmalarına katılmasını desteklediği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.98’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, ailelerin öğrencilerin kulüp çalışmalarına katılmasını desteklemek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“14. Aileler kulüp çalışmalarını gerekli buluyor.” ifadesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %42.9’u kesinlikle katılıyorum, %27.5’i katılıyorum, %19.6’sı biraz katılıyorum, %6’sı katılmıyorum, %4’ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa ailelerin dörtte üçünden fazlasının kulüp çalışmalarını gerekli bulduğu söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.99’dur. Bu aritmetik ortalamaya göre, ailelerin kulüp çalışmalarını gerekli bulmak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“15. Aileler öğrencilerin sergi ve gösterilere katılmasına izin veriyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %56.3’ü kesinlikle katılıyorum, %25.7’si katılıyorum, %12.4’ü biraz katılıyorum, %3.4’ü katılmıyorum, %2.2’si kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa ailelerin dörtte üçünden fazlasının öğrencilerin sergi ve gösterilere katılmasına izin verdiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 4.31’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, ailelerin öğrencilerin sergi ve gösterilere katılmasına izin vermek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“16. Aileler öğrencilerin okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklere katılmasına izin veriyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %40.2’si kesinlikle katılıyorum, %31’i katılıyorum, %19.8’i biraz katılıyorum, %4.6’sı kesinlikle katılmıyorum, %4.3’ü katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa ailelerin dörtte üçünden fazlasının öğrencilerin okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklere katılmasına izin verdiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.98’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, ailelerin öğrencilerin okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklere katılmasına izin vermek

bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“17. Okul çevresinde yaşayan diğer insanlar kulüp çalışmalarını gerekli buluyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %27.8’i biraz katılıyorum, %26.7’si katılıyorum, %24.8’i kesinlikle katılıyorum, %10.7’si katılmıyorum, %10’u kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa okul çevresinde yaşayan diğer insanların dörtte üçünden fazlasının kulüp çalışmalarını gerekli bulduğu söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.46’dır. Bu aritmetik ortalamaya göre, okul çevresinde yaşayan diğer insanların kulüp çalışmalarını gerekli bulmak bakımından iyi düzeye yakın olmakla birlikte orta düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“18. Okul çevresinde yaşayan diğer insanlar sergi ve gösterilere katılmayı destekliyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %37.3’ü kesinlikle katılıyorum, %32.4’ü katılıyorum, %20.4’ü biraz katılıyorum, %5.2’si kesinlikle katılmıyorum, %4.6’sı katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, değişik düzeylerde de olsa okul çevresinde yaşayan diğer insanların dörtte üçünden fazlasının sergi ve gösterilere katılmayı desteklediği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.92’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, okul çevresinde yaşayan diğer insanların sergi ve gösterilere katılmayı desteklemek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin, ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının ortalaması 5 tam puan üzerinden 3.94’tür. Bu ortalamaya göre, ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkında olumlu görüşlere iyi düzeyde sahip olduğu söylenebilir.

Madde ortalamalarına bakıldığında ailelerin ve okul çevresinde yaşayan diğer insanların öğrenci kulübü etkinlikleri hakkında genel olarak olumlu görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Özellikle “Aileler öğrencilerin sergi ve gösterilere katılmasına izin veriyor” maddesinin puan ortalamasının çok iyi düzeye yaklaşması, taşra bölgelerinde yaşayan ailelerin sosyal etkinliklere karşı olumlu bir tavır sergilediklerini göstermektedir. Ancak “Okul çevresinde yaşayan diğer insanlar kulüp çalışmalarını gerekli buluyor” maddesinin puan ortalamasının orta düzeyde olması kulüp

alışmalarının gerekliliği hakkında okul çevresinin yeterince bilinlendirilmediğini ortaya koymaktadır. Ders dışı etkinlikler okulun sınırını aşarak çevreye ulaşan çalışmalar olduğu için okul çevresinde yaşayan insanların bu çalışmaları yadırgamaması, desteklemesi gerekmektedir (Başaran, 1983: 102-103). Bu durum ilköğretim okullarında bu konuda yapılan çalışmalarda bazı aksaklıklar bulunduğunu göstermektedir.

4.5.Öğrencilerin, Öğrenci Kulübü Etkinliklerinin Boş Zamanların Değerlendirilmesindeki Rolüne İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğrenci kulübü etkinliklerinin boş zamanların değerlendirilmesindeki rolüne ilişkin görüşleri Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11

Öğrencilerin, Öğrenci Kulübü Etkinliklerinin Boş Zamanların Değerlendirilmesindeki Rolüne İlişkin Görüşleri

Görüşler Maddeler	f ve %	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	$\bar{X}$
19. Kulüp çalışmaları boş zamanların değerlendirilmesinin sağladığı yararları öğretiyor.	f %	429 40.6	333 31.5	164 15.5	72 6.8	59 5.6	3.95
20. Kulüp çalışmaları zamanın daha verimli kullanılmasına katkı sağlıyor.	f %	445 42.1	305 28.8	195 18.4	61 5.8	52 4.9	3.97
21. Kulüp çalışmaları daha düzenli çalışmayı sağlıyor.	f %	428 40.5	302 28.5	200 18.9	77 7.3	51 4.8	3.93
22. Kulüp çalışmaları farklı alanlarda başarılı olunabileceğini öğretiyor.	f %	484 45.7	313 29.6	160 15.1	62 5.9	37 3.5	4.08
23. Kulüp çalışmalarına katılarak ve diğer kulüplerin çalışmaları izlenerek boş zamanların farklı etkinliklerle nasıl değerlendirilebileceği öğreniliyor.	f %	396 37.4	350 33.1	189 17.9	70 6.6	53 5.0	3.91
24. Yapılan etkinliklerle kulübün çalışma alanıyla ilgili geniş bilgi sahibi olunuyor.	f %	403 38.1	337 31.9	218 20.6	58 5.5	42 4.0	3.95
25. Kulüp çalışmaları boş zamanlarda yapılabilecek sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceri kazandırıyor.	f %	431 40.7	309 29.2	180 17.0	88 8.3	50 4.7	3.93
26. Kulüp çalışmaları daha önce boş zamanlarda yapılan sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceriyi geliştirmeyi sağlıyor.	f %	398 37.6	315 29.8	212 20.0	77 7.3	56 5.3	3.87

Tablo 11'in devamı

Görüşler Maddeler	f ve %	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Biraz katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	$\bar{X}$
27. Kulüp çalışmaları öğrencinin kendine olan güvenini artırıyor.	f %	449 42.5	311 29.4	190 18.0	60 5.7	47 4.4	4.00
28. Kulüp çalışmaları hayal gücünü geliştiriyor.	f %	433 40.9	305 28.8	170 16.1	74 7.0	76 7.2	3.89
29. Kulüp çalışmaları yaratıcılığı geliştiriyor.	f %	474 44.8	278 26.3	171 16.2	68 6.4	66 6.2	3.97
30. Kulüp çalışmaları arkadaşlar ve çevre ile daha iyi iletişim kurmayı sağlıyor.	f %	477 45.1	291 27.5	172 16.3	64 6.0	54 5.1	4.01
31. Kulüp çalışmaları öğrencinin kendini daha iyi tanımasını sağlıyor.	f %	443 41.9	300 28.4	182 17.2	79 7.5	54 5.1	3.94
32. Kulüp çalışmaları öğrenciyi derslerin yoğun temposundan uzaklaştırarak dinlenmesini sağlıyor.	f %	372 35.2	312 29.5	180 17.0	100 9.5	93 8.8	3.73
33. Kulüp çalışmaları severek seçilen bir etkinlikle uğraşmayı sağlıyor.	f %	471 44.5	301 28.4	166 15.7	52 4.9	68 6.4	4.00
34. Kulüp çalışmaları eğlenceli vakit geçirmeyi sağlıyor.	f %	463 43.8	294 27.8	165 15.6	67 6.3	69 6.5	3.96
35. Kulüp çalışmaları sayesinde boş zamanlar en iyi şekilde değerlendirilebiliyor.	f %	463 43.8	282 26.7	164 15.5	59 5.6	90 8.5	3.92
$\bar{X}$							3.94

Tablo 11'de görüldüğü gibi, "19. Kulüp çalışmaları boş zamanların değerlendirilmesinin sağladığı yararları öğretiyor." ifadesine araştırmaya katılan

öğrencilerin; %40.5'i kesinlikle katılıyorum, %31.5'i katılıyorum, %15.5'i biraz katılıyorum, %6.8'i katılmıyorum, %5.7'si kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasına boş zamanların değerlendirilmesinin sağladığı yararları öğrettiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.95'tir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının boş zamanların değerlendirilmesinin sağladığı yararları öğretmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“20. Kulüp çalışmaları zamanın daha verimli kullanılmasına katkı sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %42.1'i kesinlikle katılıyorum, %28.8'i katılıyorum, %18.4'ü biraz katılıyorum, %5.8'i katılmıyorum, %4.9'u kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının zamanını daha verimli kullanılmasına katkı sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.97'dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının zamanın daha verimli kullanılmasına katkı sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“21. Kulüp çalışmaları daha düzenli çalışmayı sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %40.5'i kesinlikle katılıyorum, %28.5'i katılıyorum, %18.9'u biraz katılıyorum, %7.3'ü katılmıyorum, %4.8'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının daha düzenli çalışmasını sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.93'tür. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının daha düzenli çalışmayı sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“22. Kulüp çalışmaları farklı alanlarda başarılı olunabileceğini öğretiyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %45.7'si kesinlikle katılıyorum, %29.6'sı katılıyorum, %15.1'i biraz katılıyorum, %5.9'u katılmıyorum, %3.5'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasına farklı alanlarda başarılı olunabileceğini öğrettiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması

ise 4.08'dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının farklı alanlarda başarılı olunabileceğini öğretmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“23. Kulüp çalışmalarına katılarak ve diğer kulüplerin çalışmaları izlenerek boş zamanların farklı etkinliklerle nasıl değerlendirilebileceği öğreniliyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %37.4'ü kesinlikle katılıyorum, %33.1'i katılıyorum, %17.9'u biraz katılıyorum, %6.6'sı katılmıyorum, %5'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarına katılmanın ve diğer kulüplerin çalışmalarını izlemenin değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasına boş zamanların farklı etkinliklerle nasıl değerlendirilebileceğini öğrettiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.91'dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarına katılmanın ve diğer kulüplerin çalışmalarını izlemenin boş zamanların farklı etkinliklerle nasıl değerlendirilebileceğini öğretmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“24. Yapılan etkinliklerle kulübün çalışma alanıyla ilgili geniş bilgi sahibi olunuyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %38.1'i kesinlikle katılıyorum, %31.9'u katılıyorum, %20.6'sı biraz katılıyorum, %5.5'i katılmıyorum, %4'ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarında yapılan etkinliklerle değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının kulübün çalışma alanıyla ilgili geniş bilgi sahibi olduğu söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.95'tir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının, yapılan etkinliklerle kulübün çalışma alanıyla ilgili geniş bilgi sahibi olunması bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“25. Kulüp çalışmaları boş zamanlarda yapılabilecek sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceri kazandırıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %40.7'si kesinlikle katılıyorum, %29.2'si katılıyorum, %17'si biraz katılıyorum, %8.3'ü katılmıyorum, %4.7'si kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasına boş zamanlarda yapılabilecek sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceri kazandırdığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.93'tür. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının boş zamanlarda yapılabilecek sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceri kazandırmak bakımından iyi düzeyde yeterli

olduğu söylenebilir.

“26. Kulüp çalışmaları daha önce boş zamanlarda yapılan sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceriyi geliştirmeyi sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %37.6’sı kesinlikle katılıyorum, %29.8’i katılıyorum, %20’si biraz katılıyorum, %7.3’ü katılmıyorum, %5.3’ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının daha önce boş zamanlarında yaptıkları sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceriyi geliştirmelerini sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.87’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının daha önce boş zamanlarda yapılan sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceriyi geliştirmeyi sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“27. Kulüp çalışmaları öğrencinin kendine olan güvenini artırıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %42.4’ü kesinlikle katılıyorum, %29.4’ü katılıyorum, %18’i biraz katılıyorum, %5.7’si katılmıyorum, %4.5’i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının kendine olan güvenini artırdığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 4.00’dır. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının öğrencinin kendine olan güvenini artırmak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“28. Kulüp çalışmaları hayal gücünü geliştiriyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %40.9’u kesinlikle katılıyorum, %28.8’i katılıyorum, %16.1’i biraz katılıyorum, %7.2’si kesinlikle katılmıyorum, %7’si katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının hayal gücünü geliştirdiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.89’dur. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının hayal gücünü geliştirmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“29. Kulüp çalışmaları yaratıcılığı geliştiriyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %44.8’i kesinlikle katılıyorum, %26.3’ü katılıyorum, %16.2’si biraz katılıyorum, %6.4’ü katılmıyorum, %6.2’si kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş

bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının yaratıcılığını geliştirdiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.97'dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının yaratıcılığı geliştirmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“30. Kulüp çalışmaları arkadaşlar ve çevre ile daha iyi iletişim kurmayı sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %45.1'i kesinlikle katılıyorum, %27.5'i katılıyorum, %16.3'ü biraz katılıyorum, %6'sı katılmıyorum, %5.1'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının arkadaşları ve çevresi ile daha iyi iletişim kurmasını sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 4.01'dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının arkadaşlar ve çevre ile daha iyi iletişim kurmayı sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“31. Kulüp çalışmaları öğrencinin kendini daha iyi tanımasını sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %41.9'u kesinlikle katılıyorum, %28.4'ü katılıyorum, %17.2'si biraz katılıyorum, %7.5'i katılmıyorum, %5.1'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının kendini daha iyi tanımasını sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.94'tür. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının öğrencinin kendini daha iyi tanımasını sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“32. Kulüp çalışmaları öğrenciyi derslerin yoğun temposundan uzaklaştırarak dinlenmesini sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %35'i kesinlikle katılıyorum, %29.5'i katılıyorum, %17'si biraz katılıyorum, %9.5'i katılmıyorum, %8.8'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasını derslerin yoğun temposundan uzaklaştırarak dinlenmesini sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.73'tür. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının öğrenciyi derslerin yoğun temposundan uzaklaştırarak dinlenmesini sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“33. Kulüp çalışmaları severek seçilen bir etkinlikle uğraşmayı sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %44.5’i kesinlikle katılıyorum, %28.4’ü katılıyorum, %15.7’si biraz katılıyorum, %6.4’ü kesinlikle katılmıyorum, %4.9’u katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının severek seçtiği bir etkinlikle uğraşmasını sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 4.00’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının severek seçilen bir etkinlikle uğraşmayı sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“34. Kulüp çalışmaları eğlenceli vakit geçirmeyi sağlıyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %43.8’i kesinlikle katılıyorum, %27.8’i katılıyorum, %15.6’sı biraz katılıyorum, %6.5’i kesinlikle katılmıyorum, %6.3’ü katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmalarının değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının eğlenceli vakit geçirmesini sağladığı söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.96’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının eğlenceli vakit geçirmeyi sağlamak bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

“35. Kulüp çalışmaları sayesinde boş zamanlar en iyi şekilde değerlendirilebiliyor.” maddesine araştırmaya katılan öğrencilerin; %43.8’i kesinlikle katılıyorum, %26.7’si katılıyorum, %15.5’i biraz katılıyorum, %8.5’i kesinlikle katılmıyorum, %5.6’sı katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Bu oranlara göre, kulüp çalışmaları sayesinde değişik düzeylerde de olsa öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebildiği söylenebilir. Aynı maddeye ait görüşlerin aritmetik ortalaması ise 3.92’dir. Bu aritmetik ortalamaya göre, kulüp çalışmalarının boş zamanları en iyi şekilde değerlendirebilmek bakımından iyi düzeyde yeterli olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin, öğrenci kulübü etkinliklerinin boş zamanların değerlendirilmesindeki rolüne ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının ortalaması 5 tam puan üzerinden 3.94’tür. Bu ortalamaya göre, öğrenci kulübü etkinlikleri boş zamanların değerlendirilmesini sağlama yeterliliğine iyi düzeyde sahiptir denilebilir.

Bu durumda öğrenci görüşlerine göre kulüp etkinliklerinin boş zamanların değerlendirilmesinde olumlu yönde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Öğrencilere göre kulüp çalışmaları öğrencilerin zamanı daha verimli kullanmasını ve daha düzenli çalışmasını sağlamaktadır. Öğrencilerin farklı alanlarda geniş bilgi ve beceri edinmesine, bu alanlarda da başarılı olabileceklerini fark etmelerine olanak tanımaktadır. Kendine güven duygusunu, hayal gücünü ve yaratıcılığı arttırmakta, öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarına ve daha rahat iletişim kurmalarına yardımcı olmaktadır. Kulüp çalışmalarında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu severek seçtikleri bir etkinlikle uğraşmakta ve eğlenceli vakit geçirmektedirler. Ayrıca kulüp çalışmaları öğrencilerin derslerin yoğun temposundan uzaklaşarak dinlenmelerine de katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla kulüplerde yapılan etkinliklerin büyük bir çoğunluğu boş zaman değerlendirme etkinliklerinin özelliklerini taşımakta ve boş zaman değerlendirme etkinliklerinin sağladığı yararları sağladığı sağlamaktadır. Bu durumda boş zamanların değerlendirilmesinde ilköğretim okullarındaki öğrenci kulüplerinin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Ancak bu grupta yer alan maddelerin puan ortalamalarının yüksek olmasına rağmen çok yüksek bir düzeyi yakalayamadığı da görülmektedir. Bu da öğrenci kulüpleri uygulamasında bazı aksaklıklar olduğunu göstermektedir.

4.6.Öğrencilerin Belirtmek İsteddiği Diğer Görüşler

Araştırmaya katılan öğrencilerin belirtmek istediği diğer görüşler Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Öğrencilerin Belirtmek İsteddiği Diğer Görüşler

Görüşler	f	%
Okullardaki şiddetin kalkmasını istiyoruz.	6	0.6
Kulüplerde daha değişik etkinlikler olsun.	3	0.3
Kurs olmasını istiyoruz.	3	0.3

Tablo 12'nin devamı

Görüşler	f	%
Kulüp seçimleri demokratik yapılmadı.	2	0.2
Tuvaletler çok pis ve kokuyor sabun ve tuvalet kâğıdı yok.	2	0.2
Giyinme odası istiyoruz.	1	0.1
Grup çalışması kişinin isteğine göre seçilmiyor.	1	0.1
Her gün en son dersler olsa daha iyi olur.	1	0.1
Hiç kulüp çalışması yapılmıyor rehberlik saatinde boş boş oturuyoruz.	1	0.1
Katılabileceğimiz değişik alanlarda yarışmalar düzenlensin.	1	0.1
Kızılay kulübünde olmak istemiyorum.	1	0.1
Kulübün kaldırılmasını istiyorum.	1	0.1
Kulüp çalışmaları okul için de faydalı oluyor.	1	0.1
Kulüp çalışmalarının olmamasını olsa bile dışarıda olmasını istiyorum.	1	0.1
Kulüp çalışması olmasın sadece tiyatro olsun.	1	0.1
Kulüp çeşidi daha çok olsaydı.	1	0.1
Kulüp ortamı iletişimi ve arkadaş ortamını arttırıyor.	1	0.1
Kulüpler yerine istek dersler olsun.	1	0.1
Kulüplerde pek fazla bir şey yapılmıyor.	1	0.1
Kulüplerin hiçbir yararı yok istediğimiz kulüplere katılmamıza izin vermiyorlar.	1	0.1
Okulumuz kulüp yönünden fazla iyi değildir.	1	0.1
Öğrencilerin istekleri ön planda olsun.	1	0.1
Öğretmenler kulüp toplantısında eşit davransın.	1	0.1
Öğretmenlerle daha yakın iletişim kurmayı sağlıyor.	1	0.1
Okula futbol topu-futbol kalesi- pota gelmesini istiyorum.	1	0.1
Okula Internet bağlansın.	1	0.1
Spor kulübüne gitmek isterdim.	1	0.1
Tatbikat yapılmalı.	1	0.1
Toplam	39	3.9

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğrencilerin, %0.6’sı “Okullardaki şiddetin kalkmasını istiyoruz.”, %0.3’ü “Kulüplerde daha değişik etkinlikler olsun.”, %0.3’ü “Kurs olmasını istiyoruz.”, %0.2’si “Kulüp seçimleri demokratik yapılmadı.”, %0.2’si “Tuvaletler çok pis ve kokuyor sabun ve tuvalet kâğıdı yok.”, %0.1’i “Giyinme odası istiyoruz.”, %0.1’i “Grup çalışması kişinin isteğine göre seçilmiyor.”, %0.1’i “Her gün en son dersler olsa daha iyi olur.”, %0.1’i “Hiç kulüp çalışması yapılmıyor rehberlik saatinde boş boş oturuyoruz.”, %0.1’i “Katılabileceğimiz değişik alanlarda yarışmalar düzenlensin.”, %0.1’i “Kızılay kulübünde olmak istemiyorum.”, %0.1’i “Kulübün kaldırılmasını istiyorum.”, %0.1’i “Kulüp çalışmaları okul için de faydalı oluyor.”, %0.1’i “Kulüp çalışmalarının olmamasını olsa bile dışarıda olmasını istiyorum.”, %0.1’i “Kulüp çalışması olmasın sadece tiyatro olsun.”, %0.1’i “Kulüp çeşidi daha çok olsaydı.”, %0.1’i “Kulüp ortamı iletişimi ve arkadaş ortamını artırıyor.”, %0.1’i “Kulüpler yerine istek dersler olsun.”, %0.1’i “Kulüplerde pek fazla bir şey yapılmıyor.”, %0.1’i “Kulüplerin hiçbir yararı yok istediğimiz kulüplere katılmamıza izin vermiyorlar.”, %0.1’i “Okulumuz kulüp yönünden fazla iyi değildir.”, %0.1’i “Öğrencilerin istekleri ön planda olsun.”, %0.1’i “Öğretmenler kulüp toplantısında eşit davransın.”, %0.1’i “Öğretmenlerle daha yakın iletişim kurmayı sağlıyor.”, %0.1’i “Okula futbol topu-futbol kalesi- pota gelmesini istiyorum.”, %0.1’i “Okula Internet bağlansın.”, %0.1’i “Spor kulübüne gitmek isterdim.”, %0.1’i “Tatbikat yapılmalı.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğrenciler anketle ilgili olmamasına rağmen, en çok “Okullardaki şiddetin kalkmasını istiyoruz.” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğrencilere göre ilköğretim okullarında bazı öğrenciler şiddete maruz kalmaktadır. Şiddetin yönetici ve öğretmenlerden mi yoksa diğer öğrencilerden mi kaynaklandığı belirtilmemiştir. Ancak her ikisinde de ilköğretim okullarında şiddeti önleyici tedbirlerin yetersiz kaldığı durumlar olabildiği görülmektedir. Bu görüşü kulüplerdeki etkinlik çeşidinin artırılması ve kurs açılması talepleri izlemektedir. Öğrencilerin kulüp seçimlerinin demokratik yapılmadığı, öğretmenlerin öğrencilere eşit davranmadığı ve okul tuvaletlerinin temiz olmadığı yönünde şikayetleri bulunmaktadır. Bazı öğrenciler ise kulüp çalışmalarının hiç yapılmamasını veya kulüp toplantılarının yerini istedikleri derslerin almasını talep etmektedirler. Bu durum öğrenci kulübü çalışmalarının sayıları çok az da olsa bazı öğrencileri hiç mutlu etmediğini ortaya koymaktadır. Bu da, öğrencilerin çalışmalar sırasında yeteneklerini göstererek takdir kazanmasını sağlamak ve etkinliklere katılması

için onları cesaretlendirmek konusunda bazı eksiklerin olabileceğinin göstergesidir (Arseven, 1986: 19, Başaran, 1983: 102-103, Hicks, 1975/1975: 144).

BÖLÜM V

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1.Sonuç

1. İlköğretim okullarında; Sivil Savunma, Spor, Bilim Fen ve Teknoloji, Gezi Tanıtma ve Turizm, Kütüphanecilik, Sağlık, Temizlik ve Beslenme, Demokrasi İnsan Hakları ve Yurttaşlık, Kızılay ve Yeşilay, Satranç, Demokrasi ve İnsan Hakları Kulübü, Kültür ve Edebiyat Kulübü, Kültür Edebiyat ve Tiyatro, Sağlık, Temizlik, Beslenme ve Yeşilay, Bilinçli Tüketici, Bilinçli Tüketici ve Kooperatifçilik, Çocuk Hakları, Kızılay Kulübü, Kültür Edebiyat ve Yayın, Kültür Edebiyat Yayın ve İletişim, Meslek Tanıtma Kulübü, Sağlık ve Temizlik, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma, Trafik Güvenliği ve İlk Yardım, Çevre Koruma, Çocuk Hakları Koruma, Enerji Tasarrufu ve Verimliliği Kulübü, Engellilerle Dayanışma, Fen ve Teknoloji Kulübü, Folklor, Gezi-Gözlem ve Spor, Gezi İnceleme, Hayvanları Koruma, Kooperatifçilik, Kültür Edebiyat - Basın ve Yayın, Kültür ve İletişim, Kültür ve Kitaplık, Kütüphane ve Okuma Yazma Alışkanlığını Kazandırma, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, Matematik, Müzik Eğlence, Müzik, Okul Müzesi, Okulu Güzelleştirme, Resim, Resim ve Fotoğrafçılık, Sağlık Temizlik Beslenme ve Çevre, Sağlık Temizlik Beslenme ve Kızılay, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Çocuk Esirgeme Kızılay, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma - Kızılay, Tüketiciyi Koruma ve Kooperatif, Yayın ve İletişim, Yeşilay Kulüpleri bulunmaktadır.

2. Öğrencilerin, ilköğretim okullarının fiziksel olanaklarının öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını hangi düzeyde karşılayabildiğine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Genel olarak öğrencilerin kulüp çalışmalarının uygun yerlerde gerçekleştirildiğini, kulüp çalışmaları için kullanılacak araç gereç ve malzemeler ile kulüp çalışmalarının sergilenebileceği yerlerin okulda bulunduğunu düşündükleri görülmektedir. Ancak öğrenciler, okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için çevredeki kuruluşlarla iş birliği yapmak konusunda bazı eksikliklerin olduğunu da düşünmektedirler.

Buna göre genel olarak öğrenciler ilköğretim okullarının fiziksel olanaklarının öğrenci kulüplerinin ihtiyaçlarını karşılayabildiği görüşündedirler.

3. Öğrencilerin, yönetici ve öğretmenlerin öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine ne düzeyde özen gösterdiğine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Genel olarak öğrenciler, kulüplerin ders yılı başında öğrencilerin önerileri alınarak belirlendiğini, öğretmenlerin kulüp seçiminden önce öğrencileri kulüplerin çalışma alanları hakkında yeterince bilgilendirdiğini, öğretmenlerin öğrencilerin gönüllü olarak katılmak istedikleri kulübe üye olmaları konusunda özen gösterdiğini, kulüp toplantılarının 15 günde bir aksatılmadan yapıldığını, kulüplerde yapılacak etkinliklerin öğrencilerin katılımıyla belirlendiğini, çalışmalarda alınacak görevleri öğrencilerin kendi isteğine göre verildiğini, danışman öğretmenlerin kulüp çalışmalarında öğrencilere yeterince rehberlik ettiğini ve okul yönetiminin kulübün ihtiyaçlarının temini konusunda yeterince yardımcı olduğunu düşünmektedirler.

Buna göre genel olarak öğrenciler, yönetici ve öğretmenlerin öğrenci kulübü etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesine özen gösterdiği görüşündedirler.

4. Öğrencilerin, ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkındaki görüşlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Genel olarak öğrenciler, ailelerin öğrencilerin kulüp çalışmalarına katılmasını desteklediğini, kulüp çalışmalarını gerekli bulduklarını, öğrencilerin sergi ve gösteriler ile okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklere katılmasına izin verdiklerini düşünmektedirler. Okul çevresinde yaşayan diğer insanların ise kulüp çalışmalarını gerekli bulduğuna biraz katılmakla birlikte sergi ve gösterilere katılmayı destekledikleri görüşündedirler.

Buna göre, genel olarak öğrenciler, ailelerin ve çevrenin öğrenci kulübü etkinlikleri hakkında olumlu görüşlere sahip olduklarını düşünmektedirler.

5. Öğrencilerin, öğrenci kulübü etkinliklerinin boş zamanların değerlendirilmesindeki rolüne ilişkin görüşleri incelenmiştir. Genel olarak öğrenciler kulüp çalışmalarının, boş zamanların değerlendirilmesinin sağladığı yararları öğrettiği, zamanın daha verimli kullanılmasına katkı sağladığı, daha düzenli çalışmayı sağladığı, farklı alanlarda başarılı olunabileceğini öğrettiği, boş zamanların farklı etkinliklerle nasıl değerlendirilebileceğini öğrettiği, yapılan etkinliklerle kulübün çalışma alanıyla ilgili geniş bilgi sahibi olunmasını sağladığı, boş zamanlarda yapılabilecek sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceri kazandırdığı, daha önce boş zamanlarda yapılan sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceriyi geliştirmeyi sağladığı, öğrencinin kendine olan güvenini artırdığı, hayal gücünü geliştirdiği, yaratıcılığı geliştirdiği, arkadaşlar ve çevre ile daha iyi iletişim kurmayı sağladığı, öğrencinin kendini daha iyi tanımasını sağladığı, öğrenciyi derslerin yoğun temposundan uzaklaştırarak dinlenmesini sağladığı, severek seçilen bir etkinlikle uğraşmayı sağladığı, eğlenceli vakit geçirmeyi sağladığı ve boş zamanların en iyi şekilde değerlendirilmesini sağladığı görüşündedirler.

Buna göre genel olarak öğrenciler, ilköğretim okullarındaki öğrenci kulübü etkinliklerinin boş zamanların değerlendirilmesinde olumlu bir rol oynadığını düşünmektedirler.

6. Öğrencilerin belirtmek istedikleri diğer görüşler ise, “Okullardaki şiddetin kalkmasını istiyoruz.”, “Kulüplerde daha değişik etkinlikler olsun.”, “Kurs olmasını istiyoruz.”, “Kulüp seçimleri demokratik yapılmadı.”, “Tuvaletler çok pis ve kokuyor sabun ve tuvalet kâğıdı yok.”, “Giyinme odası istiyoruz.”, “Grup çalışması kişinin isteğine göre seçilmiyor.”, “Her gün en son dersler olsa daha iyi olur.”, “Hiç kulüp çalışması yapılmıyor rehberlik saatinde boş boş oturuyoruz.”, “Katılabileceğimiz değişik alanlarda yarışmalar düzenlensin.”, “Kızılây kulübünde olmak istemiyorum.”, “Kulübün kaldırılmasını istiyorum.”, “Kulüp çalışmaları okul için de faydalı oluyor.”, “Kulüp çalışmalarının olmamasını olsa bile dışarıda olmasını istiyorum.”, “Kulüp çalışması olmasın sadece tiyatro olsun.”, “Kulüp çeşidi daha çok olsaydı.”, “Kulüp ortamı iletişimi ve arkadaş ortamını arttırıyor.”, “Kulüpler yerine istek dersler olsun.”, “Kulüplerde pek fazla bir şey yapılmıyor.”, “Kulüplerin hiçbir yararı yok istediğimiz

kulüplere katılmamıza izin vermiyorlar.”, “Okulumuz kulüp yönünden fazla iyi değildir.”, “Öğrencilerin istekleri ön planda olsun.”, “Öğretmenler kulüp toplantısında eşit davransın.”, “Öğretmenlerle daha yakın iletişim kurmayı sağlıyor.”, “Okula futbol topu-futbol kalesi- pota gelmesini istiyorum.”, “Okula Internet bağlansın.”, “Spor kulübüne gitmek isterdim.”, “Tatbikat yapılmalı.”, olmuştur.

5.2.Öneriler

1. İlköğretim okullarında öğrenci kulübü çalışmaları için hazırlanan fiziksel ortamlar daha donanımlı hale getirilmeli, eksik araç gereç ve malzemelerin teminine daha çok özen gösterilmelidir. Özellikle okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için çevrenin imkanları iyi araştırılmalı, destek sağlayabilecek kuruluşlarla görüşmeler yapılarak sahip oldukları olanaklardan yararlanılmalıdır.

2. Yönetici ve öğretmenler etkinliklerin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için gerekli çalışmaların yapılmasına daha çok özen göstermelidir. Kulüp seçiminde ve görev dağılımında demokratik davranılmalı, öğrenciler kulüpler hakkında yeterince bilgilendirilmelidir. Bunun için öğretmenlerin konu hakkında bilgi ve beceri sahibi olmaları şarttır. Bu nedenle eğitim fakültelerine, öğretmen adaylarının branşları göz önüne alınarak belirlenen kulüpler arasından; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda seçebilecekleri bir kulüp branşı dersi koyulmalıdır. Bu derste boş zamanların değerlendirilmesi, okullarda gerçekleştirilen sosyal etkinlikler ve seçilen kulübün alanı ve çalışmaları konusunda eğitim verilmelidir. Böylece her öğretmenin bir kulüp branşı olmalıdır. Mezun öğretmenler ise hizmet içi eğitimden geçirilerek bir kulüp branşında yetiştirmeleri sağlanmalıdır.

3. Kulüp çalışmalarının amacına ulaşabilmesi için ailelerin ve çevrenin tam desteğinin sağlanması gerekmektedir. Bunun için aileler ve özellikle okul çevresinde yaşayan diğer insanlar, tanıtım toplantıları, afiş ve broşür hazırlanması gibi etkinliklerle kulüp çalışmaları ve yararları hakkında bilinçlendirilmelidir. Bu şekilde öğrencilerin etkinlikler konusunda istekli hale getirilmesinde çevrenin desteği arttırılmalıdır.

4. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrenciler kulüp çalışmalarını büyük ölçüde yararlı ve eğlendirici bulmaktadırlar. Bu durum göz önüne alınarak öğrenci kulübü etkinliklerine ayrılan süre artırılmalı ve içerik zenginleştirilmelidir. Özellikle herhangi bir konuda rehberliğe ihtiyacı olan öğrencilerle (içine kapanık, yalnız, aşırı hareketli, davranış bozukluğu gösteren vb.) yakın iletişim kurabilmek için bu etkinlikler oldukça uygun bir ortam hazırlamaktadır. Ayrıca boş zaman değerlendirme etkinliklerinin belirli zamanlarla sınırlı kalmamasını sağlanması için ilköğretim okullarına, öğrencilerin boş zamanlarında gönüllü olarak katılabilecekleri etkinlikler gerçekleştirilen BZD (Boş Zaman Değerlendirme) sınıfları kurulabilir. İstekli öğrencilerin istedikleri zaman gelebilecekleri bu sınıflarda öğretmenler sürekli olarak günlük veya haftalık boş zaman değerlendirme etkinlikleri düzenleyebilirler.

5. Kulüp çalışmalarının daha kaliteli hale getirilebilmesi için taşra bölgelerindeki okullarda gerçekleştirilecek sosyal etkinliklerde veya kulüp çalışmalarında rehberlik, araç, gereç desteği sağlamak ve bölgesel etkinlikler (spor karşılaşmaları, şenlikler, yarışmalar vb.) düzenlemek üzere Öğrenci Sosyal Yaşam ve Kulüp Merkezleri kurulmalıdır. Bu sayede öğrenci sayıları az olan bu okullar tek tek yararlanamayacakları birçok olanaktan yararlanabilirler. Ortak kullanılabilecek malzemeler bu merkeze alınarak dolaşımı sağlanabilir. Örneğin çadır kurma etkinliği yapacak olan Kızılay Kulübü bu merkezden çadır temin edip, etkinlik bitiminde iade edebilir. Özel bir alanda yeteneği olan öğrenciler için okul dışındaki zamanlarda eğitim sağlanabilir. Örneğin, müzik öğretmeni olmayan bir okuldaki yetenekli bir öğrenciye başka bir okulda bulunan müzik öğretmeni ders verebilir. Okulda voleybol sahası olmadığı için voleybol oynayamayan yetenekli bir öğrenci bu merkezde eğitim alabilir. Böylece daha fazla sayıda ve daha nitelikli çalışmaların yapılması sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1961). *Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri: Ankara yüksek öğrenim gençliği üzerinde bir araştırma*. Ankara: Ajans Türk Matbaası.
- Abay, M. (2000). *Zamanı değerlendirmek*. (2. basım). İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Addington, J. E. (2001). *%100 Düşünce gücü*. (Çev. B. Çetinkaya). İstanbul: Akaşa Yayın ve Dağıtım. (Eserin orijinali 1988'de yayımlandı).
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi*, 6(16), 9-27.
- Akesen, A. (1978). *Türkiye'de ulusal parkların açık hava rekreasyonu yönünden nitelikleri ve sorunları (örnek: Uludağ Ulusal Parkı)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları.
- Akoğlu, A. (2000). Zamanın oku. *Bilim ve Teknik*, 391, 24-27.
- Arseven, A. D. (1986). Benlik tasarımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 15-26.
- Atmaca, H. (1997). Boş zaman-kütüphane bağlamında psikolojik ve sosyolojik açılardan birey. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 326-336.
- Aykaç, T. (2007). *Serbest zaman etkinliklerinin ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin kaygı ve akademik başarısına etkisi (Kocaeli Gölçük örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Aytuna, H. A. (1963). *Orta dereceli okullarda öğretmenlik ve problemleri*. (2. basım). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2010). *Stres ve başa çıkma yolları*. (26. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başaran, İ. E. (1983). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Başaran, İ. E. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.

- Binbaşıoğlu, C. (1986). Ders dışı etkinliklerin niteliği, önemi ve değeri. *Çağdaş Eğitim*, 108, 28-33.
- Binbaşıoğlu, C. (1983). *Genel öğretim bilgisi: eğitim programları, ilke, yöntem ve teknikler*. (3. basım). Ankara: Binbaşıoğlu Yayınları.
- Brightbill, C. K., Meyer, H. D. and Sessoms, H. D. (1969). *Community Recreation: A Guide to its organization*. (Fourth Edition). Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Bull, C., Hoose, J. and Weed, M. (2003). *An introduction to leisure studies*. Harlow: Prentice Hall.
- Cordes, K. A. and İbrahim, H. M. (2003). *Applications in recreation and leisure for today and future*. (Third edition). New York: Mc Graw-Hill.
- Corbin, H. D. (1970). *Recreation leadership*. (Third edition). Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall.
- Çolakoğlu, T. (2005). Üniversite öğretim elemanlarının boş zaman alışkanlıklarını değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 247-258. Web: <http://www.gefad.gazi.edu.tr/window/dosyapdf/2005/1/2005-1-247-258-16-tekincolakoclu.pdf> adresinden 5 Ocak 2011 tarihinde alınmıştır.
- Çubukçu, A. (2000). Sınıf mücadelesinin bir alanı olarak boş zaman. *Evrensel Kültür*, 99, 26-28.
- Çüçen, A. K. (1996). Ortaçağ felsefesinde zaman kavramı. *Felsefe Dünyası*, 20, 73-79.
- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. (10. Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji: kavramlar ve sorunlar*. (3. Basım). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dumazedier, J. (1991). Aile ve boş zaman. (Çev. E. Topbaş). *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(2), 101-109.

- Duruhan, K. ve Demir, S. (2005). Resmi ve özel ilköğretim okullarındaki eğitici kol çalışmalarının amaçlarına ulaşma düzeyine ilişkin öğrenci görüşleri (Kayseri ili örnekleme). *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 175-185. Web: [http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_19/9-%20\(175-185.%20syf.\)%201.pdf](http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_19/9-%20(175-185.%20syf.)%201.pdf) adresinden 10 Ocak 2011 tarihinde alınmıştır.
- Eren, E. (2003). *Yönetim ve organizasyon (çağdaş ve kültürel yaklaşımlar)*. (6. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Ertuğrul, H. (2005). *Öğrencinin başarı kılavuzu*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. (2. Baskı). Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Gedikoğlu, Ş. (1991). *Türkiye’de yaygın eğitimden çağdaş halk eğitimine*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Gökçe, B. (1983). *Cumhuriyet döneminde çocuk ve gençlere ait yasal düzenlemeler ve yayınlar*. Ankara: T. C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- Gökmen, H., Açıkalın, A., Koyuncu, N. ve Saydar, Z. (1985). *Yüksek öğretim öğrencilerinin serbest zaman etkinlikleri kendilerini gerçekleştirme düzeyleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gül, V. (2008). *Boş zaman etkinliklerinin okuduğunu anlama ve okumaya yönelik tutumlar üzerindeki etkililiği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güler, Ş. (1978). *Turizm sosyolojisi*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gündüz, N., Koç, Ş. ve Tüver, F. (1991). Ortaöğretim kurumlarındaki ders dışı sportif etkinliklerin öğretim programları ve işlevselliği açısından değerlendirilmesi. *I. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu bildiriler kitabı*. (19-21 Aralık). (s.229-238). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Hacıoğlu, N., Dinç, Y. ve Gökdeniz, A. (Editör). (2003). *Boş zaman & rekreasyon yönetimi: örnek animasyon uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Hawking, S. (2008). *Zamanın daha kısa tarihi*. (Çev. S. Ögünç). İstanbul: Doğan Kitapçılık. (Eserin orijinali 2005'te yayımlandı).
- Hicks, H. G. (1975). *Örgütlerin yönetimi: sistemler ve beşeri kaynaklar açısından*. (Çev. O. Tekok, B. Aytek ve B. Bumin). Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi. (Eserin orijinali 1975'de yayımlandı).
- Hicter, M. (1966). Boş zamanları değerlendirme politikası. *Boş Zamanları Değerlendirme Semineri bildiriler kitabı*. (7-14 Nisan 1964). (s.107-112). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Horner, S. and Swarbrooke, J. (2005). *Leisure marketing: a global perspective*. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- İbrahim, H. (1991). *Leisure and society: a comparative approach*. Dubuque, I.A.: Wm. C. Brown Publishers.
- Jenny, J. H. (1956). *Introduction to recreation education*. Philadelphia: W.B. Saunders Company.
- Jensen, C. and Naylor, J. H. (2006). *Opportunities in recreation and leisure careers*. (Revised edition). New York : McGraw-Hill.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. (11. Baskı). Ankara: Tekişik Web Ofset Tesisleri.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. (6. Basım). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. ve Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve kent(li)leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (8.Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- Karslı, S. (2006). *İlköğretim okullarında sosyal kulüp çalışmalarının öğrencilerin yöneticilik niteliklerinin gelişmesine katkısı: Beypazarı ilçesinde bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Kelly, J.R. (1990). *Leisure*. (Second edition). Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall.
- Kılbaş, Ş. (2010). *Rekreasyon boş zamanı değerlendirme*. (4. basım). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kılbaş, Ş. (2000). Çocuğun dinlenme, boş zamanı değerlendirme, oynama, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma hakkı, *Mülkiye*, XXIV (222), 181-194.
- Köknel, Ö. (1970). *Türk toplumunda bugünün gençliği*. İstanbul: Bozak Matbaası.
- Köknel, Ö. (2005). *İnsanı anlamak*. (8. basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kurtkan, A. (1977). *Sosyolojik açıdan eğitim yolu ile kalkınmanın esasları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Mackenzie, R. A. (1985). *Zaman tuzağı: zamanı nasıl denetlersiniz?*. (Çev. Y. Güneri). İstanbul: İlgi Yayıncılık. (Eserin orijinali 1985'te yayımlandı).
- McLean, D. D., Hurd, A. R. and Rogers, N. B. (2008). *Kraus' recreation and leisure in modern society*. (Eighth edition). Sudbury, M. A. : Jones and Bartlett Publishers.
- MEB. (1973). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. Web: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> 05.01.2011 tarihinde alınmıştır.
- MEB. (2005). Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği. Web: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25699_0.html adresinden 05.01.2011 tarihinde alınmıştır.
- Okumuş, E. (2002). Boş zamanlar sosyolojisi. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 13, 163-204.
- Ozankaya, Ö. (1980). *Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*. (2. basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özkaptan, E. (2007). *Okullardaki sosyal kulüp etkinliklerinin rekreasyonel açıdan değerlendirilmesi (Adapazarı ortaöğretim kurumları örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Pehlivan, Z., Esen, N. ve Dönmez, B. (1994). Ders dışı okul spor etkinliklerinin eğitim programı açısından araştırılması. *Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu bildiriler kitabı*. (16-18 Aralık 1993). (s.259-269). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Sağlam Saföz, P. (2008). *Boş zamanları değerlendirmeye yönelik hazırlanan grup rehberliği programının, öğrencilerin saldırgan davranışları üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Schorling, R. and Wingo, G. M. (1964). *İlk okullarda genel öğretim metodu ve uygulama*. (Çev. V. B. Pars). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Stebbins, R.A. (1992). *Amateurs, professionals and serious leisure*. Montreal: McGill-Queen's University.
- Tezcan, M. (1993). *Boş zamanlar sosyolojisi*. (3. basım). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (1994). *Boş zamanların değerlendirilmesi sosyolojisi*. (4. basım). Ankara: Atilla Kitabevi.
- Tör, V. N. (1966). Boş zamanları değerlendirmede telkin vasıtalarının rolleri. *Boş Zamanları Değerlendirme Semineri bildiriler kitabı*. (7-14 Nisan 1964). (s.61-76). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Torkildsen, G. (2005). *Leisure and recreation management*. (5th edition). Newyork: Routhledge.
- TTKB. (2010). 03.09.2010 Tarih ve 6181 Sayılı "Serbest Etkinlikler" Konulu Açıklama. Web: <http://ttkb.meb.gov.tr/duyurular/serbestetkinlik.pdf> adresinden 03.01.2011 tarihinde alınmıştır.
- Tutar, H. (Editör), Tengilimoğlu, D., Altınöz, M., Başpınar, N.Ö., Erdönmez, C. (2007). *Zaman Yönetimi*. (2. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TDK. (2010). *Güncel Türkçe sözlük*. Web: <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden 12.12.2010'da alınmıştır.

TDK. (1975). *Felsefe terimleri sözlüğü*. Web: <http://tdkterim.gov.tr/bts/> adresinden 12.12.2010'da alınmıştır.

Türkoğlu, A. (1993). *99 soruda eğitim bilimine giriş*. Ankara: Ekin Yayınları.

Uğur, A. (2000). Çalışma hayatında zaman yönetimi. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, 143, 18-22.

Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Alkım Yayınları.

Yavaş Karataş, N. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları (Bingöl ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Yetim, A. (2005). *Sosyoloji ve spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Yetiş, Ü. (2008). *Orta öğretim öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimleri (Ankara örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, B. (1989). Boş zaman ve halk kütüphanesi: kavramsal bir yaklaşım. *Türk kütüphaneciliği*, 3 (4), 200-206.

Yiğit, N. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında uygulanan öğrenci kulüplerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

EKLER

EK: 1 Anket Formu

EK: 2 Anket Uygulama İzin Yazısı

EK: 3 Uygulamanın Yapıldığı İlköğretim Okullarında Bulunan Öğrenci Kulüplerini
Belirten Resmi Yazılar

EK: 1 Anket Formu

**BOŞ ZAMANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE
ÖĞRENCİ KULÜPLERİNİN YERİNİ BELİRLEME ANKETİ**

Değerli öğrenciler;

Bu anket, boş zamanların değerlendirilmesinde ilköğretim okullarındaki öğrenci kulüplerinin yerinin araştırılmasında kullanılmak üzere görüşlerinizin alınması amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sağlıklı yürütülmesi açısından görüşlerinizi içtenlikle belirtmeniz son derece önem taşımaktadır. Yanıtlarınız yalnızca araştırma için kullanılacak, bunun dışında hiçbir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sizinle ilgili bazı kişisel sorular bulunmaktadır. Bu soruları durumunuza uygun biçimde yanıtlayınız. İkinci bölümde ise okulunuzda bulunan öğrenci kulüpleri ile ilgili maddeler bulunmaktadır. Bu maddelerde yer alan görüşlere katılma derecenizi gösteren seçeneği (X) koyarak işaretleyiniz.

Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Emel EMİNOĞLU
Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
bzdarastirma@hotmail.com

I. BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz ?		
Kız ☐		Erkek ☐
2. Sınıfınız ?		
6.sınıf ☐	7.sınıf ☐	8.sınıf ☐
3. Üye olduğunuz öğrenci kulübü ?		

II. BÖLÜM

Aşağıda yer alan görüşlere katılma derecenizi uygun bulduğunuz seçeneği işaretleyerek belirtiniz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Kulüp çalışmalarının gerçekleştirildiği yer çalışmalar için uygun özellikleri taşıyor.					
2. Kulüp çalışmaları için kullanılacak araç gereç ve malzemeler okulda bulunabiliyor.					
3. Okul dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için çevredeki kuruluşlarla iş birliği yapılabilir.					
4. Okulda çalışmalarımızı sergileyebilecek yerler (panolar, salon, gazete, web sitesi...) bulunabiliyor.					
5. Ders yılı başında okulda kurulacak kulüpler öğrencilerin önerileri alınarak belirleniyor.					
6. Kulüp seçiminden önce öğretmenler kulüplerin çalışma alanları hakkında yeterince bilgi veriyor.					
7. Öğretmenler öğrencilerin gönüllü olarak katılmak istedikleri kulübe üye olmaları konusunda özen gösteriyor.					
8. Kulüp toplantıları 15 günde bir aksatılmadan yapılıyor.					
9. Kulüplerde yapılacak etkinlikler öğrencilerin katılımıyla belirleniyor.					
10. Kulüp çalışmalarında alınacak görevler öğrencilerin kendi isteğine göre veriliyor.					
11. Danışman öğretmenler kulüp çalışmalarında öğrencilere yeterince rehberlik ediyor.					
12. Okul yönetimi kulübün ihtiyaçlarının temini konusunda yeterince yardımcı oluyor.					
13. Aileler öğrencilerin kulüp çalışmalarına katılmasını destekliyor.					
14. Aileler kulüp çalışmalarını gerekli buluyor.					
15. Aileler öğrencilerin sergi ve gösterilere katılmasına izin veriyor.					
16. Aileler öğrencilerin okul dışında gerçekleştirilecek etkinliklere katılmasına izin veriyor.					
17. Okul çevresinde yaşayan diğer insanlar kulüp çalışmalarını gerekli buluyor.					

	Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Biraz Katılıyor	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor
18. Okul çevresinde yaşayan diğer insanlar sergi ve gösterilere katılmayı destekliyor.					
19. Kulüp çalışmaları boş zamanların değerlendirilmesinin sağladığı yararları öğretiyor.					
20. Kulüp çalışmaları zamanın daha verimli kullanılmasına katkı sağlıyor.					
21. Kulüp çalışmaları daha düzenli çalışmayı sağlıyor.					
22. Kulüp çalışmaları farklı alanlarda başarılı olunabileceğini öğretiyor.					
23. Kulüp çalışmalarına katılarak ve diğer kulüplerin çalışmaları izlenerek boş zamanların farklı etkinliklerle nasıl değerlendirilebileceği öğreniliyor.					
24. Yapılan etkinliklerle kulübün çalışma alanıyla ilgili geniş bilgi sahibi olunuyor.					
25. Kulüp çalışmaları boş zamanlarda yapılabilecek sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceri kazandırıyor.					
26. Kulüp çalışmaları daha önce boş zamanlarda yapılan sanatsal, sportif, kültürel vb. bir beceriyi geliştirmeyi sağlıyor.					
27. Kulüp çalışmaları öğrencinin kendine olan güvenini artırıyor.					
28. Kulüp çalışmaları hayal gücünü geliştiriyor.					
29. Kulüp çalışmaları yaratıcılığı geliştiriyor.					
30. Kulüp çalışmaları arkadaşlar ve çevre ile daha iyi iletişim kurmayı sağlıyor.					
31. Kulüp çalışmaları öğrencinin kendini daha iyi tanımasını sağlıyor.					
32. Kulüp çalışmaları öğrenciyi derslerin yoğun temposundan uzaklaştırarak dinlenmesini sağlıyor.					
33. Kulüp çalışmaları sevakerek seçilen bir etkinlikle uğraşmayı sağlıyor.					
34. Kulüp çalışmaları eğlenceli vakit geçirmeyi sağlıyor.					
35. Kulüp çalışmaları sayesinde boş zamanlar en iyi şekilde değerlendirilebiliyor.					

Başka belirtmek istedikleriniz varsa lütfen yazınız.

.....

.....

EK: 2 Anket Uygulama İzin Yazısı

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : İstatistik Bölümü
SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 43807
KONU : Araştırma İzni
Emel EMİNOĞLU

18/05/2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi : a) MEB Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine
Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 05/05/2010 tarih ve 3152 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Emel EMİNOĞLU'nun **"Boş zamanların değerlendirilmesinde ilköğretim okullarındaki öğrenci kulüplerinin yeri"** konulu tezi ile ilgili anket yapma isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve araştırmanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Mühürlü anketler (3 sayfadan oluşan) ekte gönderilmiş olup, uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD/disket) Müdürlüğümüz İstatistik Bölümüne gönderilmesini rica ederim.


Gülçin UYSAL
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :
Anket (3 sayfa)

İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Beşevler
İstatistik Bölümü
Bilgi İçin:Nermin ÇELENK

Tel : 223 75 22
Fax: 223 75 22
istatistik06@meb.gov.tr

EK: 3 Uygulamanın Yapıldığı İlköğretim Okullarında Bulunan Öğrenci Kulüplerini Belirten Resmi Yazılar

**T.C.
ÇAMLIDERE KAYMAKAMLIĞI
Merkez Atatürk İlköğretim Okulu Müdürlüğü**

Sayı : 580/84
Konu : Sosyal Kulüpler

04.04.2011

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Kültür ve Kitaplık, Sivil Savunma, Müzik Eğlence, Temizlik ve Sağlık, Gezi İnceleme, Spor Kulüpleri kurulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.


Adem YILMAZ
Okul Müdürü

T.C.
EVREN KAYMAKAMLIĞI
Evren İlköğretim Okulu
Müdürlüğü

Okulumuz bünyesinde 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılında aşağıda isimleri bulunan kulüpler bulunmaktadır.

Satranç Kulübü
Spor Kulübü
Yayın Ve İletişim Kulübü
Demokrasi Ve İnsan Hakları Ve Yurttaşlık Kulübü
Fen Ve Teknoloji Kulübü
Yayın Ve İletişim Kulübü
Temizlik, Sağlık, Beslenme Ve Yeşilay Kulübü
Sivil Savunma Kulübü



T.C.
GÜDÜL KAYMAKAMLIĞI
Atatürk İlköğretim Okulu Müdürlüğü

13.10.2010

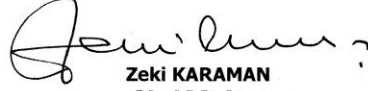
SAYI : 548/ 144

KONU : Sosyal Kulüpler

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010-2011 eğitim-öğretim yılında okulumuzda Kızılay-Yeşilay Kulübü, Kültür Edebiyat ve Tiyatro Kulübü, Sağlık Temizlik ve Beslenme Kulübü, Sivil Savunma Kulübü, Kütüphanecilik Kulübü, Bilinçli Tüketici ve Kooperatifçilik Kulübü, Demokrasi ve İnsan Hakları Yurttaşlık Kulübü, Bilim Fen ve Teknoloji Kulübü kurulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.


Zeki KARAMAN
Okul Müdürü

Adres : Atatürk İlköğretim Okulu GÜDÜL/ANKARA Tel : (0312) 728 10 21 – (0312) 728 05 15
E-Posta : 701324@meb.gov.tr Faks : (0312) 728 10

T.C.
GÜDÜL KAYMAKAMLIĞI
Güdül İlköğretim Okulu Müdürlüğü

Sayı : 548/168
Konu : Sosyal Kulüpler

19.10.2010

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Kütüphanecilik,Kızılay-Yeşilay,Bilim,Fen ve Teknoloji,Sivil Savunma,Kültür-Edebiyat Yayın,Demokrasi ve İnsan Hakları,Spor,Sağlık,Temizlik ve Beslenme Kulüpleri kurulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.


Zekai YAĞCI
Okul Müdürü



T.C.
HAYMANA KAYMAKAMLIĞI
Haymana Atatürk İlköğretim Okulu Müdürlüğü

SAYI : 548 / 470
KONU : Sosyal kulüpler

07/ 10 / 2010

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010 / 2011 Eğitim-Öğretim yılında okulumuzda Kütüphanecilik kulübü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma- Kızılay kulübü, Kültür ve İletişim Kulübü, Bilinçli Tüketici Kulübü, Spor Kulübü, Demokrasi İnsan Hakları Kulübü, Sivil Savunma Kulübü, Gezi Tanıtım ve Turizm Kulübü, Sağlık Temizlik- Beslenme ve Kulübü, Kızılay Kulübü ve Okulu Güzelleştirme Kulübü kurulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.


Orhan ZENGİN
Okul Müdürü a.



Haymana Atatürk İlköğretim Okulu Müdürlüğü
TEL : (0.312) 6581085
İnternet Adresi : www.haymanaataturk.k12.tr





**T.C.
HAYMANA KAYMAKAMLIĞI
İstiklal İlköğretim Okulu Müdürlüğü**

SAYI : 548 / 303
KONU : Sosyal kulüpler

07/10/2010

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010/2011 Eğitim ve öğretim yılında Çocuk Hakları Kulübü , Sağlık ,temizlik,beslenme ve çevre kulübü , Kültür ,edebiyat,yayın ve iletişim kulübü ,Sivil savunma Kulübü,Kooperatifçilik kulübü,Satranç Kulübü kurulmuştur.
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

M.Öğüz ÖZGÜR
Okul Müdürü



Yenimahalle,Şehit Er Ramazan Korkmaz cd.
Telefon : 0 (312) 658 21 74
E-posta : haymanaistiklal@hotmail.com.tr
Bilgi için : Mevlüt DENİZ (müd.Yrd.)

06860 Haymana /ANKARA
Faks : 0 (312) 658 21 74
İnt. Adresi :



T.C
KALECİK KAYMAKAMLIĞI
Kalecik Ahiler İlköğretim Okulu Müdürlüğü

Bölüm :Öğrenci İşleri
Sayı : 548/223
Konu : Sosyal Kulüpler

25/10/2010

İLGİLİ MAKAMA

2010-2011 Eğitim Öğretim Yılında okulumuzda Kültür Edebiyat ve Yayın Kulübü, Matematik Kulübü, Spor Kulübü , Müzik Kulübü ve Resim ve Fotoğrafçılık Kulüpleri kurulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.


Ali KÜÇÜKMEKÇİ
Okul Müdür V.

Ek:1. Form

T.C.
KALECİK KAYMAKAMLIĞI
Cumhuriyet İlköğretim Okulu Müdürlüğü

Sayı : 548/392
Konu : Sosyal Kulüpler

25/10/2010

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010-2011 Eğitim Öğretim yılında Kızılay-Yeşilay Kulübü, Kültür Edebiyat ve Tiyatro Kulübü, Sağlık Temizlik ve Beslenme Kulübü, Sivil Savunma Kulübü, Kütüphanecilik Kulübü, Bilinçli Tüketici ve Kooperatifçilik Kulübü, Demokrasi ve İnsan Hakları Yurttaşlık Kulübü, Bilim Fen ve Teknoloji Kulübü kurulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.


Haydar TORUN
Okul Müdür V.



**T.C.
NALLİHAN KAYMAKAMLIĞI
Dumlupınar İlköğretim Okulu Müdürlüğü**

Sayı : 548/178
Konu: Sosyal Kulüpler

18/10/2010

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Kültür-Edebiyat Kulübü, Tüketiciyi koruma ve Kooperatif Kulübü, Gezi-Gözlem ve Spor Kulübü, Sağlık Temizlik Kulübü olmak üzere dört tane kulüp kurulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.


İsmail ÇETİN
Okul Müdürü

Yazı Mah. Emirtöz Cad. No: 45 06920 Nallıhan/ANKARA
Tel: 0(312) 785 19 83 Fax: 0 (312) 785 17 12

E-Posta: 306107@meb.gov.tr
Web: <http://nallihandumlupinar.meb.k12.tr>

T.C.
NALLIHAN KAYMAKAMLIĞI
Sakarya İlköğretim Okulu Müdürlüğü

Sayı :500/364
Konu:Sosyal Kulüpler
Saha Çalışması

18/10/2010

İLGİLİ MAKAMA

2010-2011 eğitim öğretim yılında okulumuzda Kültür Edebiyat-Basın ve Yayın Kulübü, Çocuk Hakları Koruma Kulübü, Spor Kulübü, Meslek Tanıtma Kulübü, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kulübü, Sivil Savunma Kulübü, Gezi Tanıtım ve Turizm Kulübü, Kütüphane ve Okuma Yazma Alışkanlığını Kazandırma Kulübü çalışmalar yapmaktadır.

Gereğini ve bilgilerinize arz ederim.

Erol ÇETİNKAYA
Okul Müdürü

08/11/2010

T.C.
ŞEREFLİKOÇHİSAR KAYMAKAMLIĞI
Atatürk İlköğretim Okulu Müdürlüğü

SAYI : 310/255
KONU : SOSYAL KULÜPLER LİSTESİ

İLGİLİ MAKAMA

2010-2011 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda Atatürk İlköğretim Okulu'nda faaliyete olan sosyal kulüpleri bilgilerinize arz/rica ederim.


Muhterem ÇETİN
Okul Müdürü A.

- 1- Kültür Edebiyat Ve Tiyatro Kulübü
- 2- Trafik Güvenliği Ve İlk Yardım Kulübü
- 3- Bilim,Fen Ve Teknoloji Kulübü
- 4- Sivil Savunma Kulübü
- 5- Gezi,Tanıtma Ve Turizm Kulübü
- 6- Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma,Çocuk Esirgeme,Kızılay Kulübü
- 7- Sağlık,Temizlik,Beslenme Ve Yeşilay Kulübü
- 8- Spor Kulübü



T.C.

ŞEREFLİKOÇHİSAR KAYMAKAMLIĞI
Cumhuriyet İlköğretim Okulu Müdürlüğü

SAYI : 548 / 367
KONU : SOSYAL KULÜPLER

08 KASIM 2010

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında kurulan Sosyal Kulüplerin adları aşağıya çıkarılmıştır.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Önder AYANLAR
Okul Müdürü

OKULUMUZDA KURULAN SOSYAL KULÜPLERİN ADLARI :

- | | |
|--|---|
| 1-Kültür,Edebiyat Yayın ve İletişim Kulübü | 2-Trafik Güvenliği ve İlk Yardım Kulübü |
| 3-Kütüphanecilik Kulübü | 4-Sivil Savunma Kulübü |
| 5-Çocuk Hakları Kulübü. | 6-Gezi Tanıtma ve Turizm Kulübü |
| 7-Satranç Kulübü | 8-Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Kulübü |
| 9-Sağlık,Temizlik,Beslenme ve Yeşilay Kulübü | 10-Enerji Tasarrufu ve Verimliliği Kulübü |
| 11-Hayvanları Koruma Kulübü | 12-Bilinçli Tüketici Kulübü |
| 13-Bilim Fen ve Teknoloji Kulübü | 14-Demokrasi ve İnsan Hakları Kulübü |
| 15-Engellilerle Dayanışma Kulübü | 16-Çevre Koruma Kulübü |
| 17-Spor Kulübü | 18-Meslek Tanıtma Kulübü |
| 19-Kültür ve Tabiat Varlıklarına Koruma | 20-Kızılay Kulübü |
| Okul Müzesi Kulübü. | |

T.C.
ŞEREFLİKOÇHİSAR KAYMAKAMLIĞI
Şereflikoçhisar Mehmetçik İlköğretim Okulu Müdürlüğü

08.11.2010

SAYI :560/210
KONU :Kulüp Çalışmaları

İLGİLİ MAKAMA

Okulumuzda; Kültür ve Edebiyat - Sağlık, Temizlik ve Beslenme – Satranç – Sivil Savunma – Folklor – Yeşilay ve Kızılay Kulüpleri ilgili görevli öğretmen rehberliğinde çalışmalarını sürdürmektedir.


Halis UÇAR
Okul Müdürü

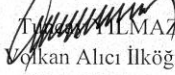


İLGİLİ MAKAMA

2010-2011 Eğitim Öğretim yılında okulumuzda aşağıdaki kulüpler kurulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

08/11/2010


T. YILMAZ
Şehit Volkan Alıcı İlköğretim
Okulu Müdürü

- 1- KÜLTÜR VE EDEBİYAT KULÜBÜ
- 2- SİVİL SAVUNMA KULÜBÜ
- 3- SAĞLIK, TEMİZLİK, BESLENME VE KIZILAY KULÜBÜ
- 4- SPOR KULÜBÜ
- 5- YEŞİLAY KULÜBÜ
- 6- GEZİ, TANITMA VE TURİZM KULÜBÜ
- 7- RESİM KULÜBÜ
- 8- DEMOKRASİ, İNSAN HAKLARI VE YURTTAŞLIK KULÜBÜ

Emel EMİNOĞLU
Haziran, 2011

BOŞ ZAMANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİNDE
İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ ÖĞRENCİ
KULÜPLERİNİN YERİ